

ऐतिहासिकशास-संग्रह.

भाग १ वो.

संशोधक
विजयधर्मसूरी.

॥ अर्हम् ॥

ऐतिहासिकरास-संग्रह.

(भाग पहिलो.)

संशोधक

शास्त्रविशारद-ज्ञानाचार्य श्रीविजयधर्मसूरि.
એ. એમ. એ. એસ. બી.

અમદાવાદ (ખેત્રપાલની પોળ) નિવાસી
શા. હેમચંદ નત્યુભાઈની
સહાયતાથી

શ્રીયશોવિજયજ્ઞેનગ્રંથમાળા તરફથી
અભયચંદ ભગવાનદાસ ગાંધીએ
પ્રકાશિત કર્યો.

ધી આનંદ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં શા. ગુલાબચંદ લક્ષ્મીભાઈએ છાપ્યો.
ભાવનગર.

વીર સં. ૨૪૪૨

સં. ૧૯૭૨

આ પુસ્તક અહિંથી પણ મળશે:—

- ૧ શા. અંબાલાલ હેમચંદ જરીવાળા
ખેતરપાલની પોળ—અમદાવાદ.
 - ૨ જયંતીલાલ નરસેરામની કંપની, રેશમીકાપડવાળા,
છીપી ચાલી, પો. નં. ૨—મુંબઈ.
-

અનુક્રમણિકા.

નામ.	પૃષ્ઠ.
૧ પ્રસ્તાવના.	૧
૨ શુદ્ધિપત્ર.	૫

સંક્ષિપ્તસાર.

૧ ક્રોચરવ્યવહારી રાસ.	૧
૨ રસરત્ન રાસ.	૧૧
૩ સુમતિસાધુસૂરિ વિવાહલો....	૨૨
૪ ભીમ ચોપાઇ.	૩૧
૫ ખેમાહડાલીયાનો રાસ.	૩૭
૬ રાયચંદ્રસૂરિચુરૂ બાર માસ...	૪૫

મૂલરાસ.

૧ ક્રોચરવ્યવહારી રાસ.	૧
૨ રસરત્ન રાસ.	૧૩
૩ સુમતિસાધુસૂરિ વિવાહલો.	૪૧
૪ ભીમ ચોપાઇ.	૪૯
૫ ખેમાહડાલીયાનો રાસ.	૬૫
૬ રાયચંદ્રસૂરિચુરૂ બારમાસ	૭૬
૭ પરિશિષ્ટ 'અ'	૮૧
૮ કઠિણ શબ્દાર્થ સંગ્રહ.	૮૫

॥ अहम् ॥

परन्तुवना.

આ સંગ્રહ, એક ઐતિહાસિક પુસ્તક રૂપે બહાર પડતો હોવાથી ' ઇતિહાસ ' સંબંધી કંઈક ઉલ્લેખ કરવો ઉચિત સમજીું છું.

મહને તો એમજ લાગે છે કે—' ઇતિહાસ કેને કહેવો ? ' એનીએ હજૂ ઘણાએને ખબર નથી. રાજાએના ગાદીએ બેઠાની, મરી ગયાની કે લડાઈએની તારીખો ગોખી, પોતાને ' ઇતિહાસજ ' માનનારા ઇતિહાસને ખરો અર્થ સમજતા નથી. પ્રજાકીય ઇતિહાસ, એજ ખરેખરો ઇતિહાસ છે. પ્રજાકીય ઇતિહાસમાં રાજકીય ઇતિહાસનો સમાવેશ નાહ જાયછે. પ્રજાને માટે જે જરૂરનું છે, તે પ્રજાકીય ઇતિહાસ છે, જ્યારે રાજાએનો ઇતિહાસ બહુધા રાજાએને ઉપયોગી હોય છે. તમામ મનુષ્યોને કંઈ રાજા થવાનું હોતું નથી. પરન્તુ પ્રજા થવાનું તો દરેકને માટે સાધારણુ છે, અતએવ પ્રજાકીય ઇતિહાસને દેશનો ખરો અને વ્યવહારોપયોગી ઇતિહાસ સમજવો જોઈએ. હવે જૈન સાહિત્યમાં આવા ઇતિહાસનાં ક્યાં સાધનો છે; તે તરફ દષ્ટિ કરીએ.

જૈનોનું સમસ્ત સાહિત્ય ચાર વિભાગમાં જોવાય છે:—૧ ચરણુકરણાનુચોગ, ૨ દ્રવ્યાનુચોગ, ૩ ગણિતાનુચોગ, અને ૪ ધર્મકથાનુચોગ (ચરિતાનુચોગ) જે કે, આ ચાર અનુચોગો પૈકી કથાનુચોગ (ચરિતાનુચોગ) સર્વ સાધારણુને માટે રોચક રીતે ઉપદેશ દેવામાં બહુ ઉપયોગી છે; એ વાત ખરી છે, પરન્તુ, તહેને ઐતિહાસિક દષ્ટિએ પણ જોઈએ; તો ઇતિહાસની જહેવી અને જહેટલી સામગ્રી ચરિતાનુચોગમાં રહેલી છે, તહેવી અને તેટલી ભાગ્યેજ ખીજા કોઈમાંથી મળી આવશે. અત એવ આ અનુચોગમાં રહેલા ઇતિહાસતત્ત્વને તારવી કાઢી પ્રકાશમાં લાવવું, એ હરકોઈ જૈન કે સાહિત્યસેવકનું કર્તવ્ય છે.

કેટલાકને એમ લાગવું સંભવિત છે કે—“ આ બધો રાસાએ વિગેરેનો કચરો બહાર લાવવાની શી જરૂર છે ? આમાં મહત્ત્વ શું છે ? આતો કેવળ સમય અને પૈસાની બરબાદી છે. ”

[૧]

આ પ્રશ્નનો ઉત્તર આપવો જોઈએ. સ્મરણમાં રાખવું જોઈએ કે—જે ચરિતાનુયોગની ઉપયોગિતા ઉપર બતાવવામાં આવી છે, તેજ ચરિતાનુયોગનું અંગ રાસાઓ છે. આજ સુધી આવા રાસાઓ, આવી નોંધો પ્રસિદ્ધિમાં આવવા ન પામી, એનું કારણ એટલુંજ છે કે—પ્રબળકીય ઇતિહાસના મહત્વને નહિ સમજનારા વિદ્વાનોને આ વસ્તુઓ કચરા જેવી લાગતી હતી. આવી અવસ્થામાં જ્યારે જ્યારે વિદ્વાનો ભંડારો તપાસતા, ત્યારે ત્યારે તેઓ સૈદ્ધાન્તિક કે ન્યાય-વ્યાકરણાદિના ગ્રંથો ઉપર દષ્ટિ આપતા, અને આવા રાસાઓ વિગેરેની ગણતરી રહીમાં કરી નાખતા. (હજૂ પણ આ પ્રવૃત્તિ સર્વથા નષ્ટ થઈ નથી) આવું ઘણું સ્થળે જોવામાં આવ્યું છે. આ રીતે, આપણાજ દુર્લક્ષી આવી અત્યુપયોગી ઇતિહાસની સામગ્રી નષ્ટ થઈ ગઈ છે અને હજૂ પણ જો બચેલા ભાગનો ક્રમશઃ ઉદ્ધાર કરવામાં ન આવે તો, છે તે પણ ૫-૫૦ વર્ષે કાળના મોંઢામાં જઈ પડશે.

બીજું, જો કે વિદ્વાનોએ આને નમાલું ગણ્યું ખરું, પરંતુ માલવાળું શું ? અને ક્યાંથી મેળવવું ? એનો તેઓએ ખુલાસો કર્યો નથી. વળી આપણા દેશનો અને ખાસ કરીને જૈનોનો ઇતિહાસ હજૂ સુધી જોઈએ તહેવી રીતે લખાયો નથી. એવું અનેકવાર કહેવામાં આવ્યું છે. અને આવે છે. પરંતુ ખરો ઇતિહાસ લખવાનાં સાધનો ક્યાં છે ? તે બતાવવાની અને પૂરી પાડવાની કાળજી ઘણાજ થોડા માણસો કરે છે. આવાં સાધનોને (રાસાઓ વિગેરેને) કચરા કહેનારા જરા ધ્યાન પહોંચાડીને જુએ; તો મ્હોટા મ્હોટા ગ્રંથોમાંથી જલ્દે મળવું અશક્ય છે, તે આમાંથી આસાનીથી મળી આવે છે. અમુક સમયની લોકસ્થિતિ વિગેરે જાણવાને આવાંજ સાધનો વધારે ઉપયોગી થઈ પડે છે. માટે એ ભૂતરૂં ન જોઈએ કે—“ ઇતિહાસનાં આવાં આવાં જે જે અંગો અધારામાં વિખરાઈ રહ્યાં છે, અને જે કાળના યગ નીચે કચરાઈ કચરાઈને નષ્ટ થઈ જાય છે, તહેને બહાર લાવવામાં આવશે, ત્યારેજ સુસંગત ઇતિહાસ તૈયાર થઈ શકશે. ”—‘જૂટા જૂટા અંગોડા તરફ દુર્લક્ષ કરવાથી આખી સાંકળ કદાપિ તૈયાર થઈ શકશે નહિ ’ આ ઉદ્દેશ સ્મરણમાં રાખી મહેં આ દિશા તરફ પ્રયત્ન કર્યો છે, અને પ્રથમ પ્રયાસે આ પ્રથમ ભાગ, ઇતિહાસ પ્રેમિઓના સમક્ષ મૂકવા લાગ્યશાળી નિવજો છું.

આ રાસસંગ્રહના પ્રથમ ભાગમાં જ રાસ આપવામાં આવ્યા છે. (જહેમાં

એક આરભાસ છે) આ રાસાઓને સંશોધન (એડિટ) કરવામાં એક માત્ર ઐતિહાસિક દૃષ્ટિજ રાખેલી છે. ગચ્છ ક મતની બેદદૃષ્ટિ રાખવામાં આવી નથી, 'રસરત્નરાસ' જેવો ખાસ પાયચંદ્રગચ્છને લગતો રાસ બેવાથી વાચકોને આ વાતની ખાતરી થશે.

આ રાસાઓ, પ્રતિઓની અંદર જોવી સ્થિતિમાં લખાએલા હતા, ત્હેવીજ સ્થિતિમાં આપવામાં આવ્યા છે. એટલે કે—'અંગ' ને બદલે 'અંધ', 'કલિયુગ' ને બદલે 'કુલજગ', 'છાયા' ને બદલે 'સાયા', 'પછી' ને બદલે 'પસી' અને 'જડી' ને બદલે 'ઝડી' વિગેરે દેખીતો શબ્દદોષ, કેટલેક સ્થળે લખાએલાં નકામાં મીડાં, વધારાની 'ઘ' અને હ્રસ્વ ને બદલે દીર્ઘ અને દીર્ઘને બદલે હ્રસ્વ; આ બધું સુધારવાની આવશ્યકતા હતી, પરંતુ તે વખતના લલિયાઓનું જ્ઞાન, લોકોચ્ચારણનું વલણ, લખવાની પદ્ધતિ અને વાચકોનું સામાન્ય જ્ઞાન; આ બધી બાબતોનો વાચકોને બરાબર પરિચય થાય, અને પ્રાચીન પ્રતિયો સંબંધી વાંચનારને ખરેખરો ખ્યાલ આવે, એમ સમજીને બધું જોડેમનું જોડેમ રહેવા દીધું છે. વળી પ્રત્યેક રાસના કર્તા, ત્હેની અંદર આવતાં બીજાં આચાર્યોનાં નામો, ગૃહસ્થોનાં નામો અને ગામો વિગેરેના સંબંધમાં બનતી શોધખોળ કરી પ્રત્યેક રાસસારની નોટોમાં પરિચય આપવામાં આવ્યો છે, એટલે પ્રસ્તાવનામાં તે સંબંધી કંઈ લખવાની જરૂર રહેતી નથી.

આ રાસસંગ્રહના પ્રથમ ભાગને સંશોધન કરવામાં, ગમે તે સ્થિતિમાં રહેલો વાચક આનો લાભ ઉઠાવી શકે, એ વાત ખાસ ધ્યાનમાં રાખવામાં આવી છે. એટલે, પ્રાચીન ગુજરાતી ભાષાના અભ્યાસીઓ અને જાણુનારાઓને માટે ભૂગરાસો ઉપયોગી થશે. રાસની ભાષાને એકાએક નહિં સમજી શકનારા; રાસોમાં આવેલી તમામ હટ્ટીકત જાણી શકે; તે માટે ખાસ કરીને કથારૂપે રાસસાર આપવામાં આવ્યો છે. કોઈપણ વાંચનાર ભૂગરાસ વાંચતા પહેલાં તે રાસનો સાર વાંચીને પછી રાસ વાંચશે, તો રાસમાં આવતા અપરિચિત શબ્દો સમજવાનું ત્હેને સરળ થઈ પડશે. અને ઇતિહાસની સામગ્રી મેળવનારાઓને માટે સારની નીચે આપેલી ઐતિહાસિક નોટો ધણી ઉપયોગી થશે. આ સિવાય પુસ્તકની અંતમાં આપેલો 'કઠિણશબ્દાર્થ-સંગ્રહ' આ પુસ્તકમાં આવેલા કઠિણ શબ્દોના અર્થ સમજવાને જોડેમ ઉપયોગી છે, તેમ કોઈપણ પ્રાચીન રાસમાં આવતા કઠિણ શબ્દો સમજવાને પણ તે ઉપયોગી નીવડશે.

આ સંગ્રહમાં આવેલા છ રાસાઓ પૈકી દ્વાયરવ્યવહારી રાસ, રસરત્નરાસ અને આરમાસાની પ્રતિયો લીંબડીના ભંડારથી પ્રાપ્ત થઇ હતી, બીમચોપાઇ અને ખેમાહડાલીયાની પ્રતિયો પાટડીના ભંડારથી અને સુમતિસાધુસરિ વિવાહલાની પ્રતિ લુણાવા (ભારવાડ) ના યતિ સૌભાગ્યવિજયજીની પાસેથી પ્રાપ્ત થઇ હતી. અતએવ તે તે પ્રતિયોના માલિકો, આ પ્રતિહાસના કાર્યમાં સદાયક થયેલ હોવાથી, અરેખર ધન્યવાદને પાત્ર છે.

છેવટ—અન્યું ત્હાંસુધી આ પુસ્તક કાળજીપૂર્વક સંશોધિત કર્યું છે. તેમ છતાં ક્વચિત્ સ્થળે રહેલી અશુદ્ધિનું શુદ્ધિપત્રક પણ આપવામાં આવ્યું છે. તે તે પ્રમાણે સુધારી વાંચકો આ પુસ્તકનો લાભ ઉઠાવશે, એટલું ઇચ્છી વિરમું છું.

પાલીતાણા (કાડીયાવાડ)
આસો સુદિ ૩ શનિવાર
વી. સં. ૨૪૪૨

}

સંશોધક,
વિજયધર્મસરિ.

शुद्धिपत्र.

संक्षिप्तसार.

पृष्ठ.	पंक्ति.	अशुद्ध.	शुद्ध.
२	२५	नायन्द	नायन्द
२	२५	तदङ्गजो	तदङ्गज
२	२६	गुणालयो	गुणालयौ
८	१	द्विधाथी	द्विधीथी
१२	२४	श्रीपार्श्वचंद्र	श्रीपार्श्वचंद्र
१७	१४	आलावभोध	आलावभोध
२२	३	लावण्यमय	लावण्यसमय
२६	१	नोतथा	नोतर्या
३२	२	पुर	पूर
३२	३	अर्हितो	अर्हिने
३२	१०	साहलसाधुना	साहलसाधुना
४०	५	अटलां	अटलां
४२	२०	धोणकेथी	धोणकेथी

મૂલ રાસો.

પૃ.	ક્ર્મી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૨	૧૯	લાષણા	લાષીણા.
૩	૨૩	બધસાયા	બધસાર્યા.
„	૨૪	લિનિત્ય	લિ નિત્ય.
૫	૫૩	જ જનનઈ	જનનઈ.
૬	૫૭	નાવિ આંણી	નાવિઆંણી.
૭	૬૫	ન રતિ	નરતિ.
૮	૮૨	ખેચન	કોચર.
૯	૯૨	કરિ તિ	કીરતિ.
૧૧	૧૩	થઈ અશિ રીષ	થઈઅ શિરીષ
૧૨	૧૮	તિ સ્તરઈ	નિસ્તરઈ.
૧૪	૮	પુરિ	પરિ.
૧૬	૨૬	રસની પાઈ	રસ નીપાઈ.
૧૯	૫૧	સંદરૂ	સુંદરૂ.
૨૧	૬૭	કુંકમ	કુંકણુ.
૨૨	૭૫	ખ્યાત	ખ્યાત.
૨૩	૮૬	વરસધર	વર સધર.
૨૭	૩૦	અનેધિ	અનેધિ
૨૮	૩૩	દાસઈ	દીસઈ.
૩૧	૬૩	ધન	ધન.
૩૩	૮૮	સા બાલા	સા બાલા.
૩૪	૯૬	પણિ	પરિ.
૩૮	૧૬	આપા પણુઈ	આપાપણુઈ.

૩૯	૩૧	તેજપાલ હરાજ	તેજપાલહ રાજ.
૩૯	૩૫	કાહ્ણુ	કાહ્ણુ.
૩૯	૩૫	આષ લાંતિ	આષલાં તિ.
૪૭	૭૬	લાભું નીલાગ	લાભુંની લાગ.
૪૯	૬	ચાલ	ચાલધ.
૪૯	૮	ભર	ભમર
૫૦	૧૦	તપ હુતિ	તપહુતિ.
૫૦	૧૮	સદા ૫	સદામુષ.
૫૧	૨૮	અત્રી	ત્રીઅ.
૫૨	૪૧	દોયસેં	દોય સેં.
૫૫	૬૩	પ્રિહિ ગાંતિ	પ્રિ હિગાંતિ.
૫૮	૧૦૬	ધાન	ધન.
૫૯	૧૧૨	સુખાણુ દેવરી	સુખાણુદે વરી.
૫૯	૧૧૫	વિસ્તરી ઉરે	વિસ્તરીહિ રે.
૬૨	૧૫૨	ગુણુહિ સંકલ	ગુણુહિસંકલ.
૬૩	૧૬૫	રણુ રકે	રણુકે.
૬૪	૧૭૭	પુજપુર	પુંજપુર.
૬૯	૫૧	ધીર	ધાર.

સંક્ષિપ્ત-સાર.

કોચરવ્યવહારી રાસ.

(પૃષ્ઠ ૧-૧૨)

તપગરછનાયક શ્રીવિજયસેનસૂરિના સમયમાં, કવિરાય કનકવિજયના શિષ્ય શ્રીગુણવિજય કવિએ, સં. ૧૬૮૭ના આસો સુદિ ૬ ના દિવસે ડીસા નગરમાં આ રાસ રચ્યો છે અને તેની, સં. ૧૭૪૨ ના કાર્તિક સુદિ ૧૧ ને મંગળવારે લખાએલી પ્રતિ ઉપરથી સંશોધિત કરવામાં આવેલ છે.

રાસસાર—‘ જીવદયા ’ એ આ રાસનો પ્રધાન વિષય છે. જુજરાતના અણહિલપુરપાટણ નગર, કે જે એક સમયે ૪૪૪ ગામનો તાલુકો હતું, તેનાથી પંદર ગાઉ દૂર, લખમણ રાજાએ વસાવેલા * સલખણપુર ગામમાં ઘણા ધનવાન વાણીઆઓ વસતા હતા. તેમાં વેદોશાહ એ નામનો એક વીશોપોરવાડ રહેતો હતો. તેની સ્ત્રીનું નામ વીરમદે હતું અને પુત્રનું નામ કોચર. કોચર નાનપણથી જ ધર્મશીલ અને પ્રતાપવંત હતો. સલખણપુરથી લગલગ એક ગાઉને છેટે ખહિચર નામનું ગામ છે. આ ગામ, લોકપ્રસિદ્ધ

* આ રાસ ઉપરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે-હાલમાં જુદેને ‘ શખલપુર ’ કહેવામાં આવે છે તે, અથવા એને શુદ્ધ કરવાના હેતુથી ‘ શ્રૂખલપુર ’ કહેવામાં આવે, તો તે ખરું નામ નથી. ‘ લખમણ ’ એ એના સ્થાપકનું નામ સચવતું ‘ સલખણપુર ’ એજ એ ગામનું વ્યવહારિક ખરું નામ છે.

બહુચરાણ દેવીનું સ્થાન છે. આ દેવી આગળ અજ્ઞાન લોકો ધણા જીવોનો વધ કરતા. કવિ કહે છે કે:—

“ બહિચરનઉ ઊખાણુઉ વડઉ ઉદર થકીવાસઇ કૂકડઉ. ” ૧૫

‘ મ્લેચ્છોએ મારી ખાધેલો બહુચરાણનો કૂકડો પ્રભાત થતાં મ્લેચ્છના પેટમાંથી બાહ્યો. ’ એવી લોકોમાં કહેવત ચાલે છે. આ પ્રમાણે માતાને નામે જીવોનો ઘાત થતો જોઈને કોચરને ધણું દાગતું હતું. પરન્તુ લોકો ઉપર કંઈ જોર-જબરાઈ ચાલે તેમ નહોતું. એક વખત વ્યાપાર અર્થે કોચર ખંભાત ગયો. ત્યાં ચતુર્દશીના દિવસે તપગચ્છનાયક ^૧ શ્રીસુભતિસાધુસૂરિ વ્યાખ્યાન કરતા હતા. અનેક ધનાઢ્ય શ્રાવકોની સમક્ષ કોચરે ગુરૂવંદન કર્યું, ત્યહારબાદ શ્રાવકોએ કોચરને, પરગામનો ધર્મખંધુ જાણીને સન્માનની ખાતર આગળ બેસાડ્યો. આ વખતે ખંભાતના સંઘમાં ^૨ અરડકમલ્લ ઓશવાલ એવા ^૩ દેસ-

૧ આ આચાર્યશ્રીના સંબંધમાં વિશેષ હકીકત ‘ સુમતિસાધુસૂરિ વિવાહલા ’ ના સંક્ષિપ્ત સારમાં જુઓ.

૨ ‘ અરડકમલ્લ ’ એ ક્ષાઇતું નામ નહિં, પરન્તુ ભૂપાલ અથવા રાજા અર્થને સૂચવનારું વિશેષણ છે. જહમ ધણે સ્થળે ‘ ઓશવાલ ભૂપાલ ’ કહેવામાં આવે છે, તેવી રીતે અહિં ‘ સાજણસીશાહ ’ ના વિશેષણ તરીકે, મૂલ રાસમાં ‘ અનુપમ અરડકમલ્લ ઓસવાલ ’ એ પ્રમાણે કવિએ લખ્યું છે. જુઓ, શ્રી-રત્નમંદિરગણિવિરચિત ‘ ઉપદેશતરંગિણી ’ (૫૦ વિ. ૩૦ માં છપાયેલ) ના પૃ. ૫૩ માં, જ્યાં રાજાના ખિરદો ગણાવામાં આવ્યાં છે, ત્યાં પાંચમી પંક્તિમાં ‘ અરડકમલ્લ ’ ખિરદ પણ ગણાવેલ છે.

૩ દેસલહરા, એ નાયદના વંશમાં થયેલા દેસલના નામથી પ્રસિદ્ધ થ-એલ વંશનું નામ છે. એટલે કે દેસલના વંશમાં જે થતા, તે બધા દેસલહરા કહેવાતા. આ વાત દેસલહરાઓની એક પ્રશસ્તિમાં લખી છે:—

“ તત્પુત્રનાયન્દ્વ ઇતિ પ્રસિદ્ધસ્તદન્નજો આજહ ઇત્યુદીરણઃ ।

સુલક્ષ્ણો લક્ષણયુક્ ક્રમેણ ગુણાલયો ગોસલદેસલૌ ચ ॥ ૬ ॥

લહરા સાજીશીશાહ^૧ નામનો મહોટો પ્રતિષ્ઠિત અને રાજદર-
આરમાં માનવતો ગૃહસ્થ હતો. કવિ તહેનું વર્ણન કરતાં કહે છે કે:—

“ પગિ પહિરાઇ કનક જેહનઇ કુંણસમવડિ કીજઇ તેહનઇ. ૨૫
જસ ધરિ આવઇ કનકરસાલ બહુ કાલા પાણીના માલ;
જે નવિ જાણઇ દુષમાસમઇ સુરય કિહાં ઊગઇ આથમઇ. ” ૨૬

શ્રીદેસલાદેસલાવ વંશ: ક્યાતિં પ્રપન્નો જગતીતલેડસ્મિન્ ।

શત્રુજયે તીર્થવરે વિભાતિ યન્નામતસ્વાદિકૃતો વિહાર:” ॥ ૭ ॥

(જૂઓ ઉપકેશગચ્છીય કક્કસૂરિના ઉપદેશથી વાચનાઆર્થ વિત્તસારને,
દેસલહરામાં થયેલ શિવશંકરની પત્ની દેવલદેએ, સં. ૧૫૧૬ ના ચૈત્ર સુદિ ૮
રવિવારે બહોરાવેલી સૌવર્ણકલ્પસૂત્રની પ્રશસ્તિવાળી પ્રતિ.)

અર્થાત્ નાયદનો પુત્ર આજડ થયો. આજડનો સુલક્ષણ અને સુલ-
ક્ષણના ગોસલ અને દેશલ એ થયા. તે પૈકીના દેસલથી, તેના વંશને દેસ-
લહરા કહેવાયા.

૧ સાજીશીશાહ, દેસલના વંશમાં જ ખીજ પેઠીએ થયેલ છે. એટલે
દેસલનો પુત્ર સમર થયો, અને સમરનો સાજીશી થયો. સમરને ખીજ એ
ભાઇઓ હતા, જ્યારે સાજીશીને ખીજ પાંચ ભાઇઓ હતા. આ હકીકતને
પતાવનારા ઉપરની જ પ્રશસ્તિના આગલા શ્લોકો જૂઓ:—

“ તત્સૂનવ: સાધુગુરૌરુપેતાસ્ત્રયોડપિ સદ્ધર્મપરા બમૂવુ: ।

તેષ્વાદિમ: શ્રીસહજો વિવેકી કર્પૂરધારાબિરુદપ્રસિદ્ધ: ॥ ૮ ॥

તદક્કમૂર્ભાવવિમૂષિતાન્ત: સારઙ્ગસાધુ: પ્રથિતપ્રતાપ: ।

આજન્મ યસ્યાડભવદાસશોભ: સુવર્ણધારાબિરુદપ્રવાહ: ॥ ૯ ॥

શ્રીસાહ્ણ: સાહિત્રપાધિપાનાં સદાપિ સન્માનપદં બમૂવ ।

દેવાલયં દેવગિરૌ જિનાનામકારયયો ગિરિશ્ચક્રતુઙ્ગમ્ ॥ ૧૦ ॥

બન્ધુસ્તૃતીયો જગતીજનેન સુગીતકીર્તિ: સમર: સુચેતા: ।

શત્રુજયોદ્ધારવિધિ વિધાય જગામ કીર્તિં ભરતાધિકાં ય: ॥ ૧૧ ॥

ય: પારંદુદેશાધિપમોચનેન ગત: પરાં ક્યાતિમતીવ શુદ્ધાં ।

મહમ્મદે યોગિનિપીઠનાથે તત્પ્રૌઢતાયા: કિમુ વર્ણાનં સ્યાત્ ॥ ૧૨ ॥

પ્રસંગોપાત આચાર્યશ્રીએ વ્યાખ્યાનમાં જીવદયાનો વિષય હાથ ધર્યો. તેમણે અનેક દયાપ્રતિપાલક ઐતિહાસિકપુરૂષોનાં દેશાન્તો આપીને કહ્યું:-

સુરત્નકુન્નિઃ સમરશ્રિયઃ સા યદુદમવાઃ ષટ્ તનુજા જગત્યાં ।

સાલ્હાભિઃ શ્રીસહિતો હિતજ્ઞેસ્તેષ્વાદિમોઽપિ પ્રથિતોઽદ્વિતીયઃ ॥ ૧૩ ॥

દેવાલયૈર્દેવગુરુપ્રયોગાદ્ દ્વિવાણસંલ્યૈર્મહિમાનમાપ ।

સત્યાભિઃ સિદ્ધગિરૌ સુયાત્રાં વિધાય સહ્વાધિપતેર્દ્વિતીયઃ ॥ ૧૪ ॥

યો યોગિનીપીઠનૃપસ્ય માન્યઃ સ હુહ્નુઃસ્ત્યાગધનસ્તુતીયઃ ।

જીર્ણોદ્ધૃતેર્થર્મ્મકરશ્ચતુર્થઃ શ્રીસાલિગઃ શૂરશિરોમણિશ્ચ ॥ ૧૫ ॥

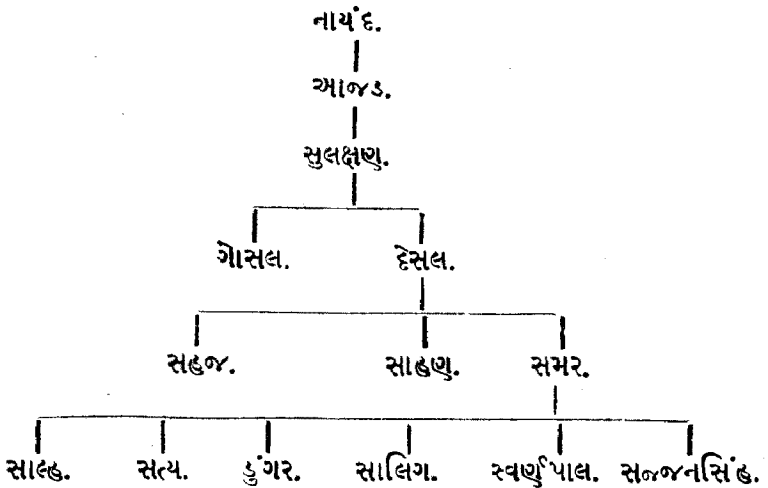
શ્રીસ્વર્ણપાલઃ સુયશોવિશાલશ્ચતુષ્કયુગ્મપ્રમિતૈરમોઘૈઃ ।

સુરાલયૈઃ સોઽપિ જગમ તીર્થં શત્રુજયં યાત્રિકલોકયુક્તઃ ॥ ૧૬ ॥

સ સજ્જનઃ સજ્જનસિંહસાધુઃ શત્રુજયે તીર્થપદં ચકાર ।

યો દ્વચન્ધિસંલ્યે સમયે જગત્યા જીવસ્ય હેતુઃ સમભૂજ્જનાનામ્” ॥ ૧૭ ॥

ઉપરની સંપૂર્ણ પ્રશસ્તિ ઉપરથી આ પ્રમાણેનું વંશવૃક્ષ બનાવી શકાય છે.—

સમરનો પુત્ર સજ્જનસિંહ, એજ રાસમાં વર્ણવેલ સાહણસિંહ છે.

“ જીવહયા પોતે પાળવી, એ તો પુણ્ય છે જ, પરન્તુ ખીજા પાસે પળાવવી, એ પણ ખાસ કરીને પુણ્યનું જ કામ છે. ”

વ્યાખ્યાન સાંભળીને સર્વ સભા પ્રસન્ન થઇ. કોચરે આ પ્રસંગ સાધીને ગુરૂમહારાજને કહ્યું કે—“ સલખણપુર તાલુકામાં અમારી પળાતી નથી. ત્યાં બહેચરાજીદેવી પાસે હિંસક લોકો ઘણા જીવોનો વધ કરે છે. ”

કોચરની હકીકત સાંભળીને આચાર્યશ્રીએ સાંજણસીશાહને ઓલાવ્યા. અને તેમને કહ્યું—“ તહમે તહમરી લક્ષ્મીનો લાહો દ્યો, બેઠતું દાન કરો અને સામ, દામ, દાંડ, ભેદ—ને રીતે અને તે રીતે જીવોનો ઘાત થતો અટકાવો. ”

સાંજણસીશાહ ખુશી થયો. કોચરને પોતાને ઘરે તેડી ગયો. અને પોતાની સાથેજ એસાડીને ભોજન કરાવ્યું. પછી બન્ને જણ *પાલખીમાં એસીને સુલતાન પાસે ગયા.

સુલતાને માનપૂર્વક, તેઓને આવવાનું કારણ પૂછ્યું. સાંજણસીએ કહ્યું—“ સલખણપુરનો ફેજાદાર વિના કારણ ઉપજની ખરાબી કરે છે તો તેનું શું કરવું ? ” સુલતાને કહ્યું—“ ચચ્યાજી ! આપની ધ્યાનમાં આવે તેમ કરો. ”

તુરત જૂના હાકેમને તેડાવી લીધો. કોચરને સરખાવ આપી સમશેર બંધાવી અને સલખણપુર વિગેરે ખાર ગામનો અધિકારી બનાવ્યો. કોચરને બહુ આનંદ થયો. તુરત તહેણે પોતાના વૈભવ પૂર્વક ગુરૂ પાસે જઈ, વંદન કરી શુભ સમાચાર સંભળાવ્યા. ગુરૂએ પ્રસન્નતાપૂર્વક આશિર્વાદ દીધો. અને તેની સાથે તેના અધિકારનાં ગામોમાં અમારી પળાવા માટે ઉપદેશ પણ આપ્યો. કોચર એક હબ્બર

* પાલખીમાં એસવું, એ પૂર્વે ગૃહસ્થાઈની નીશાની ગણાતી. મ્હોટા હોદ્દાદારો અને માનવંત પુરૂષો ઘણે ભાગે પાલખીમાં એસતા હતા

ઘોડેસ્વારો સાથે પોતાના ગામની ભાગોળે આવ્યો, અને વિજયનાં વાજાં વગડાવ્યાં. કોચરના આ કાર્યથી લોકો ચક્રિત થઈ ગયા. ગામના મહાજને મહોટા ઠાઠથી તહેતું સામૈયું કર્યું. ઘેરઘેર આનંદોત્સવ થઈ રહ્યો. કોચરના પિતા વેદોશાહ, માતા વીરમદે, અને કોચરનાં પત્ની વિગેરે અત્યંત હર્ષ પામ્યાં. કોચરે ખાર ગામોનો અધિકાર હાથમાં લેતાંજ, તે ખારે ગામોમાં ‘અમારીપડો’ (કોઈપણ જીવ નહિં મારવાનો જાહેર હુકમ) વગડાવ્યો. કોચરના અધિકારનાં ખાર ગામો, તે આ છે:---

૧^૧ સલખણપુર, ૨^૨ હાંસલપુર, ૩^૩ વડુવલી, ૪^૪ સીતાપુર, ૫^૫ નાવિઆંણી, ૬^૬ ખલિચર, ૭^૭ દૂહડ, ૮^૮ દેલવાડુ, ૯^૯ દેનમાલ, ૧૦^{૧૦} મોઢેર, ૧૧^{૧૧} કાલહરિ અને ૧૨^{૧૨} છમીછું.

કોચરે આ ખારે ગામોમાં સારી રીતે અમારી પ્રવર્તાવી. વધુમાં સલખણપુરના તળાવ ઉપર ચોકીદારો મૂકી દીધા. એટલે ખગલાંથી પણ માછલાંનો થતો નાશ દૂર થયો. સરોવરની પાળે અનાજનાં કુંડાં ભરાવીને મૂકાવા લાગ્યો, તેનું જનવરો નિરાંતે ચણુ કરતાં, પરવડીનું પાણી પણ ગળીને ભરાવા માંડ્યું અને સરોવરે પણ એવી રીતની ગયણી બંધાવી કે ઢારો પણ ગળેલુંજ પાણી

૧ હાલ ચાણુસમા (ગાયકવાડી) તાબામાં છે. ૨ શંખલપુરથી ૧૫ ગાઉ વીરમગામ તાબામાં છે. ૩ શંખલપુરથી ૬ ગાઉ ચાણુસમા તાબામાં છે; અને જેને હાલ વડાવલી કહે છે. ૪ શંખલપુરથી ૩ ગાઉ છે અને વીરમગામ તાબામાં છે. ૫ શંખલપુરથી ત્રણ ગાઉ વણોદ સ્ટેટમાં આ ગામ છે. ૬ શંખલપુરથી ગાઉ-દોઢ ગાઉ ચાણુસમા તાબામાં છે. ૭ હાલ દૂવડ કહે છે, અને તે શંખલપુરથી ૪ ગાઉ રાધનપુર તાબામાં છે. ૮ શંખલપુરથી ૩ ગાઉ ચાણુસમા તાબામાં છે. ૯ શંખલપુરથી ૫ ગાઉ ચાણુસમા તાબામાં છે. ૧૦ શંખલપુરથી ૪ ગાઉ ચાણુસમા તાબામાં છે. ૧૧ શંખલપુરથી ૨ ગાઉ ચાણુસમા તાબામાં છે. ૧૨ શંખલપુરથી લગભગ ૭ ગાઉ અને ચાણુસમાથી ગાઉ છે.

પી શકતાં. પાણી ભરવા જનારી પાણીઆરીઓની ભાગોળે તપાસ થતી અને તહેમાં જહેની પાસે ગળાણું ન જ્ઞેવામાં આવતું, તહેને નવું ગળાણું આપવામાં આવતું.

આ સમયે દીક્ષીમાં બહુ વિખ્યાત અને રાજદરબારમાં માનવંત દેસલહરા ^૧ સમરો અને ^૨ સારંગશાહ રહેતા હતા. તેમણે પોતાની બુદ્ધિથી નવ લાખ બાન છોડાવ્યાં હતાં. સુપ્રસિદ્ધ કવિ ^૩ દેપાલ આજ મહાનુભાવોનો આશ્રિત હતો.

૧ સમર, એ સાજણુસીને! પિતાજ, એવાત પહેલાં સાજણુસીની નોટમાં આપેલી પ્રશસ્તિ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે. એમ જણાય છે કે, સમર અને તેનો ભત્રીજો સારંગ અને દીક્ષીમાં રહેતા હશે, જ્યારે સાજણુસી ખંભાતમાં.

૨ સારંગ, એ સમરનો ભાઈ અને સહજનો પુત્ર.

૩ દેપાલ, એ તે વખતનો જખરદસ્ત કવિ હતો. અને તે જતનો યાચક હતો. કેમકે મૂલ રાસમાંજ કવિ

‘ યાચક તેહના ધર તણુઉ વેધક નર વાચાલ;
જણીતઉ જિનશાસની કહીછ કવિ દેપાલ. ’

એ પ્રમાણે ઉલ્લેખ છે. યાચકમાં પણ, તે ખાસ કરીને ભોજક હતો. કેમકે જ્યારે દેપાલ કાચર પાસે આવ્યો, ત્યારે

‘ લેયો રે ઠાકુર તુમ જે ભાવધ. ’

એમ કહી ‘ ઠાકુર ’ શબ્દથી સંબોધ્યો છે. અને ‘ ઠાકુર ’ એ ભોજકોનું બિરૂદ છે. એ વાત સુપ્રસિદ્ધ છે.

આ કવિની કેટલીક કૃતિઓ પ્રાપ્ત થાય છે, જહેવી કે—

૧ સ્થૂલિભદ્રની કક્કાવાળી—આ કક્કાવારી જે કે પૂરેપૂરી નથી મળી, પરંતુ તહેનો જે ભાગ જ્ઞેવામાં આવ્યો છે, તે આ છે:—

“ એ ભલે ભલેરી અખિરહ બાવનહ ધરિ એહિ;
આગલિ મીંડછ દસગણુછ અંકતણી પરિ એહ.
ગણુ ગર્યા દોઇ લીહડી ગણુપસ્તાર વિશાલ;

૧

જ્યહારે તે દિલ્હાથી ગુજરાત આંવ્યો, અને સંજ્ઞેશ્વરની યાત્રા કરવા ગયો, ત્યહારે તહેણે કોચરની પ્રસિદ્ધિ સાંભળી. કોચરની પ્રસિદ્ધિ સાંભળતાં તે સદાબલુપુર આંવ્યો. અને સરોવર ઉપર ટોચાઓને કામ કરતા જોઈ તહેને બહુ આશ્ચર્ય થયું. દેપાલ એકાએક તો, અનાજના પાકને ઠોતા હોય, તેમ પાણી ઉપર ટોચાઓને ઠોહવાનું કારણ સમજી શક્યો નહિ; પરન્તુ જ્યહારે લોકોને પૂછ્યું, ત્યહારે તહેને સમજાયું કે—“માછી જાળ નાખી શકે નહિ, બગલાં માછલાં પકડી શકે નહિ, ઢોર અણુગળ પાણી પી શકે નહિ, અને પાણીઆરીઓ અણુગળ

થૂલભદ્ર મુનિવર ચરીય કહિ સંઘ કવિ દેપાલ. ૨

કમલવયણ નરવર રચણ રૂપિ મયણ અ.....; ”

૨ ચંદનખાલા ચોપાઈ.

૩ હરિયાલી.

૪ વજ્રસ્વામી ચોપાઈ (સં. ૧૫૨૨ માં રચેલી)

૫ આર્દ્રકુમારનું સૂડ. આની અંતમાં જણાવ્યું છે કે—

“ દેપાલ ભણી સોઝ ગઇલા મુગતિ આપુલી ધાનથી સકતિ સયલ સંઘ પ્રસન્ન.”

૬ રોહણીયા ચોરનો રાસ.

૭ જાવડનો રાસ.

ઉપરની કૃતિઓ સિવાય ‘ સ્થૂલભદ્ર ઢાગ ’ ૨૭ ટૂંકનો છે, તે પણ દેપાલનો હોય, એમ લાગે છે, પરન્તુ તેમાં કર્તાનું નામ નથી. કાવ્ય ઉચા પ્રકારનું છે, એમ શ્રીયુત મણિલાલ બકોરભાઈ વ્યાસનું કહેવું છે.

દેપાલ, તે વખતના પ્રસિદ્ધ કવિઓમાંનો એક હતો. અને તેટલાજ માટે તેના પછી થયેલ સુપ્રસિદ્ધ કવિ શ્રાવક ઋષભદાસ, પોતાના સં. ૧૬૭૦ ના ભાદ્રવા સુદિ ૨ ગુરૂવારે ખંભાતમાં બનાવેલા ‘ કુમારપાલ રાસ ’ માં બીજા કવિઓ સાથે દેપાલનું નામ પણ ઉલ્લેખી પોતાની લઘુતા દર્શાવે છે:—

“ આગિં જે મોટા કવિરાય તાસ ચરણરજ ઋષભાય;

લાવણ્ય લીખો ખીખો ખરો સકલ કવિની કીરતિ કરો.

૫૩

[૮]

પાણી ભરી શકે નહિ, તેને માટે આ ટોચા મૂક્યા છે. “વળી કોચર ખાર ગામનો ઉપરી છે અને તેણેજ આ પ્રમાણેની તજવીજ કરી છે.” એ પણ તેને માલૂમ પડ્યું. આથી દેપાલ બહુ ખુશી થયો, અને ખુશાલીભેર કોચરને ઘરે જઈ તેને અશિર્વાહ દીધો. તેમ તેની કીર્તિની કવિતાઓ પણ કહી સંભળાવી.

આ કવિતાઓ સાંભળી કોચર પણ બહુ પ્રસન્ન થયો. અને કવિને માટે હાટ ઉઘાડાં મૂકાવીને તેને જે જોઈએ તે લઈ લેવાની છૂટ આપી. પાંચ-દશ દિવસ રહીને દેપાલ ખંભાત ગયો. ત્યાં પણ ચઉદશના દિવસે ગુરૂમહારાજના વ્યાખ્યાન વખતે કોચરનાં કવિત કહીને કોચરનાં ઘણાં વખાણ કર્યાં. પછી દેપાલ ત્યાંથી શત્રુજય તરફ ગયો.

ખીજી તરફ ખંભાતમાં સાજણસીયાહુને, દેપાલે કોચરનાં કરેલાં વખાણથી ઈર્ષા થઈ. તેને લાગી આવ્યું કે—“મારાથી આ પ્રસિદ્ધ થએલા કોચરનાં આટલાં બધાં વખાણ થાય અને હું કશાએ લેખામાં નહિં કે? હું એક એશવાલભૂપાલ કહેવાઉં, યાચકોને પૈસા આપીને તે પોતાનાં ગીત ગવરાવે છે, અને મને તો લગારે લેખવતો નથી ! ખેર, હું ખરો ત્યહારે કે જ્યહારે તહેને કુટુંબસહિત કેદમાં નંખાવું.”

ઝટ સાજણસી સુલતાન પાસે ગયો અને કોચરના સંબંધમાં કેટલીક જૂઠી વાતો ભરાવી સુલતાનની તેના ઉપર અરૂચિ ઉત્પન્ન કરાવી. એટલુંજ નહિં પરન્તુ તેને આંધ્રી મંગાવીને કેદમાં નંખાવ્યો. આથી લોકોમાં હોહોકાર થઈ રહ્યો. કોઈ સાજણસીને નિંદવા લાગ્યા, તો કોઈ દેપાલને માથે દોષ દેવા લાગ્યા.

દેપાલ જ્યહારે શત્રુજયની યાત્રા કરીને પાછો ખંભાત આવ્યો, ત્યહારે લોકોને છાની છાની એવી વાતો કરતા સાંભળ્યા કે,—“આણે ન બોલવાનું બોલીને સાજણસીને ઉશકેર્યો અને કોચરને બંધનમાં

હંસરાજ વાણે દેપાલ માલ હેમની શુદ્ધિવિશાલ;

સુસાધુ હંસ સમરો સુરચંદ શીતલવચન જિમ સારદચંદ. ૫૪

નંખાવ્યો.” પોતાની કૃતિનું આવું પરિણામ જોઈ દેપાલ બહુ દિલ-
ગીર થયો. અને તેના પ્રતિકારને માટે સાજણસીનું કવિત બનાવીને
તેજ વખતે સલામાં ગાયું. આ કવિતમાં સાજણસીને ખૂબ વખાણ્યો.
સાથ સાથ એ પણ કહ્યું કે—“કેચરનો અમલ નષ્ટ કરવાથી બહુચરાણના
પૂજારા બહુ ખુશી થયા છે. હવે પાડાઓ વિગેરે અનેક જીવોનો વધ
થવા લાગ્યો છે. વધુ શું કહું! ત્હારા પ્રતાપે બારે ગામોમાં ‘અવળી
મૂઠે’ અમારિ પળાઈ.”

દેપાલનાં વચનો પૈકીનો ‘અવળી મૂઠે’ એ શબ્દ સાંભળીને
સાજણસી ઘણું શરમાયો. દેપાલને તેણે પોતાને ઘરે લઈ જઈને
ઘણું દાન આપ્યું અને કેચરને કેદમાંથી છોડાવી લાવીને તેનો બાર
ગામનો અધિકાર પાછો સોંપાવ્યો. કેચરે પાછું પહેલાંની માફક
અમારી પળાવાનું ચાલતું કર્યું અને બહુ પુણ્ય તથા કીર્તિ મેળવી.

રસસાર. રાસ.

(પૃષ્ઠ ૧૩-૪૦)

પાર્શ્વચંદ્રગચ્છના રાયચંદ્રસૂરિને ઉદ્દેશીને 'જયચંદ્રગણિએ સંવત્ ૧૬૫૪ માં ગણિ કુંવરજીની પ્રાર્થનાથી ખંભાતમાં આ રાસ રચ્યો છે. અને તેની સં. ૧૬૬૩ માં અમદાવાદમાં કુંવરજીગણિએ પોતાને હાથે લખેલી પ્રતિ ઉપરથી સંશોધિત કર્યો છે.

રાસસાર—પ્રારંભમાં કવિ ચોવીસ જિનનું મંગલાચરણ કરીને પછી

૧ જયચંદ્રગણિ એ પાર્શ્વચંદ્ર પછી ચોથી પાટે થયા છે, એટલે પાર્શ્વચંદ્ર પછી સમરચંદ્ર થયા, તેમની પછી રાયચંદ્ર, રાયચંદ્ર પછી વિમળચંદ્ર અને વિમલચંદ્રની પાટે જયચંદ્રગણિ થયા છે. તેઓ બીકાનેરના રહીશ અને ઓશવાલવંશીય હતા. પ્રસ્તુત રાસ સિવાય જયચંદ્રગણિએ પાર્શ્વચંદ્રસૂરિના ૪૭ દ્વંદ્વા પણ બનાવ્યા છે. તેની અંતના દ્વંદ્વા આ છે, કે જલે પાર્શ્વચંદ્રની પાટ પરંપરાને સૂચવે છે:—

“ પાર્શ્વચંદ્ર પટ્ટોધરણુ સમરચંદ્ર ગુરૂ સર;	
પરતે ગુરૂને પાલીયા પંચ મહાવ્રત પૂર.	૫૪
સમરચંદ્ર ગુરૂ સારિખા રાજચંદ્ર તિલુરાત;	
ખડગધાર ચારિત્ર ખરો ચઢે ધરાલગ બાત.	૪૫
ગચ્છધોરી ગાજે ગુહિર વિમલચંદ્ર વડવાર;	
પટ્ટોધરણુ પ્રગટીયો જયચંદ્ર જગે આધાર.	૪૬
જે રાજ પરજાહ જે સહુકો નામે શીષ;	
જયચંદ્ર આયો જ્ઞેધપુર પૂગી સખહિ જગીસ.	૪૭

“ શ્રીપાસચંદ્રસૂરીસહ યુગપ્રધાન મહિમા વિરાજિત,
પંચમકાલિ વિશાલ જિષ્ણુ યુગતિપંથ પ્રકટિય સુસોભિત; ”

કહી ગુરૂને સ્તવે છે. આ કથન ઉપરથી સ્પષ્ટ જણાય છે કે શ્રીપાર્શ્વચંદ્રસૂરિએ નવો મત. કાઢ્યો. તે પછી કવિ રાસનો ઉદ્દેશ જણાવતાં કહે છે:—

“ તાસુતણા પયકજ નમી આણી મન ઉલ્લાસ;
વડતપગચ્છ ગુરૂ ગાઇયઇ પૂરઉ મનની આસ. ” ૩

આ કથનમાં કવિએ રાસનાયક રાયચંદ્રસૂરિને વડતપગચ્છ-માં જણાવ્યા છે. આથી એમ અનુમાન થાય છે કે:—તે ગચ્છવાળાઓ પોતાને ‘ પાસચંદ્રગચ્છ ’ એ નામથી પાછળથી ઓળખાવા લાગ્યા છે.

એક લાખ યોજન પ્રમાણવાળા જંબૂદ્વીપની અંદર દક્ષિણ-ભારતમાં રહેલો ગુર્જરદેશ શોભે છે કે જે દેશ વિનય, વિવેક અને વિચારના નિધાનરૂપ છે. આ ગુર્જરાતના જંબૂ (જંબૂસર) શહેરમાં જાવડશા દોસી નામે એક વિખ્યાત ગૃહસ્થ રહેતો હતો. તહેને ઘરે તેની કમલાદેવી નામની પત્નીથી સં. ૧૬૦૬ ના ભાદરવા વદિ ૧ ને રવિવારે પુત્ર ઉત્પન્ન થયો કે: જેહતું નામ રાયમહા પાડવામાં આવ્યું. રાયમહા જન્મથી જ ઉત્તમ લક્ષણો વાળો હતો. કવિએ આ પ્રસંગે રાયમહાના રૂપનું અને સાથે સાથે ઉત્તમ સામુદ્રિક ચિહ્નોનું ઢુંકું, પણ જાણવા જેવું વર્ણન કર્યું છે.

રાયમહાકુંવર આઠવર્ષનો થયો, ત્યહારે તહેને નિશાળે લખવા બેસાડ્યો. થોડા વખતમાં તેણે વિદ્યા સંપાદન કરી પૂર્વના સંસ્કારોને લીધે રાયમહા, પ્રારંભથી જ વિષયસુખ તરફ ઘૂણાની દષ્ટિવાળો રહેતો હતો. આવા પ્રસંગમાં વિચરતા વિચરતા શ્રીસમરચંદ્રસૂરિ જંબૂસર આવ્યા. આ સમરચંદ્રસૂરિ, તે શ્રીપાર્શ્વચંદ્રના શિષ્ય હતા, અને તહેમનું મૂળથી વૃત્તાન્ત આ પ્રમાણે છે:—

આખૂની પાસે હમીરપુરમાં પ્રાગ્વાટવંશીય વેલોશાહ અને વિમલાદેવી રહેતાં હતાં. એમના પુત્રે સાધુરત્ન પાસે દીક્ષા લીધી.

જેનું નામ પાર્શ્વચંદ્ર પાડ્યું. તેમને ૧૫૬૫ માં નાગપુર (નાગોર) માં છગલાણી ગોત્રના સહસ્રાશાહે કરેલા ઉત્સવપૂર્વક ^૧ ઉપાધ્યાય પદવી મળી. કેટલોક વખત ગયા પછી એક વખત શિષ્યે ગુરૂને પૂછ્યું:—“હે સ્વામિન્! સૂત્રની સાક્ષીએ શુદ્ધમાર્ગ કયો, તે ફરમાવો.”

ગુરૂએ શુદ્ધમાર્ગ બતાવતાં કહ્યું:—

“ પંચમિ પબ્જસણુ પાખી ચઉદસિ, પૂનિમ ચઉમાસઉ દાષ એ.”૫૩

ચોથને બદલે પાંચમનાં પબ્જસણુ, ચૌદશની પાખી અને પુને-મની ચોમાસી ગુરૂએ બતાવી. અને ^૨અગીયાર બોલની સ્થાપના કરી. શિષ્યે, ગુરૂએ બતાવ્યા પ્રમાણે હિંમત અને દઢતાથી આ ^૩માર્ગ

૧ પાર્શ્વચંદ્રને ‘ ઉપાધ્યાય ’ પદ તેમના દાદાગુરૂ પુણ્યરતને આપ્યાનું મનજીવિએ સં. ૧૬૪૬ ના પોષ સુદિ ૭ ગુરૂવારે બનાવેલા ‘ વિનયદેવસૂરિ રાસ ’ માં આ પ્રમાણે લખ્યું છે:—

“ પાસચંદ શિષ્ય લઘુવય કહીછ સૂત્ર સિદ્ધાંતનો કરઇ અભ્યાસ;

પદવી ઉપાધ્યાની સુંદર પુણ્યરતનસૂરિ દીયઇ તાસ. ” સુ. ૧૦૫

જ્યારે પાર્શ્વચંદ્રના પ્રશિષ્ય (સરવજીવકૃષિના શિષ્ય) મેઘરાજે બનાવેલા ‘ રાયચંદ્ર પ્રવલ્લભુ ’ માં સોમરતનસૂરિએ ઉપાધ્યાયપદ આપ્યાનું આ પ્રમાણે લખ્યું છે:—

“ ઉવજ્જાયા પદિ પ્રાપીયા મેલી રાહૂ સમવાય;

સોમરતનસૂરીસરઇ શ્રીપાસચંદ્ર ઉવજ્જાય. ” ૨૯

આમાં સત્ય શું ? ઉપાધ્યાયપદવી આપનાર કોણ ? તે તપાસવાની જરૂર છે.

૨ આ અગીયાર બોલને માટે જૂઓ, આજ પુસ્તકની અંતમાં આપેલ પાર્શ્વચંદ્ર કૃત ‘ અગીયાર બોલની સજ્જાય ’ (પરિશિષ્ટ બ)

૩ અહિં એક શંકાને અવકાશ મળે છે. પાર્શ્વચંદ્રજીના ગુરૂ સાધુરતને, કઇ પરંપરાને પાળતા હતા ? જે તેઓ પાર્શ્વચંદ્રજીને બતાવેલા જ માર્ગ પ્રમાણે ચાલતા હતા, તો પછી પાર્શ્વચંદ્રજીએ પૂછવાની કે તેમણે જવાબ આપવાની કંઈપણ આવશ્યકતા જોવાતી નથી. કદાચિત્ એમ કહેવામાં આવે કે—તેઓ

પ્રકાશિત કરવાનો નિશ્ચય કર્યો. શ્રીપાર્શ્વચંદ્ર ત્યહાંથી જોધપુર ગયા. અને ત્યહાં પોતાનો મત પ્રકટ કર્યો. ઘણા શ્રાવકો તેમના મતને અનુસરવા તત્પર થયા. તે પછી નાગપુર (નાગોર), પાટણ વિગેરે શહેરો અને કુંકણુ, માલવ, સોરઠ અને ગુજરાત વિગેરે દેશોમાં વિચરી પોતાનો મત સ્થાપન કરવા માંડ્યો અને પોતાના નવા મતના સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકાનો સંઘ સ્થાપન કર્યો. કેટલાક વાહીઓ તેમનાથી નિરૂત્તર પણ થયા.

આ વખતે નરસમુદ્રની ઉપમા પામેલ પાટણ શહેરમાં શ્રી શ્રીમાલી ભીમાશાહ અને વઢલાદે રહેતાં હતાં. તેમના પુત્ર સમરે તેમની પાસે સં. ૧૫૭૫ ના માઘ મહીનાની પાંચમના દિવસે દીક્ષા લીધી. અહિંથી વિહાર કરતા કરતા ગુરૂ શિષ્ય સહખણુપુર (શંખલપુર) પહોંચ્યા. અહિં સોમવિમલસૂરિની* સમક્ષ મોઢજ્ઞાતિના મંત્રી વિક્રમ અને સંધર તથા શ્રીમાલી જ્ઞાતિના હેમા દોસીના પુત્ર ડયા, લાધા અને પાસરાજ એ ભાઈઓએ કરેલા મહોત્સવ પૂર્વક સં. ૧૫૯૯ માં શ્રીપાર્શ્વચંદ્રને ભટ્ટારક પદવી, શ્રીસમરચંદ્રને ઉપાધ્યાય પદવી અને વિજયદેવને આચાર્ય પદવી મળી.

તે પછી સં. ૧૬૦૪ માં માલવદેશના ખાચરોદ નગરમાં ભીલગ અને વચ્છરાજે મહોત્સવ કરીને સમરચંદ્રઉપાધ્યાયને

વડતપાગચ્છની ચાલી આવતી પરંપરા પ્રમાણે વર્તતા હતા, તો પછી તેઓ એવી રીતનો માર્ગ પાર્શ્વચંદ્રને ખતાવે જ કેમ? 'વહતો વ્યાધાતઃ' જેવું અહિં લાગે છે.

* સોમવિમલસૂરિ, તે સમયના, ચાલતી આવેલી પરંપરાને કરવાવાળા સુવિહિત આચાર્ય હતા. તેઓ નવીન મતના પ્રરૂપક પાર્શ્વચંદ્રજીને ભટ્ટારકપદવી આપવામાં સામેલ થાય-સમ્મત થાય, એ કદાપિ સંભવી શકતું નથી. વલી પાર્શ્વચંદ્રની ભટ્ટારકપદવીમાં સોમવિમલસૂરિ સામેલ થયા હતા, એવું પાર્શ્વચંદ્રજીના અનુયાયીઓનાં સાધનો સિવાય, ખીજે ક્યાંય પણ વાંચવામાં આવતું નથી.

આચાર્ય પદવી આપી. તદનન્તર સં. ૧૬૧૨ માં શ્રીપાર્શ્વચંદ્ર*
સ્વર્ગવાસી થતાં જોધપુરમાં સમરચંદ્ર પટોધર થયા.

* અમદાવાદ શામળાની પોળના શા. મંગળદાસ લલ્લુભાઇએ બહાર
પાડેલ ' શ્રી પાર્શ્વચંદ્રસૂરીશ્વરજીનું સંક્ષિપ્ત જીવનચરિત્ર ' માં પાર્શ્વચંદ્રજીના
જન્મતારીખના સંવતો આ પ્રમાણે આપ્યા છે.—

સં. ૧૫૩૭ ના ચૈત્ર સુદિ ૯ શુક્રવારે જન્મ.

સં. ૧૫૪૬ વૈશાખ સુદિ ૯ દીપાવલી.

સં. ૧૫૫૪ માં ઉપાધ્યાયપદ.

સં. ૧૫૬૪ માં ક્રિયોદ્ધાર કરવા તત્પર થયા.

સં. ૧૫૬૫ માં સૂરિપદ.

સં. ૧૫૯૯ વૈશાખ સુદિ ૩ યુગપ્રધાનપદ.

સં. ૧૬૧૨ માગશર સુદિ ૩ દેહોત્સર્ગ.

ઉપરના સંવતોમાં પ્રસ્તુત રાસ સાથે વિરોધ પડે છે. પ્રસ્તુત રાસમાં પાર્શ્વ-
ચંદ્રનું 'ઉપાધ્યાયપદ' સં. ૧૫૬૫ માં બતાવેલ છે, જ્યારે જીવનચરિત્રમાં ૧૫૫૪
બતાવેલ છે. વળી ' ઇન્ડિયન એન્ટીક્વેરી 'ના સં. ૧૮૯૪ ના જુલાઈના અંક, પે.
૧૮૧ માં આપેલ પાર્શ્વચંદ્રગચ્છની પટ્ટાવલીમાં પાર્શ્વચંદ્રે ૧૫૬૫ માં ક્રિયો-
દ્ધાર કર્યાનું અને તેજ સાલમાં યુગપ્રધાનપદ મળ્યાનું લખ્યું છે.

પાર્શ્વચંદ્રે પોતાની જીંદગીમાં ગદ્ય-પદ્યના સાહિત્યમાં ઘણા વધારો
કર્યો છે. તેમની સંજ્ઞાય, સ્તવનો વિગેરેની અનેક કૃતિઓ પ્રાપ્ત થાય છે.
જહેમાંની કેટલીક આ પણ છે:—

૧ આરાધના મહોટી જહેનો રચ્યા સંવત્ર આ છે:—

“ પનરહ સય બાણૂ વરસિ વિક્રમ કાલ વિચારિ;

માધ સુકિલ તેરસિ દિવસિ પુષ્પરિખિખ ગુરવારિ ” ૪૦૫

(સં. ૧૫૯૨ ના માધ સુદિ ૧૩ ગુરવાર) આમાં પોતાનું નામ આપતાં
લખ્યું છે:—

“ પાલઈ નિરતી જે જિન આણુ તે પામઈ વંછિત કલ્યાણુ;

પભણુધ 'સાહુરયણુ' ગુરૂસીસ 'પાસચંદ્રસૂરિ'દ મનિ ધરી જગીસ.” ૨૯૩

હવે સમરચંદ્ર વિચરતા વિચરતા જ'ખૂસર આવ્યા. અહિં તેમની દેશના સાંભળતાં રાયમહાને વૈરાગ્ય થયો. તેથી તહેણે દીક્ષા

૨ આરાધના ન્હાની. આ આરાધના ઉપરની મ્હોટી આરાધના કરતાં પહેલાં બનાવેલી છે. ક્રમકે

“ વિહરમાણુ જગિ દીપતા ‘પાસચંદ ઉવઝાય’;

કીધી સિરિ આરાધના સમરસિંધ મનિ ભાય. ”

૪૦

અહિં ‘ઉપાધ્યાય’ લખેલ છે, જ્ઞહારે મ્હોટીમાં આચાર્ય.

આ સિવાય—

૩ શ્રાવક મનોરથમાલા.	૪ ચારિત્ર મનોરથમાલા.
૫ સાધુવંદન.	૬ વિવેકશતક.
૭ આગમછત્રીસી.	૮ ગુરૂછત્રીસી.
૯ પાખીછત્રીસી.	૧૦ મુહુપત્તીછત્રીસી.
૧૧ ઉપદેશરહસ્ય ગીત.	૧૨ આત્મશિક્ષા.
૧૩ ઉત્તરાધ્યયનછત્રીસી (૧૪ ઢાલ)	૧૪ એપણાશતક.
૧૫ સંધરંગ પ્રમંધ.	૧૬ દ્વહાશતક.
૧૭ જિનપ્રતિમાધિકાર (ગઠ)	૧૮ જિનપ્રતિમા સ્થાપના વિગ્નપ્તિ.
૧૯ અમરદ્વાસમતિકા.	૨૦ નિયતાનિયત પ્રશ્નોત્તર પ્રદીપિકા.
૨૧ બ્રહ્મચર્ય દશ સમાધિસ્થાનકુલ.	૨૨ વંદનદોષ ૩૨ કુલક.
૨૩ કાઉસગ્ગના ૧૯ દોષ	૨૪ સત્તરબેદી પૂજા વિધિગર્ભિત.
૨૫ ચિત્રકૂટ ચૈત્યપરિપાટી સ્તવન.	૨૬ અચ્ચાર ખોલ (નવા પ્રરૂપેલા)
૨૭ દેવસી પ્રતિક્રમણવિધિ સંજ્ઞાય.	ની સંજ્ઞાય.
૨૮ ખંધક ચરિત્ર સંજ્ઞાય—અંતે—	

“ વડતપગચ્છિ ગુણુરયણુ નિધાન ‘સાહુરયણુ’ પંડિત સુપ્રધાન;
 ‘પાર્થિચંદ્ર’ નામે તસુ સીસ તિણિ કીધો મનિ આણી જગીસ ૧૦૦
 સૂત્રથકી કાંઈ અધિકા જાણુ તેય ખમો જિનવાણી નૂણુ;
 ખખરસ (૧૬૦૦) ચંદ વરસે જાજલી વખસાખી આકમિ મનરલી. ૧૦૧
 શુકવારિ એ પૂરો કર્યો મહા ઋષીશ્વર ભવજલ તર્યો;
 તે મુનિવરનો સમરી નામ ત્રિકરણુશુદ્ધિ કઈ પ્રણામ. ” ૧૦૨

લેવાનો વિચાર કર્યો. માતા પિતાની અનુમતિ મેળવવા માટે તેણે સમજાવવા માંડ્યાં. આવાજ પ્રસંગમાં જીવક પોતાની સ્ત્રી અને પુત્ર પુત્રી સાથે ખંભાત આવ્યો. રાયમહાકુંવરને માટે ઘણાં માગાં આવવા લાગ્યાં. રાયમહાની જ્ઞેન સંપૂર્ણ, લાઇને સમજાવીને પરણાવવા માટે ઘણો પ્રત્યન કર્યો, પરંતુ રાયમહાને કોઈ રીતે માન્યુ નહિ. છેવટે, રાયમહાના સંબંધી દોસી જોધા અને તેનાં પત્ની અમરાદે, રાયમહાની ભૂઆ રજજા, રાયમહાનો લાઇ જયમહા અને જયમહાની પત્ની અરઘાદે તથા ભત્રીજો વાસણુ તેમજ ખંભાતના અધિકારી-વર્ગ વિગેરે સર્વની સમક્ષ રાયમહાને પોતાનો દીક્ષા લેવાનો દૃઢ નિશ્ચય જણાવ્યો. પરિણામે ઓસવાલ વંશના સોમસીમંત્રી અને તેનાં પત્ની ઈદ્રાણીએ કરેલા ઉત્સવ પૂર્વક, સં. ૧૬૨૬ ના વૈશાખ સુદિ ૯ ના દિવસે શુભ મુહૂર્તમાં રાયમહાને સમરચંદ્ર* પાસે દીક્ષા

૨૯ અતુ:શરણુપયત્ના ઉપર વાર્તિક (સં. ૧૫૯૭ માં)

૩૦ આચારંગ આલાવબોધ વિગેરે.

૩૧ પત્રચણાના અગીયારમા પદની ભાષાની એક પ્રતિ હાપર્ષિને માટે પોતાને હાથે લખી છે. જ્ઞેની અંતમાં આ પ્રમાણે લખ્યું છે:—

‘ સં. ૧૫૯૪ વર્ષે માર્ગશીર્ષ શિત્તિ પંચમ્યામલેખિ પાર્શ્વચંદ્રેણ હાપર્ષિવાચનાર્થે. ’

આ પ્રતિના પ્રારંભમાં પાર્શ્વચંદ્રજીએ ‘ શ્રીપાર્શ્વચંદ્રસદ્ગુરુમ્બ્યો નમઃ ’ એ પ્રમાણે લખ્યું છે. આથી કંઈ આશ્ચર્ય પામવા જેવું નથી. કેમકે શિષ્યાદિકને માટે લખી આપેલી પ્રતિઓમાં ગુરુઓ પોતે પણ એ પ્રમાણે લખે તો તે ઉચિતજ છે.

* સમરચંદ્રે પણ પાર્શ્વચંદ્રગચ્છમાં પ્રધાનપણે ભાગ લજીવ્યો છે. આમની પણ અનેક કૃતિઓ પ્રાપ્ત થાય છે. જ્ઞેવી કે—

૧ પાર્શ્વચંદ્ર સ્તુતિ. ૮ કડી. ૨ પાર્શ્વચંદ્ર સંજ્ઞાય. ૨૧ કડી.

૩ પાર્શ્વચંદ્ર સંજ્ઞાય. ૧૧ કડી. ૪ મહાવીર સ્તવન. જેનો સંવત્ આ છે.

“ સંવત સોલસતુતરઠ ચંભતીરથિ જ્ઞેઠિ માસઃ
સુકલપક્ષ અદ્દમિ દિણે તવણુ રચિઉ ઉત્થાસિ. ”

લીધી. દીક્ષા લીધા પછી રાયચંદ્રે (રાયમલ્લે) શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કર્યો. રાયચંદ્રમાં સંપૂર્ણ યોગ્યતા આવેલી જાહેર ગુરૂએ સંઘ સમક્ષ પદવી આપવાની ઇચ્છા જાહેર કરી. સંઘ સમ્મત થયો, અને મહેોટો ઉત્સવ પણ કર્યો. જાહેમાં અમદાવાદ, વીરમગામ વિગેરેના સંઘો-ને નોતર્યા. અમદાવાદથી સાહુ શ્રીપાલ, સાહુ હેમા, શ્રીપતિ, સીપૂ, કાલા, તેજ, સોમસી, નાકર, સોની તાપો, કરજોસાહુ, નાનો-સાહુ અને દોસી જયમલ્લ અને જયવંત એ જે ભાઈ વિગેરે અને વીરમગામથી નયાણસી, સાહુ જીવરાજ, સહજપાલ, અમરશી, સંઘવી રાજપાલ, રાયમલ્લ, વરઘોસાહુ અને દોસી નાકર વિગેરે દીક્ષાત્સવપર આંચા.

એ પ્રમાણે સર્વ સંઘ સમક્ષ રાયચંદ્રને સૂરિપદવી આપી.

૫ વીર સ્તવન.

૬ સંસ્તારકપયન્નાનો આલાવખોધ.

૭ ઉપદેશસાર રત્નકોશ. ૮ પ્રત્યાખ્યાન ચતુઃસમ્પતિકા.

૯ ચતુર્વિંશતિ જિન નમસ્કાર. ૨૫ કડી. રચ્યા સંવત—

“ વસુવસુ આન પરમ જી ગ્યાન તપો અભિધાન વૃદ્ધિદિન માસે;
જિનાચોવીસ જગત્રય ઇસ યુજ્યા સજગીસ સમર ઉદ્ધાસે. ” ૨૫

૧૦ શત્રુંજયમંડન આદિનાથ સ્તવન. અંત—

“ શ્રીપાસચંદ્ર સૂરિંદ સીસિંઠ સમરસિંઠ સંવહરઠ;
માધમાસિંઠ સુકિલ અઠમિ સોલસઠહુતરઠ. ” ૧૩

૧૧ શાન્તિજિન સ્તવન.

૧૨ પંચવિંશતિક્રિયા સ્વાધ્યાય.

૧૩ આવશ્યક અક્ષર પ્રમાણ સ્વાધ્યાય. વિગેરે વિગેરે—

આ સમરચંદ્રજીનો સં. ૧૬૨૬ માં સ્તંભતીર્થમાં સ્વર્ગવાસ થયો હતો. એમ ‘ઈડિયન એન્ટીકવેરી’ ના જીલાઈ સ. ૧૮૯૪ પે. ૧૮૨ માં લખ્યું છે.

* રાયચંદ્રે પણ સાહિત્યક્ષેત્રમાં અમુક ભાગ લજીવ્યો છે, એમ તેમની થોડી ઘણી પ્રાંત થએલી કૃતિઓ ઉપરથી જણાય છે. જાહેવી કે—

૧ સૂરિપદ થયા પછી, ઉપાધ્યાય 'પૂર્ણચંદ્ર, વાચક ખેમચંદ્ર, શિવચંદ્ર, રત્નચંદ્ર, હંસચંદ્ર, મુનિચંદ્ર, રમાનચંદ્ર, એ પ્રમાણે વાચક^૩, સ્થવિરમુનિ વીરપાલ, જયરાજ, કુંભમુનિ, જિણુદાસ, ^૪સરવણુન્દપિ, મંગલન્દપિ, હાપરાજ, લાલ-

૧ પાર્શ્વચંદ્રસૂરિ સ્તુતિ. (૯ કડી)

૨ પાર્શ્વચંદ્રસૂરિ સ્તુતિ. (૧૧ કડી)

૩ ઉવવાષ્ટસૂત્રનો આલાવખોધ. વિગેરે વિગેરે.

૧ પૂર્ણચંદ્રે સદ્ગુરુ સ્તુતિ (૭ કડી) બનાવી છે.

૨ માનચંદ્રે પાર્શ્વચંદ્ર સન્ન્યાય (૮ કડી) બનાવી છે.

૩ સરવણુન્દપિના શિષ્ય મુનિ મેઘરાજે સં. ૧૬૬૧ માં ' રાજચંદ્રપ્રવહણુ ' બનાવેલ છે, તેની અંદર પણ વાચક સાત ગણાવ્યા છે, પરંતુ નામોમાં ફરક પડે છે. પ્રવહણુમાં બતાવેલાં સાત નામ આ પ્રમાણે છે:—

“ શાંત શ્રમણુ ગુણુમણિ ભર્યં સઘલઘ સુજસ ગવાષ્ટ;

ઉવન્ન્યાયા પદિ થાપીયા પૂર્ણચંદ્ર ઉવન્ન્યાય, ૯૬

હૃષીચંદ્ર વાચક વલી ખેમચંદ શિવચંદ;

રત્નચંદ્ર વાચક તિહાં હંસચંદ્ર મુનિચંદ્ર. ૯૭

માનચંદ્ર મનિ જણીધ એમ વાચક ગણિ સાત;

રાજચંદ્રસૂરિ થાપીયા પસરી દહોદિસિ ધ્યાત. ૯૮

આની અંદર પૂર્ણચંદ્ર ઉપાધ્યાયને છોડીને બાકીના સાત ગણાવ્યા છે, જ્યારે પ્રસ્તુત રાસમાં પૂર્ણચંદ્ર સિખ્ખે સાત નામ થાય છે. અર્થાત્ પ્રવહણુમાં હૃષીચંદ્રનું નામ વિશેષ છે. પ્રસ્તુત રાસમાં હૃષીચંદ્રનું નામ કેમ નહિં આપવામાં આવ્યું હોય, તે વિચારણીય છે.

૪ સરવણુન્દપિએ પાટણમાં કાળ કર્યો હતો. એમ, મેઘરાજમુનિ, પોતાના બનાવેલા ' જ્ઞાતાસૂત્રભાસ ' ની અંતમાં આ પ્રમાણે જણાવે છે:—

“ પાસચંદ્રસૂરિશરોમણી એ શ્રીસમરચંદ્રસૂરિંદ કિ;

રાજચંદ્રસૂરિ જગિ જયવંતા એ તેજઘ જાણિ દિણિંદ કિ. ૨૩

સરવણુન્દપિ મોટુ યતી એ પાટણિ સાધ્યઉં કાળ કિ;

તે સદ્ગુરુતઘ પાય નમી એ પલણુઘ ઋપિ મેઘરાજ કિ.” ૨૪

(લીંચના ભંડારના એક જૂના ચોપડાના પત્ર ૭૪ માંથી.)

મુનિ, ગોપમુનિ, માધવ, કડુવાઋષિ, ગુણુરાજ, મહારાજ, ભોળઋષિ, માંડણુઋષિ, ગણુપતિગણિ, જગમાલ, ^૧આણુદઋષિ, ^૨વચ્છરાજમુનિ, ગોવિંદગણિ, ડૂંગર, તેજપાલ,

૧ આણુદઋષિએ ચાર પ્રત્યેક બુદ્ધનો રાસ બનાવ્યો છે. અંતઃ—

“ રતનાકર ગ્રહ સંપ વરીસ સમતિચંદ સંવતઠં જગીસ;
પ્રત્યયબુદ્ધતણુઉં એ ચરી ભાષ્યિઉં મન આણુદિઠં કરી.
સુધાસિંધૂ જસ જગત્ર વિખ્યાત વેલ તાત વિમલાદે માત;
શ્રીપાસચંદ ગુરુ સુગુણુપ્રધાંન તસ પાઠ સેવ કરું તજિ માન.
(૩૬૧કોલેજ પૂતા નં. ૩૫, સ. ૧૮૭૭-૭૮)

૨ વચ્છરાજે પાર્શ્વચંદ્ર સન્નિધાય બનાવેલ છે. તે ઉપરાન્ત ‘પંચાખ્યાન યો-
પાઠ’ બનાવી છે, કે જહેની કવિતા ધણીજ સુંદર બનેલી છે. આ યોપા-
ઠનો ઉપયોગી ભાગ આપવો અસ્થાને નહિં ગણાય.

પ્રારંભમાં દેવનું મંગલાચરણ કરી પાર્શ્વચંદ્રને નમસ્કાર કર્યો છે:—

“ સોમકલા ગુણિ ચંદ્રમા શ્રીપાસચંદ્રસૂરિ રાય;
ભવજલ તારણુ પોતસમ પ્રણુમું તેહના પાય.”

આગળ ચાલતાં—

“ શ્રીચણુચંદ ગુરુ પ્રણુમી કરી આણુદ હિચડઈ અધિકા ધરી;
પંચાખ્યાન તણી ચઉપઠ રચિચ્યું સાવધાન હું થઈ.”

પરંપરા—

“ વડતપગણ સોહઈ અતિભલા શ્રીસાધુરતન પંડિત નિરમલા;
તાસ સીસશિરોમણિરાય શ્રીપાસચંદ્રસૂરિ કામલકાય.

પોરવાડ વંશઠ સિણુગાર વેલગ તાત કુલઈ અવતાર;

વિમલાદે માતા ઉદાર શ્રીપાસચંદ થયા ગુણુધાર.

તાસ પાટિ હૂઆ મુનિસુદ્ધ શ્રીસમરચંદ્રસૂરિંદ પ્રસિદ્ધ;

પાટ પ્રભાવક તેહના સીસ શ્રીરાજચંદ સૂરિ અધિક જગીસ.

શ્રીસમરચંદ્રસૂરિ શિષ્ય ઉદાર શ્રીરતનચંદ પંડિત તસ વિચાર;

શ્રીગુરુનો પામી સુપસાય ગણિ વચ્છરાજ જિન પ્રમણુઈ પાય.”

૨ચ્યા સંવત—

“ સંવત સોલ અડતાલા તણુઈ આસૂ માસ અતિરલીયામણુઈ;
પંચમિતિથિ ઉત્તમ રવિવાર શુભ મુહૂરત એ કીધી સાર.”

(સં. ૧૬૪૮ ના આસો સુદિ ૫ રવિવાર)

રાજગણિ, ^૧મેઘરાજઋષિ, ^૨મનજીઋષિ, આનંદમુનિ અને કુંવરજીગણિ વિગેરે સાધુ અને લીલાં, રાજાં, ગૌરાં, રાજાં, તારૂં, વહાડી, અજીરાં, કાહૂણૂં, મકાઈ, ખાઈલાં, રાજાં, સંપૂરાં, લીલાં અને કોડમદે વિગેરે સાધ્વીઓ, એ બધા સમુદાય રાયચંદ્રસૂરિનો અનુરાગી થયો.

શ્લોકાત્ર (કડી સંખ્યા)—

“ દૂહા શ્લોક કાવ્ય નઈ વસ્તુ આર્થાં ચઉપઈ મિલી સમસ્તઃ
સર્વં અંક ગણતાં ચઉપઈ ચઉત્રીસ સય છનું સવિ થઈ. ” ૫૧
(૩૪૯૬)

અંતમાં:—

“ ઋદ્ધિ વૃદ્ધિ વંછિત કલ્યાણુ નવનિધિ પામઈ થાઈ જાણુઃ
ભણતાં ગુણતાં અધિક જગીસ શ્રીચયણુચંદ્રુ બોલઈ સીસ. ૫૬
પંડિત રતન ચારિત્ર વહીત પસર્યાં નિર્મલ બહુ ગુણુ ગીતઃ
તાસ સીસ વચ્છરાજ વખાણુ પચ્યતંત્ર કહિઉ ગુણુ જાણુ. ” ૫૭

૧ મેઘરાજે રાજચંદ્રસૂરિ પ્રવહણુ, પાર્શ્વચંદ્રસ્તુતિ, પાર્શ્વચંદ્રનો શલોકો, સદ્-ગુરૂની સ્તુતિ, પાર્શ્વચંદ્રગીત, રાયપસેણીનો ટપો, ઠાણાંગની દીપિકા (સં. ૧૬૫૯ માં), નલ ઋષિરાસ (સં. ૧૬૬૪ માં, આ રાસ આનંદકા. મૌ. ત્રીજામાં છપાયેલ છે.) અને જ્ઞાતાસૂત્ર ભાસ વિગેરે બનાવેલ છે.

૨ મનજીઋષિ તે શ્રીવિનયદેવસૂરિ રાસના કર્તા. આ રાસ ૪ પ્રકાશમાં વિભક્ત છે રચ્યા સંવત—

“ નયર વરહાનપુર જાણીઈ એ દેશ વિદેશ વિખ્યાતઃ ૫૦
સંવત સોલ છઈતાલઈ એ સુણુયો ભવિયણુ વાત. ૫૦ ૨૩૯
શ્રીવિનયકીરતિસૂરીશ્વરૂ એ રહ્યા તિહાં ચઉમાસિઃ ૫૦
એક દિન ઉલટ ઉપનો એ કીધઉ શ્રીપૂજ્ય રાસ. ૫૦ ૨૪૦
પોસ શુદ્ધિ સાતમિ જાણુઈ એ ભૃગુવાસર સુવિનાણુઃ ૫૦
નક્ષત્ર રેવતી મનિ ધરે એ શિવયોગ અતિહિં સુજાણુ. ” ૫૦ ૨૪૧
(જૂઓ, ઐતિહાસિકરાસસંગ્રહ ભાગ ૩ જે.)

[૨૧]

સુમતિસાંધુસૂરિ-વિવાહલો.

(પૃષ્ઠ ૪૧-૪૮)

પ્રસિદ્ધ કવિવર લાવણ્યમય ગણિનો રચેલો આ વિવાહલો છે. આ વિવાહલો રચ્યાનો સંવત્ અને સ્થાન કવિએ બતાવ્યું નથી. તેમ જ પ્રતિ ઉપરથી સંશોધિત કરવામાં આવ્યો છે, તે પ્રતિમાં લખ્યા સંવત્ પણ નથી.

વિવાહલોસાર—મેવાડ દેશના ^૧જાઉર નગરમાં અનેક

૧ જાઉરને અત્યારે જાવર કહે છે. આ ગામ ઉદેપુરથી કેશરીયાજી જતાં રસ્તામાં ટીડી ગામ આવે છે, ત્યાંથી ઉત્તરમાં લગભગ ૬ માઇલ પહાડોની વચમાં છે. અત્યારે આ ગામ બિલકુલ ઉજડ થઇ ગયું છે. (માત્ર છૂટાં છવાયાં જ-સાત ઘર છે) પરન્તુ પ્રાચીન ખંડેરા ઘણાં છે. જહોમાં કેટલાંક મંદિરોનાં પણ છે. કહેવાય છે કે-પહેલાં અહિં સાત ધાતુની ખાણે હતી. આ વાત પ્રસ્તુત વિવાહલામાં પણ લખી છે:—

‘ સાતઘ ધાતુનઉ આગરૂ પુરૂષરયણુનું ’ એ સાગર ’

વળી મુનિરાજશ્રી શીલવિજયજીએ, સં. ૧૭૪૬ માં બનાવેલી તીર્થ-માલામાં પણ આ વાત આ પ્રમાણે ઉલ્લેખી છે:—

‘ સાત ધાતતણું અહિડાણું ’

અત્યારે પણ આ ખંડેરાની તપાસ કરતાં માલૂમ પડે છે કે-જે મૂસોથી પહેલાં ચાંદી ગાળવામાં આવતી હતી, તે મૂસોથી બનાવેલી મકાનોની ભીંતો હજુ પણ મૌજૂદ છે. જે કે મકાનો પડી ગયેલાં છે, છતાં ભીંતો ઉભી છે, એજ

ધર્મવંત અને ધનવંત પુરૂષો રહેતા હતા. વળી આ નગરની મધ્યમાં શ્રીશાન્તિનાથનું એક લઘુ દેરાસર હતું. આ નગરમાં ગજપતિ શાહ વ્યવહારીઓ અને સંપૂરીદેવી રહેતાં હતાં. એક દિવસ રાત્રે ઉંઘમાંથી ઉઠીને સંપૂરીદેવીએ પોતાના પતિને કહ્યું કે—

તે મૂસોની મળ્યૂતાઇનો પુરાવો છે. લોકોના કથનથી અને અનુમાનથી પણ એમ માલૂમ પડે છે કે—જે લોકો અહિં ચાંદી ગાળવાને રહેતા હતા, તેઓ પોતાનાં મકાનો એ મૂસોથી બનાવતા હતા.

વળી પહેલાં આ નગર મેવાડની રાજ્યધાનીનું મુખ્ય શહેર હતું. મહારાણા પ્રતાપસિંહ ધણે ભાગે અહિંજ રહેતા હતા. તે વખતે આ શહેરની આબાદી ઘણી સારી હતી, પરંતુ જ્યારથી મુસલમાનોના હુમલા થવા લાગ્યા, ત્યારથી આ નગરની પડતી થવા લાગી. ધીરે ધીરે તે એટલી હદ ઉપર આવી ગયું કે— અત્યારે માત્ર નામજ રહેવા પામ્યું છે.

બીજાં તીર્થોની સાથે જાઉર પણ, પહેલાં એક તીર્થ તરીકે ગણાતું. કે-મકે, પ્રાચીન તીર્થમાલાઓમાં જાઉરનું નામ પણ ધણે ઠેકાણે મળે છે. જહમકે— ઉપર્યુક્ત શીલવિજયજીની તીર્થમાળામાં લખ્યું છે:—

“ જાઉર નયરિ શાંતિજિણ્ડ જસ મુષ દીડિ અતિ આણ્ડ ” ૪૨
શ્રીમાન્ મેઘ, પોતાની તીર્થમાળામાં પણ કથે છે:—

“ જાઉર જાઉર નૈ સાદ્દી જિનવર નામ ન મુકકે ધડી. ” ૭૬

સંસ્કૃત ગ્રન્થોમાં આ નગરને જાપદ્ર એ નામથી ઉલ્લેખ્યું છે. જૂઓ ગુરુગુણુરત્નાકરકાવ્ય (૫૦ વિ૦ ગ્ર૦ માં છપાયેલ) પૃ. ૧૯, ૨૧૦ ૧૦૧

“ સહ્યાગ્રહાદય વિહારવિધાનતસ્તે સૂરીશ્વરા બહુપુરાણિ પવિત્રચન્ત: ।

શ્રીમેદપાટવૃથિવીસુકુટામમજ્ઞાપદ્મભિધાનનગરં સમહં સમીયુ: ” ॥ ૧૦૧ ॥

અર્થાત—ધણાં નગરોને પવિત્ર કરતા મેવાડની ભૂમીના મુકુટસમાન જાપદ્ર નગરમાં સંઘના આગ્રહથી આચાર્ય મહારાજ (શ્રીરત્નશેખરસૂરિ) ઉત્સવપૂર્વક પધાર્યાં.

અહિંનાં મંદિરોનાં ખંડેરો નેતાં અહિં પહેલાં જૈનોની ધણી વસ્તી હોવી નેહએ. અને પ્રતિષ્ઠાઓ પણ ધણી થએલી હોવી નેહએ. પરંતુ અત્યારે

“ આજે મહુને એવું આનંદજનક સ્વપ્ન આવ્યું કે જાણે—શત્રુ-
જય જાપને શરીર પવિત્ર કરે, દીનજનો પર દયા કરીને સર્વને
સંતુષ્ટ કરે, શુર શુરણીને પધારવું અને સાધર્મિકવાત્સલ્ય કરે.”

તેના પ્રમાણમાં શિલાલેખો પ્રાપ્ત થતા નથી. તો પણ તપાસ કરતાં જે કંઈ
લેખો પ્રાપ્ત થયા છે, તે આ છે:—

(૧) “સંવત્ ૧૫૦૪ વર્ષે કાર્તિક વદિ ૧૩ દિને શ્રીજાપુરનગરે શ્રીચરતરગ-
ચ્છે શ્રીજિનમદ્રસૂરિગચ્છાધિરાજાદેશ(શે)મન્કાન્હેણ કારિતશ્રીવીરવિહાર(રે)પન્
માનુપ્રમગણિસમયપ્રમગણિસોમધારમુનિ(નિ:અહર્નિસં (શં) શ્રીવીરચરણં પ્રણમતિ
વહુમક્ત્યા સૂત્રધાર(રો) લીલા મહાવીરચરણ(ણાય) નમ: ” ॥

આ લેખમાં જાહેરને જાપુર નામથી ઉલ્લેખ્યું છે. આ લેખ એક પડી
ગયેલા મંદિરના થાંભલા ઉપર છે.

(૨) “સંવત્ ૧૪૮૬ ફા.શુ. ૩ દિને ઝકેશજ્ઞાતીય સા. પદ્યા માર્યા પદમા-
દે પુત્ર ગોઈંદ માર્યા ગરરદે સુત સા. આવા સા. સાંગણ સહદેવ તન્મચ્ચે સા.
સહદેવ માર્યા પોઈં પુત્ર શ્રીધર ઈસર પુત્રી રાજિ પ્રમૃતિકુટુંબયુતેન મ. કાન્હાકારિ-
તપ્રાસાદે સ્વશ્રેયોર્થે શ્રીસુપાર્શ્વજિનયુતદેવકુલિકા કારિતા પ્રતિષ્ઠિતા શ્રીચરતરગ-
ચ્છાધીશેન શ્રીજિનસાગર... ” ॥

ઉપરના બંને લેખોમાં મંદિરના બનાવનારનું એકજ નામ (લ. કાન્હ) છે.
અને મંદિરમાંની એક દેવકુલિકાના કરાવનારમાં ઉકેશ ગ્રામીય સા. સ-
હદેવ, બાર્યા પોઈં પુત્ર શ્રીધર, ઇસર અને પુત્રી રાજિ વિગેરે કુટુંબનું નામ છે.

આ સિવાય એક ખંડેરના ખારણા ઉપર

(૩) “સંવત્ ૧૪૬૪ માગ સુદિ ૧૩ મહાવીર વૈત્ય.....ચરતરગચ્છે
જિનસાગરસૂરિમિ:”

આટલા અક્ષરો વંચાય છે, વળી અહિં ‘શ્રીજિનકુંજરસૂરિ’ એ મ-
હાવીર મિંબની પ્રતિષ્ઠા કરી હોય, એમ એક ખંડિત મૂર્તિ નીચે ‘શ્રીજિનકુંજ-
રસૂરિમિ:’ આ પ્રમાણે વંચાતા અક્ષરો ઉપરથી જણાય છે.

વળી અહિંના જે શાન્તિનાથના દેશસરનો આ વિવાહલામાં ઉલ્લેખ
કર્યો છે. અને જેના લીધે આ નગર એક તીર્થ તરીકે લેખાઇ ગયું છે. તેજ

અને વળી જાણે જિનવરની પૂજા કરું; એવી એવી ભાવ. નાઓ થઈ.”

દેરાસરનું ખંડેર જોતાં દેરાસરના ગભારામાં પેસતાં આરણ્યની ઉપર એક લેખ જોવામાં આવે છે, કે જે લેખ મંદિરના બનાવનાર અને પ્રતિષ્ઠા કરાવનાર આચાર્યના નામને જાહેર કરે છે. તે લેખ આ છે:—

“ સંવત્ ૧૪૭૦ વર્ષે પોષ શુ. ૫ રાજાધિરાજશ્રીમોકલદેવવિજયરાજ્યે પ્રાગ્વાટ સા. ૦ વાના મા. ૦ રૂ...સુત સા. ૦ રતન મા. ૦ લાણુપુત્રેણ શ્રીશત્રુંજયગિરિ-નારાયુદ્ધજીરાપક્ષીચિત્રકૂટાદિતીર્થયાત્રા કૃતા શ્રીસંઘમુખ્ય સા. ૦ ધણપાલેન મા. ૦ હામુ પુત્ર સા. ૦ હાજા મોજા ધાતા વયૂ દેઝ માઝ ધાઈ પૌત્ર દેવા નરસિંગ પુત્રિકા પૂની પૂરી મરગદ ચમકૂ પ્રમૃતિકુટુંબપરિવૃત્તેન શ્રીશાંતિનાથપ્રાસાદઃ કારિતઃ પ્રતિ-છિતસ્તપાપત્તે શ્રીદેવસુંદરસૂરિપટ્ટપૂર્વાચલદિનનાયકતપાગચ્છનાયકનિરુપમમહિમા-નિધાનયુગપ્રધાનસમાનશ્રીશ્રીસોમસુંદરસૂરિભિઃ ॥ મદ્યારકપુરંદરશ્રીમુનિસુંદરસૂરિ શ્રીજયચંદ્રસૂરિ—શ્રીમુવનસુંદરસૂરિ—શ્રીજિનસુંદરસૂરિ—શ્રીજિનકીર્ત્તિસૂરિ—શ્રીવિશાલ-રાજસૂરિ—શ્રીરત્નશેખરસૂરિ—શ્રીઉદયનંદિસૂરિ—(શ્રીલક્ષ્મીસાગરસૂરિ ?)—મહોપાધ્યા-યશ્રીસત્યશેખરગણિ—શ્રીસૂરસુંદરગણિ—શ્રીસોમદેવગણિકલંદિકાકુમુદિનીસોમોદય પં. ૦—સોમોદયગણિપ્રમુખપ્રતિદિનાધિકાધિકોદયમાનશિષ્યવર્ગૈઃ ॥ ચિરં વિજયતાં શ્રીશાંતિનાથચૈત્યં કારયિતા ત્વ ॥ ”

આ લેખ ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાય છે કે આ મંદિર શત્રુંજય, ગિરનાર, આખું, જરાપક્ષી અને ચિત્રકૂટાદિની યાત્રા કરનાર સંઘમુખ્ય સા. ૦ ધણુપાલે બનાવ્યું હતું. અને તેની પ્રતિષ્ઠા શ્રીસોમસુંદરસૂરિએ કરી હતી.

આજ જાઉંરમાં, જરાઉલીયા કીકાએ ‘સાધુદિનકૃત્ય’ ની પ્રતિ સં. ૧૬૪૩ માં લખી છે. તેની અંતમાં લખ્યું છે કે:—

“ સંવત્ ૧૬૪૩ વર્ષે અસ્ત્રનિ વદિ ૪ સોમે શ્રીમેવાડદેશે રાણાપ્રતાપસિંહ-રાજ્યે શ્રીજાવરમધ્યે જીરાઉલીયા કીકા લિખિતં ”

ઉદ્દેપુરમાં એક જાન મંદિર છે, કે જાહેને ‘જાઉરીયાનું મંદિર’ કહે છે. આ મંદિર જાઉંરથી આવીને વસેલા શા જ્યા જાવરીયાએ બનાવરાવ્યું હતું અને તેની સં. ૧૭૨૬ માં વિજયપ્રભસૂરિએ પ્રતિષ્ઠા કરી હતી, એમ સ્વિવર્ધનની બનાવેલી તપાગચ્છની પટ્ટાવલીમાં લખ્યું છે. અને તેથી તે ‘જાઉરીયાનું મંદિર’ કહેવાય છે.

એકંદર રીતે જાઉંર એક પ્રાચીન સ્થાન છે. અગર આ ખંડેરની શા-ધખોલ કરવામાં આવે, તો ઘણી ઐતિહાસિક સામગ્રી મળી આવવા સંભવ છે.

વ્યવહારીએ આ હુકીકત સાંભળી કહ્યું કે- ‘ ખુશીની વાત છે છે કે કુલદીપક પુત્ર થશે. ’

દિવસો પૂરા થયે પુત્રનો જન્મ થયો. જોશીએ જન્મમુહૂર્ત ઉત્તમ હોવાનું કહ્યું. આનાંદ ઉત્સવ થઈ રહ્યો અને કુંવરનું નામ નપરાજ પાડયું. નપરાજ પાંચ વર્ષનો થતાં ત્હેને નિશાળે મૂક્યો. અને તે અનેક વિદ્યાઓમાં પણ કુશળ થયો.

એક વખત તે રમતો રમતો ઉપાશ્રયમાં ગયો અને શ્રીરત્ન-શેખરસૂરિ^૧ને વંદન કર્યું. જ્યહારે તે ઉપાશ્રયથી ખરાખર ભાણીતો

૧ આ આચાર્યનો જન્મ સં. ૧૪૫૭માં (મતાન્તરે ૧૪૫૨ માં), દીક્ષા સં. ૧૪૬૩ માં. પંડિતપદ સં. ૧૪૮૩ માં, વાચકપદ સં. ૧૪૯૩ માં. સૂરિપદ સં. ૧૫૦૨ માં અને સ્વર્ગ સં. ૧૫૧૭ના પોષ વદિ ૬. તેમણે શ્રાદ્ધપ્રતિક્રમણ-વૃત્તિ (સં. ૧૪૯૬ માં) શ્રાદ્ધવિધિસૂત્ર અને વૃત્તિ, આચારપ્રદીપ (સં. ૧૫૧૬ માં), અને લઘુક્ષેત્ર સમાસ વિગેરે ઘણા ગ્રન્થો બનાવ્યા છે. વળી શ્રીલક્ષ્મી-સાગરસૂરિ અને સોમદેવસૂરિ બન્નેને સૂરિપદ આપનાર પણ તેઓજ છે. જિન-બિંબો વિગેરેની પ્રતિષ્ઠાઓ પણ આમણે ઘણી કરી છે, જહેવી કે-અજમેરની પાસેના ઠારપુરમાં નેમિજિનની, દેલવાડ (ઉદેપુર પાસેના) ના એક મંદિરમાં શત્રુંજય અને ગિરિનાર પર્વતના પટ્ટની, (જૂઓ, દેવકુલપાટક. પૃ. ૧૧, લેખ નં. ૫) વિગેરે. આ સિવાય બીજી ધાતુની પંચતીર્થોઓની પ્રતિષ્ઠાઓ પણ ઘણી કરી છે. જહેમાંનો માત્ર એકાદ લેખ અહિં આપવો અસ્થાને નહિં ગણાય:—

“ સં. ૧૫૧૨ વર્ષે યેષ્ટ શુ. ૬ બુધે શ્રીશ્રીમાલજ્ઞાતયિ વ્યંમલાલદે સુત કેલ્હા માર્યા હર્ષુ સુત માણિક માર્યા માણિકિદે શ્રેયસે સુત લખરાજાદિયુતેન શ્રી-સુમતિનાથબિંબં કારિતં પ્ર૦ તપાશ્રીરત્નશેખરસૂરિભિઃ । પત્તનવાસ્તવ્ય । શ્રીઃ ॥”

(આ લેખવાળી પંચતીર્થો હાલ માંડલમાં શ્રીવાસુપુન્યજીના મંદિરમાં છે.)

વળી આજ આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી, ઓશવાલવંશીય ખીમા અને ત્હેની સ્ત્રી ગૌરી, તેનો પુત્ર સહજ, અને ત્હેની સ્ત્રી સહજલદેવી, તેનો પુત્ર

થયો, ત્યહારે તે હુમેશાં ત્યહાં જવા લાગ્યો. ગુરૂનો નિત્ય ઉપદેશ સાંભળતાં તેનું વૈરાગ્યવાસિત અંતઃકરણ થયું. એટલે સુધી કે—તેણે માતા-પિતા પાસે દીક્ષા લેવાની પણ વિનતિ કરી. માતા પિતાએ ત્હને સમજાવતાં કહ્યું કે:—

‘વત્સ ! સંયમ પાળવું, એ બહુ કઠિણ કામ છે. માટે તું એ વિચારને તો છોડીજ દે’

કુંવરે હાથ બેડી માતપિતાને પોતાનો દૃઢ નિશ્ચય જણાવ્યો. એટલે છેવટે માતા પિતાએ રજા આપી.

બુદ્ધા બુદ્ધા દેશોમાં આમંત્રણપત્રો મોકલી દીધાં. અને સર્વ સંઘ સમક્ષ રત્નશેખરસૂરિએ દીક્ષા આપીને, ત્હેતું નામ સુમતિ-સાધુ પાડ્યું.

સુમતિસાધુએ દીક્ષા લઈને આગમોનો અભ્યાસ કર્યો. વળી પંચાચાર પાલન કરી નિદ્રા-તંદ્રાની અવગણના પણ કરી.

તે પછી પાટણના શિવરાજશાહે ‘લક્ષ્મીસાગર સૂરિને વિનતિ કરીને સુમતિસાધુને પંડિતપદ અપાવ્યું.

‘સુમતિસાધુને સૂરિ પદ આપવાનું છે’ એવું બાણ થતાં ઈંડરગઢ, કે જ્યાં ભાણુરાજા રાજ્ય કરતો હતો, ત્યાંના રાજમાન્ય

સિંહદત્ત અને પુત્રી પુત્તલી, તેમણે પોતાના કુટુંબ તરફથી ‘શ્રીશત્રુજય માહાત્મ્ય’ ગ્રંથની પ્રતિ સં. ૧૫૦૮ માં લખાવી હતી. (આ પ્રતિ ૩૬૧ કાલેજ, પૂનાની લાયબ્રેરીમાં, સંગ્રહ ૧૮૯૨ થી ૯૫, નં. ૮૪૪ માં છે.)

૧ આ આચાર્યનો સં. ૧૪૬૪ના ભાદરવા વ. ૨ જન્મ, ૧૪૭૦ દીક્ષા, ૧૪૯૬ પંચાસપદ, ૧૫૦૧ વાચકપદ, ૧૫૦૮ સૂરિપદ, અને ૧૫૧૭માં ગચ્છનાયકપદ.

આ આચાર્યશ્રીએ, માંડવગઢના શા. વેદાએ કરાવેલા જિનાલયની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. અને તેજ અવસરે શ્રીશુભરત્નને સૂરિપદ આપ્યું હતું. ગિરિપુર (કુંગરપુરમાં) માં સાં માલા અને સાં સાલ્હે કરાવેલ ૫૧ આંગુલની ધાતુની

કોઠારી મહિરાજ અને તેમનાં પત્ની માણિકદેવીના પુત્રો કોઠારી શ્રીપાલ અને સહજપાલ તથા શ્રીપાલની પત્ની સુહવદે, એમણે ધનનો લાવો લેવાની ઇચ્છા કરી અને લક્ષ્મીસાગરસૂરિ પાસે જઈને

પ્રતિમાની અને ખીજાં હબરો જિનબિંબોની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. અર્જુનદાયલમાં મં ૦ ગદાએ કરાવેલ ધાતુની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. વાગડનાં ગિરિપુર (કુંગરપુર)માં ગભીરાપાર્શ્વનાથનું મંદિર બન્યું હતું, તે પણ આ આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી જ. ધારના રહેવાસી પ્રાગ્વાટસ્વાતીય સંઘવી હર્ષસિંહે ૭ ધડી સુવર્ણ ખરચીને ૧૧ પ્રાસાદ કરાવ્યા હતા, તે પણ લક્ષ્મીસાગરસૂરિના ઉપદેશથી જ, એવી રીતે તેમના ઉપદેશથી અનેક મંદિરો બન્યાં હતાં, અને પ્રતિષ્ઠાઓ પણ ધણી થઈ હતી.

વળી એમણે દેવગિરિના સં. નગરાજ અને ધનરાજે કરેલા ઉત્સવપૂર્વક શ્રીસોમજયને સૂરિપદ આપ્યું હતું. દેવગિરિના સા. મહાદેવે કરેલા ઉત્સવ પૂર્વક શ્રીહૈમહુંસગણિ અને શ્રીસુધાનંદનને વાચકપદ આપ્યું હતું. વળી ગચ્છની અંદર પડેલા વિષવાદને પણ દૂર કરાવી મેળ કરાવ્યો હતો. તેમ તેમના ઉપદેશથી કુંભલમેરમાં (કુંભલગઢ) સમવસરણાદિ મંદિરો પણ થયાં હતાં.

શ્રીલક્ષ્મીસાગરસૂરિએ, સુધાનંદનસૂરિ, રત્નમંડનસૂરિ, શુભરત્નસૂરિ, શ્રીસોમજયસૂરિ, શ્રીજિનસોમસૂરિ, જિનહુંસસૂરિ, સુમતિસુંદરસૂરિ, સુમતિરાધુસૂરિ, ઇંદ્રનંદિસૂરિ, અને ર.જપ્રિયસૂરિ એ દશને આચાર્ય પદવી આપી હતી, એમ ત્રણ પાનાની પટ્ટાવલીમાં લખ્યું છે. જ્યારે શ્રીસોમ-વિમલે, સં. ૧૬૦૨ ના જ્યેષ્ઠ મહીનાની તેરસે અનાવેલી ‘ગચ્છનાયકપટ્ટાવલી-સન્ન્યાય’માં અગીયાર આચાર્ય અનાવ્યાનું આ પ્રમાણે લખ્યું છે:—

“ પાટિ લખમીસાગર નાગર સેવી પાય,
ખંભનયર લલીપરિ ગચ્છમેલ કરિ ગુરુ રાય;
અગ્યાર આચારિજપદ કીધાં સુવિચાર,
પાટિ થાપ્યા સુમતિ સુમતિસાધુ ગુણધાર. ૩૬

(જૂઓ. ઐતિહાસિક સન્ન્યાયમાલા. ભા. ૧, પૃ. ૪૬)

વળી ‘ગુરુગુણરત્નાકરકાવ્ય’માં ૯ આચાર્ય ગણાવ્યા છે:—સુધાનંદનસૂરિ,

વિનતિ કરી. તે પછી આસપાસના સંઘોને નોતયા. અને મોટા ઉત્સવપૂર્વક સુમતિસાધુને સૂરિ^૧ પદ આપ્યું. કવિ કહે છે કે—

‘લક્ષ્મીસાગર સહિ ગુરુ એ માહલંતડે,
સીસ શિરોમણિ તાસ;
તપગચ્છ મંડન સહિ ગુરુએ માહલંતડે.
પૂરઉ ભવિઅણુ આસ. ૭૬

શુભરત્નસૂરિ, સોમજ્યસૂરિ, જિનસોમસૂરિ, જિનહંસસૂરિ, સુમતિસુંદરસૂરિ, સુમતિસાધુસૂરિ, રાજપ્રિયસૂરિ અને ઇદ્રનંદિસૂરિ.

આ પ્રમાણે ભિન્ન ભિન્ન મત પડવાથી કંઈ વિરોધ આવતો નથી. કેમકે ‘ગુરુગણુરત્નાકર કાવ્ય’ બન્યું, તે વખતે નવ આચાર્ય હોય, પટ્ટાવલી લખવા વખતે દશ હોય, જ્યારે સજ્જાતના કર્તાએ, લક્ષ્મીસાગરસૂરિની છેલ્લી સ્થિતિને ઉદ્દેશીને અગીયાર ગણાવ્યા હોય, એ બનવા જોગ છે.

૧ આજ હકીકત ‘ગુરુગણુરત્નાકરકાવ્ય’ ના પૃ. ૪૧, શ્લોક ૫૧-૫૨ માં પણ આ પ્રમાણે આપી છે:—

“યઃ પ્રૌઢિમાન્ ભાનુનરેશઘીસલ્ઃ શ્રીપાલસાધુઃ સુકૃતાર્જનોન્મુલ્ઃ ।

ઝક્રેશંવશેન્દુરિયદ્ધરસ્થિતસ્તપાગરો વેષસમર્પણો રતઃ ॥ ૫૧ ॥

સ્વીયશ્રિયા તેન વિધાય સૂદ્ધવં યત્વાણિના સૂરિપદં પ્રદાપિતમ્ ।

શ્રીમત્તુમત્યાદિમસાધુપરિહતેશિતુઃ સુઘીસાધુગુણોચ્ચયામ્બુધેઃ ॥ ૫૨ ॥

(યુગ્મમ્)

અર્થાત્—ભાનુ નરેશના મિત્ર, સુકૃતાર્જનમાં તત્પર, ઓશવાલવંશમાં ચંદ્ર સમાન અને તપાગચ્છમાં સાધુઓને વેષ આપવામાં પ્રીતિવાળા એવા ઇડરના રહીશ શ્રીપાલે, પોતાની લક્ષ્મીથી ઉત્સવ કરીને સાધુના ગુણોમાં સમુદ્ર સમાન, શ્રીસુમતિસાધુને આચાર્ય પદ આપ્યું.

આ આચાર્યે શ્રી વહદી નગરમાં સૂરિમંત્રની આરાધના કરી હતી. વળી આંડવગઢ, કે જ્યાં ખીલચી ગ્યાસહિદીન રાજા રાજ્ય કરતો હતો, ત્યાંના જયંડશાહ નામના શ્રીમાલ, કે જ્યાં જ્યાં ત્રપભદેવ, શાંતિનાથ, નેમિનાથ, પાર્શ્વનાથ અને મહાવીર સ્વામી એ પાંચ ભગવાનનાં પાંચ મંદિરા બનાવ્યાં હતાં,

સુજન સહુકો સાંભલઉ એ માહલંતડે,
પ્રભુમઉ એ કર જોડિ;
સુમતિસાધુસૂરિ સેવંત એ માહલંતડે,
લહીઈ સંપદ જોડી.

૮૦

અને 'જે શ્રીમાલભૂપાલ' તેમ 'લઘુશાલિભદ્ર' નાં બિરૂદોને ધારણ કરતો હતો, તહેણે લાખ ચઉકડ (નાણું) ખરચીને આ આચાર્યશ્રીને પધરાવ્યા હતા. તેમ અગ્યાર શેર સોનું અને બાવીસ શેર રૂપાનાં એ જિનબિંબો કરાવી, અગ્યાર લાખ રૂપિયા ખર્ચ કરી મહોટા ઉત્સવપૂર્વક આ આચાર્યશ્રીની પાસે પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી.

સુમતિસાધુસૂરિનો જન્મ સં. ૧૪૯૪, દીક્ષા ૧૫૧૧, ગચ્છનાયકપદ ૧૫૧૮, અને સ્વર્ગવાસ (ખમણૂર ગામમાં) ૧૫૫૧ માં થયો હતો. આ જન્મદિસંવત્ માત્ર મહારી પાસેની તપગચ્છની ૪૧ પાનાની પટ્ટાવલીમાંજ લખેલ છે.

ભીમ યોપાદ.

(પૃષ્ઠ ૪૯-૬૪)

ભીમા શાહે, ડુંગરપુરથી ધુલેવ (કેશરીયાળ) નો સંઘ કાઢ્યો હતો. અને અનેક પ્રકારનાં દાન કર્યાં હતાં, તે હકીકતને ખતાવનાર કીર્તિસાગરસૂરિના શિષ્યે સં. ૧૭૪૨ ના ચૈત્ર સુદિ ૧૫ ના દિવસે ૧ પુંજપુર નગરમાં, આ રાસ રચ્યો છે. અને ત્હેની સં. ૧૭૪૯ માં પં ૦ કેપૂરસાગરના શિષ્ય મોહનસાગર ગણિએ ગડા^૨ નગરમાં ભીમના પુત્ર રતનજી વિગેરેની વિદ્યામાનતામાં લખેલી પ્રતિ ઉપરથી સંશોધિત કર્યો છે.

રાસસાર—વાગડ દેશમાં પાંત્રીસસો ધરાનો ધણી જસવંતસિંઘ જ્યાં રાજ્ય કરતો હતો, તે ગિરિપુર^૩ નગરમાં ઘણા

૧ પુંજપુરથી નીકળેલા પોરવાળ જૈનો, પુંજવતના નામથી ઓળખાય છે. આ પુંજવતોનાં કેટલાંક ઘર ઉદેપુરમાં છે.

૨ રાસનાયક ભીમ, અને ત્હેનો ભાઈ સિંઘ જો કે આસપુરના રહીશ હતા, છતાં અધવારા તરીકે પણ તેઓ આ ગડા ગ્રામમાં રહેતા હશે, એમ પ્રસ્તુત યોપાઈની ૧૨૪મી કડી ઉપરથી જણાય છે, તે કડી આ છે:—

“ ધન ગડા ગ્રામો રે ઉતમ જન ઠામો રે;

જ્યાં બે બંધવ છેં સરતર રે.”

૧૨૪

૩ ગિરિપુર, એ ડુંગરપુરનું જ ખીલું નામ છે. લેખો વિગેરેમાં જ્યાં

પુણ્યવંત શ્રાવકો રહેતા હતા. આ નગર વાગડનું મુખ્ય નગર હોઈ તે વખતે વ્યાપાર રોજગારમાં પુર જાહોજલાલીમાં હતું. જહેનો એક જોજન જેટલો તો વિસ્તાર હતો. અહિં તો રાજ જસવંતસિંઘ, પોતાની

જ્યાં ગિરિપુર નામ આપેલું છે, ત્યાં ત્યાં આ ડુંગરપુર જ સમજવાનું છે. ક્રમકે ગિરિ એ ડુંગરના જ અર્થને કહેવાવાળો શબ્દ છે. (ગિરિ=ડુંગર+પુર= ડુંગરપુર). અહિં જોઈ ઇતિહાસમાં ઉલ્લેખના યોગ્ય જો જો કાર્યો બન્યાં છે, તેમાંનાં કેટલાંક આ પણ છે:—ગુરુગુણરતનાકરકાવ્ય) ૫૦ વિં ૩૦ માં છપાયેલ) ના ૫૦ ૩૨ માં લખ્યું છે:—

“ પ્રાસાદસૌધર્દિવિધૂતતાવિષ્ણ્વાયામરે શ્રીગિરિપૂર્વકે પુરે

શ્રીસોમદાસાવનિજાનિમન્ત્રિણા ધર્મિષ્ઠધુર્યેણ વ સાત્રલજ્ઞાશુના ॥૩॥

સ્વાક્ષિપ્તમામાનમણોરુષિત્તલા નિર્માપિતા યા જિનમૂર્તિરુજ્જ્વલા ।

તસ્યાઃ પરસ્યા અપિ વિમ્બસન્તતેશ્ચકે પ્રતિષ્ઠા પ્રથમં મહેન યૈઃ ॥૪॥

(યુગમ્)

અર્થાત—મંદિરો અને મહેલોથી હરાવેલ છે સ્વર્ગ જહેણે, એવા ગિરિ-પુર (ડુંગરપુર) નગરમાં, સોમદાસ રાજના મંત્રિ સાહુલ સાધુએ, પિતૃતની ૧૨૦ આંગુલ પ્રમાણની મૂર્તિ બનાવી અને તેની તથા પીછ પ્રતિમાની શ્રી-લક્ષ્મીસાગરસૂરિએ પ્રતિષ્ઠા કરી.

ડુંગરપુરથી લગભગ ત્રણ ગાઉ ઉપર આવેલ આંતરી ગામના શ્રીશાન્તિ-નાથના મંદિરમાંના ૪૯ શ્લોકોનો એક લેખ, કે જે સં. ૧૫૨૫ ના વૈશાખ વ. ૧૦ ગુરુવારે લખાયેલો છે, (આ લેખ રાયખહાદુર પં. ગૌરીશંકર હીરાચંદ ઓગ્રાજ દ્વારા પ્રાપ્ત થયો છે,) તેની અંદર લખ્યું છે:—

“ શ્રીસાહ્યાભિષસાધુરેષ સચિવોત્સશ્વતુર્બુદ્ધિમાન ॥

વૈત્યોદ્ધારમકારયદ્ ગિરિપુરે શ્રીપાર્શ્વનાથપ્રભોઃ ” ॥૨૮॥

અર્થાત—ચારબુદ્ધિના ધણી મંત્રી સાહુલે, ગિરિપુર (ડુંગરપુર)માં શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુના મંદિરનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો.

ઉદયપુરના, શ્રીઋષદેવભગવાનના મંદિર (દિલી દરવાજા પાસેના)માં એક ધાતુની મૂર્તિ છે, તે ઉપર પણ લખ્યું છે:—

[૩૨]

અદારે વરણની પ્રભા ઉપર એક સરખો પ્રેમ રાખતો. બરાબર નીતિથી રાજ્ય ચલાવતો, અને તેથી તેની સર્વ દેશોમાં કીર્તિ ફેલાઈ હતી.

રાજા જસવંતસિંઘને, વીરપુરી નામની પટરાણી હતી. તેમ પ્રધાન, મંત્રી, કારકુન, અને હાથી-ઘોડા વિગેરે રાજ્યસામગ્રિ પણ તેને તેહાં ધણી હતી. રાજા, જે પાંત્રીસો ગામોનો ધણી હતો, તેહમાંનાં મુખ્ય આ હતાં:—સાગલપુર, કોટ, સાખલો અને આસપુર^૧ વિગેરે.

આ આસપુરમાં^૨ પરગટમદ્દ પોરવાળ વંશનો ઉદ્દેકરણ

‘ગિરિપુરે શ્રીઆદિનાથચિત્રં સાં સાલ્હા કારિતં’ અર્થાત્ સાલ્હે ડુંગરપુરમાં ચ્. બિંબ કરાવ્યું છે.

વળી આ ગિરિપુર (ડુંગરપુર) માં સં. ૧૬૬૦ ના આસો સુદિ ૧૫ ના દિવસે, સહસ્તમલ્લ રાઉલના પુત્ર કર્મસિંહના પ્રધાન ગાંધી સિંઘના પુત્ર બેગીદાસને માટે શુકનદીપિકા બનાવ્યાનું, તે પુસ્તકની અંતમાં લખ્યું છે.

વિમલરંગમુનિના શિષ્ય કુશલકલ્લોલમુનિએ, સં. ૧૬૫૪ના કાર્તિક વદિ ૭ ગુરુવારે, અહિં ‘ચઉસરણ’ ની પ્રતિ લખી છે, જૂઓ તેહની અંતનો ભાગ:—

“સંવત્ ૧૬૫૪ વર્ષે કાતીક વદિ ૭ ગુરૌ શ્રીગિરિપુરે લિખતં લલ્લિકલ્લોલમુનિના । શ્રીમદ્ સ્વરતરગચ્છાધિરાજમદ્દારિકજિનમાણિક્યસૂરિપદ્માલંકારકજુગપ્રધાન...શ્રીજિનચંદ્રસૂરિગુરુણામાદેશેન રાઝલશ્રીસહસ્તમલ્લસાનિધ્યેન વિમલરંગમુનિશિષ્ય કુશલકલ્લોલમુનિ પંડિં લલ્લિકલ્લોલમુનિપ્રમુખચતુર્માસી વક્રે શ્રી ડુંગરપુરે ॥ શ્રીશ્રેયાંસજિનાલયે ।

૧ આસપુર, ડુંગરપુરથી આઠ ગાઉ દૂર છે.

૨ પરગટમદ્દ, એ પોરવાળ જ્ઞાતિનું બિરૂદ છે. જૂઓ વિમલપ્રબંધ (મણિલાલ બકેરલાઈ વ્યાસ સંશોધિત) પૃ. ૩૩૫ માં લખ્યું છે:—

શાહ રહેતો હતો. અને તહેને રૂપવતી અંબૂ નામની પત્ની હતી. આ અંબૂની કુક્ષિથી રાસનાયક લીમ (લીમાશાહ) નો જન્મ થયો હતો. આ લીમ છત્રીસ રાજકુલમાં સુપ્રસિદ્ધ ચઢૂઆણકુલમાં ઉત્પન્ન થયેલ ઠાકોર અમરસિંઘનો પ્રધાન હતો. લીમને સિંઘ નામનો એક ભાઈ હતો. બન્ને બંધુઓ એક સરખા દાનશૂર હતા. વખતો વખત સંઘ કાઢતા, સ્વામિવાત્સલ્ય કરતા, દુઃખી-દરદીઓની સારવાર કરતા અને સાધુસંતોની સેવા પણ કરતા. લીમ અને ઠાકોર, બન્નેની વચમાં બહુ પ્રેમ હતો. ઠાકોરને અજબસિંઘ નામનો કુંવર હતો.

એક વખત કપૂરકુલમંડળ લીમે પોતાના ભાઈ સાથે વિચાર કર્યો કે-‘ આપણે કંઈ વિશેષ ઉત્તમ કાર્ય કરવું જોઈએ. ’ પછી બન્ને ભાઈઓએ મળીને ઠરાવ કર્યો કે-આપણે ધુળેવ (કેશરીઆણ) નો સંઘ કાઢીએ. અને દે દેકાર (આપ આપ) કરીએ. ત્યારપછી ચૈત્ર સુદિ પ ના દિવસે સંઘે પ્રસ્થાન કર્યું.

સારા શુકન પૂર્વક સંઘ રવાના થયો. પ્રથમ પ્રયાણે સંઘ સાબલા ગામમાં આવ્યો. લીમે પ્રથમથી ગામોગામ કંકોતરીઓ મોકલાવી હતી, તેથી ઘણા લોકો સંઘમાં એકઠા થયા હતા. સંઘમાં વાજિત્રોના નાદ થવા લાગ્યા. કોઈ પાલખીમાં ચડતા, તે કોઈ ઘોડેસ્વાર થતા. જ્યહારે સમ્યક્ત્વધારી ચતુર શ્રાવકો પગે ચાલતા. ખરેખર, આવી રીતે સંઘ કાઢીને જે પોતાની લક્ષ્મીનો સદુપયોગ કરે છે, તેઓ અનેકશઃ ધન્યવાદને પાત્ર છે. કવિ કહે છે:—

“ રણિ રાઉલિ સુરા સદા દેવી અંબાવિ પ્રમાણુ;

પોરૂઆડ પરગટ્ઠમદ્દિ મરણિ નશૂંકંઠ માંણુ. ” ૪૧

અર્થાત-રણ અને રાજદરબારમાં હમેશાં શૂર અને અંબાદેવી જહેને પ્રમાણુ છે (જહેની કુલદેવી અંબાદેવી છે) એવા પરગટ્ઠમદ્દિ પોરવાડ મરણુ પણ ટેક મૂકતા નથી.

આવીજ રીતે ઓશવાલ જાતિતું પણ ‘ અરડકમદ્દિ ’ એવું બિરૂદ છે.

“ પૂરવ પુન્યથી પાંખીયો લખમી અતિ ઉદાર;
પાંખી નિં પરચિ નહી ધીગ તિણુરો અવતાર.” ૬૭

એવી રીતે આનંદ કરતો કરતો સંઘ, ઉલટલેર ધુલેવણ (કેશ-
રીયાણ) જઈ શ્રીજિનેશ્વરને લેલ્યો. ત્યારપછી ભીમ શ્રીસંઘ સાથે વિ-
ધિપૂર્વક શ્રીઋષભદેવભગવાનની અનેક પ્રકારનાં પુષ્પો, કેશર, ચંદન
વિગેરે ઉત્તમોત્તમ વસ્તુઓથી પૂજા કરી. પૂજા કરીને મંડપમાં આવી
શુદ્ધ અને સંઘની સાથે જિનેશ્વરની સ્તુતિ કરી. અને ત્યહારપછી
ભીમે, મોટા આડંબર સાથે મંદિર ઉપર ધ્વજા પણ ચઢાવી. તેમ
જિનેશ્વરની મહોટા ઉઘાસ પૂર્વક આંગી પણ રચાવી. એ પ્રમાણે
શુભભાવથી ઋષભદેવની પૂજા કરીને ભીમે ત્યાં એકઠા થયેલા ત-
મામ સંઘે અને ગામને જમવા નોતર્યું. ઉત્તમોત્તમ લોજનવડે દ-
રેકને જમાડ્યા અને યાચકોને દાન પણ આપ્યું. ચૈત્રીપૂનિમના દિવસે
પ્રાતઃકાલમાં ભીમના ઉતારે અનેક પ્રકારનાં વાજિત્રો વાગવા લાગ્યાં.
તેની પાસે આવતા તમામ યાચકોનું દરિદ્ર દૂર કરી ભીમે બધાઓ-
ને સંતુષ્ટ કર્યાં. તહેણે આ પ્રસંગે એટલું બધું દાન આપ્યું, કે જહેથી
કરીને તહેની અને તહેના પૂર્વજોની મુક્તકંઠે લોકો કીર્તિ કરવા
લાગ્યા-શુણ ગાવા લાગ્યા. તે પછી સંઘે ત્યાંથી પોતાના નગર તર-
ફ આવવા પ્રસ્થાન કર્યું. નગરમાં પ્રવેશ કરતાં નગરજનોએ આડંબ-
રથી સામૈયું કર્યું. સ્ત્રીઓએ સંઘવીને વધાવી લીધો. ઘેર આવ્યા
પછી પણ સંઘવી ભીમાશાહે અનેક પ્રકારનાં દાન કર્યાં, તેમ આવે-
લા સ્વજનોને શીખ આપીને પોતાના કુલની ઉત્તમ રીતિને જાળવી
રાખી. કેમકે કહ્યું છે કે—

“ એકહજ સૂરજ અજૂઆલુ કરેં એક સપૂત જે કુલ ઉધરેં. ૬૮

એક નરની બહૂં આસા કરિં એક નર આગલ હાથજ ધરેં;

એક સુપૂત પોષિ દિનરાત એક પરાઈ કરેં નજ તાત.” ૧૦૦

ભીમ, ખરેખર તહેના કુલમાં એક એવો દીવો જાગ્યો કે જહેણે
પોતાના કુલને દીપાવ્યું.

અનતમાં કવિ જગત્માં આ સાત પ્રકારના પુરૂષોની દુષ્પ્રાપ્તિ
બતાવે છે:—

“ સાત પુરૂષ જગ દોહલા મીલઈ ધન પરચઈ નિં ધર્મ સાંભલે. ૧૦૫
પર નરનૈં કરતો ઉપગાર અવગુણુ ઝોલિં નહીં લગાર;
સીઅલ સદા પાલેઈ મન પરે સાતે ષેત્રે ધન વાવરે. ૧૦૬
દેવ ગુરૂ ઉપર આણું રાગ તે નરૂં પાંમેં બહુ સોભાગ; ”

આ સાતે ગુણો ભીમમા હતા, એમ જણાવતાં કહે છે:—

“ એ સાતે ગુણુ ભીમડમાંહીં દીઠો સહુનૈં આવેં દાય. ” ૧૦૭
ભીમને એ સ્ત્રિયો અને ત્રણ પુત્રો હતા. સ્ત્રિયોનાં નામ ૧
રંભા ૨ સુબાણુદે હતાં. જ્યહારે પુત્રોનાં નામ ૧ ઋષભદાસ ૨
વલ્લભદાસ અને ૩ રતનજી હતાં.

ભીમના ભાઈ સિંઘ ને હરબાઈ નામની સ્ત્રી હતી, કે જે
સુખમલની પુત્રી થતી હતી.

ભીમ અને તહેનો ભાઈ સિંઘ બન્ને અવારનવાર અનેક
પ્રકારનાં દાન કરતા, ઉત્થાપન કરેલી મૂર્તિયોને સ્થાપવતા, યાચ-
કોને સંતુષ્ટ કરતા અને સંઘ પશુ જમાડતા. અને તહેના લીધે યા-
ચકોએ પણ ભીમનો ઘણો યશ વિસ્તાર્યો હતો.

ખેમાહડાલિયાનો રાસ.

(પૃષ્ઠ ૬૫-૭૫)

મહુમ્મદ ખેગડાના^૧ વખતમાં પડેલા દુષ્ટકાળ સમયે, હડાળાના ખેમા શેઠે એક વર્ષ સુધી મક્કત અન્ન પૂરૂં પાડીને વાણિયાઓની ' શાહ ' પદવીને કાયમ રાખી હતી, એજ આ રાસનો વિષય છે, સં. ૧૭૪૧ ના માગશર સુદિ ૧૫ ગુરુવારે ઉનાઉ (ઉનાવા) નગરમાં પંઠ હીરરત્નના શિષ્ય શ્રીલક્ષ્મીરત્ન કવિએ આ રાસ રચ્યો છે, અને તેની સં. ૧૮૬૮ માં લખેલી પ્રતિ ઉપરથી સંશોધિત કર્યો છે.

રાસસાર—ગુજરાત દેશમાં પાવાગઢની તળેટીમાં વસેલા ચાંપાનેર^૨ શહેરમાં એક વખતે અઢારે વર્ષના લોકો વસતા હતા.

(૧) ' મીરાતે સીકંદરી ' ના પૃ. ૪૭૯ માં ' મહુમ્મદખેગડા ' નો સમય ઇ. સં. ૧૪૪૫ થી ૧૫૧૧ (વિ. સં. ૧૫૦૨ થી ૧૫૬૮) સુધીનો જ અતાવવામાં આવ્યો છે. આ ખેગડો તે જ, કે જહોણે ચાંપાનેરનો કિલ્લો તોજો હતો.

(૨) ચાંપાનેર એ ગુજરાતના ઐતિહાસિક સ્થાનો પૈકીનું એક સ્થાન છે. ચૌહાણ રાજ હમીરના દેહાન્ત પછી થયેલ રામદેવે, ચાંપાનેરને પોતાની રાજધાની બનાવ્યું હતું. વિ. સં. ૧૫૮૧ માં સુલતાન મહુમ્મદખેગડાએ ચાંપાનેરના કિલ્લા ઉપર ચઢાઈ કરી હતી. આની સ્થામે તે જયસિંહદેવે લડાઈ કરી હતી, કે જે જયસિંહદેવ ' પતાઈરાવલ ' ના નામથી પ્રસિદ્ધ હતો, અને જે આચાર્ય સોમદેવસૂરિના વચનને માન આપતો હતો. છેવટે જયસિંહદેવ પોતાના પ્રધાન હુંગરસી સહિત માર્યો ગયો હતો.

(જૂઓ, ટાંડરાજસ્થાન, પંઠ ગૌરીશંકર હીરાચંદ ઓઝા સંપાદિત, પૃ. ૪૦૬)

અન બહુ પાતાના ભુજબળ ઘણા પૃથ્વા મેળવા હતા, અવા મહમ્મદખેગડો ત્યહાં રાજ્ય કરતો હતો. સત્તર હજાર ગુજરનો તે ઘણી હતો. સવાલાખ ઉત્તમ ઘોડા, દશ હજાર હાથી, સીત્તેર ખાન, બહોતેર ઉમરાવ અને ખીજા ઘણા રાવરાણા તહેની તાબેદારી કરતા હતા. આ નગરમાં ચાંપસી મહેતો નગરશેઠ તરીકે સુપ્રસિદ્ધ હતો. એક દિવસ શેઠ મહાજનની સાથે દરબારમાં જતા હતા, તહેવામાં રસ્તામાં સાદુલખાંન નામે ઉમરાવ મળ્યો, પછી ખાન અને શેઠ બન્ને સાથે ચાલવા લાગ્યા. રસ્તામાં ખંભભાટ ખેડેલો દેખ્યો. બાટે ઉડીને ખાનને “ખાગ ત્યાગ્ય નિઃકલંક પ્રધાન” (ખડ્ગ-શૌર્ય અને ત્યાગ-દાનમાં નિષ્કલંક) એવું ગિરૂદ કહ્યું. અને ત્યહારપછી મહાજન સહામે હાથ ધરીને તહેમનાં પણુ ગિરૂદો કહેવા લાગ્યો:—

જૈન ઇતિહાસને માટે પણ આ એક ગણવા લાયક જ સ્થાન છે, કેમકે અહિંના ગઠ ઉપર જિનપ્રસાદો હોવાનું આ રાસમાં પણ જણાવ્યું છે:—

‘ મોટા શ્રીજિનતણા પ્રસાદ સરગ સરીશુ’ માંડે વાદ. ’ ૨

આવીજ રીતે મુનિરાજ શ્રીશીલાવિજયજીએ સં. ૧૭૪૬ માં બનાવેલી તીર્થમાળામાં પણ લખ્યું છે:—

‘ ચંપાનેરિં નેમિજિણુદં મહાકાલી દેવી સુપકંદ. ’

અર્થાત્ તેમના સમયમાં પણ નેમિજિનનું મંદિર હોવાનું જણાવ્યું છે.

આટલા ટુંક સમયમાં પણ અસારે, આ સ્થાનમાં શ્વેતામ્બર જૈનોને માટે કંઈપણ ચિહ્ન રહ્યું નથી, એ ખેદનો વિષય છે. આમાં કારણુ, શ્વેતામ્બર જૈનોની ખેદરકારી સિવાય ખીણું શું કહી શકાય ?

આ ચાંપાનેર અને તેના ગઠ ઉપર છેવટ લગભગ અઠારમી સદીના અંત સુધી જૈનો યાત્રા માટે જતા હતા, તહેનાં પ્રમાણો મળે છે. જહમકે આચાર્ય વિદ્યાસાગરસૂરિના શિષ્ય શ્રીઉદયસાગરસૂરિએ અહિંની યાત્રા કર્યાનું, સહુ-જસુદરવાચકના શિષ્ય નિત્યજ્ઞાલે, પોતાના સં. ૧૭૯૮ ના પોશ દશમને રવિવારે બનાવેલા ‘ વિદ્યાસાગર રાસ ’ માં લખ્યું છે.

(જૂઓ, ઐતિહાસિક રાસ સંગ્રહ, ભા. ૩ ગ્ને)

“ બરહ કહેં દકાલ દોહથ રાયે બંધ છોડણુ સમરથ;
 રાયે થાપના ચ્યારજ રૂપ જીવો જીવદયા પ્રતિ ભૂપ. ” ૧૧

આ ઉપરાન્ત કરણીમાં ‘ કુબેર ’ અને મહોટા હાથવાળા ‘ જ-
 ગડૂનો અવતાર, ’ વિગેરે ઘણાં ગિરદ કહ્યાં.

આ બધું ખાને બરાબર સાંભળ્યું. ત્હેણે સુલતાન પાસે જઈને
 કહ્યું:—“ ભિખારી ભાટની જાત આપનો આપેલો ગરાસ ખાય છે.
 અને કીર્તિ તો વાણિયાઓની કરે છે. ”

પાદશાહે ભાટને યોક્ષાવરાળ્યો. આથી જો કે ખાન તો ખુશી
 થયો, પરન્તુ તેમની સાથે ગયેલ ચાંપશી મહેતા દિલગીર થયા. ભાટ
 આવતાની સાથે જ એક ઉપર એક કવિતા બોલવા લાગ્યો. પાદશાહે
 કહ્યું:—‘ ત્હમે બકાલનાં વખાણુ કેમ કરો છો ? ’

બંબ કહે છે:—

“ કહેં બંબ હમ બરદજ દીઈ સો તો ઉનકે બડુને કીયે. ”

અર્થાત્ “ એમના વડવાઓએ જે કર્યું છે, તેનાં ગિરદો હું કહું
 છું. ‘ દકાલ દોહથ ’ એવું જે કહું છું, તે ગિરદ જગડુથી પ્રાપ્ત થયું
 છે. ત્હેમણે ‘ પનરોતરો ’ (સં. ૧૩૧૫ નો) દુકાલ પડતાં રાવ, રાણા,
 રંક, જતિ, સતી વિગેરે ઘણા જીવો બચાવ્યા છે. ‘ પનરોતરાકાળે,
 પછી સમ ખાધા કે-હવે હું ફરી પૃથ્વીપર નહિં આવું ” (અર્થાત્
 એવો મહોટો દુષ્કાળ ફરીને પડ્યો નથી.)

ભાટની વાત સાંભળીને પાદશાહના મનમાં ક્રોધ ચઢ્યો. એટ-
 લુંજ નહિં પરન્તુ તેણે વિરુદ્ધતા પશુ ધારણુ કરી. સભા બરખાસ્ત
 થયા પછી પાદશાહ ઈંદ્રમહેલમાં ગયો. શેકે પેલા ભાટ (કવિ) ને
 કહ્યું કે:—

“ મહોટાંઓ સ્હામે વાદ કરીએ નહિ. એમાં તો હાર્યા તોએ
 હાણુ છે, અને જીત્યા તોએ હાણુ છે. ”

[૩૮]

ભાટે કહ્યું:—‘કદી પરમેશ્વર કોપે, તોપણ હું મ્હારો બોલેલો બોલ ઉથાપવાનો—પાછો ફેરવવાનો નથી. એ તો

‘કાયર ષડગ નેં કીપણુવચન કાચખ કોટ નિધાન;
સાની દાંન ભટવચન એ ગજદંત સમાન.’ ૨૫

અટલાં વાનાં બહાર નીકળવાં કઠિણ, પરન્તુ એકવાર બહાર નીકળ્યાં, તો પછી તે ફરી પાછાં પેસેજ નહિ.”

શેઠ ચુપ થઈ ગયા. ભાટે વળી કહ્યું કે—“લોહું, રસોઈ અને કવિતા એની કીમત કહી શકાય નહિ. દાતા દાન કરતી વખતે જહેમ પાત્ર કુપાત્ર જોતો નથી, તેમ ભાટ જોલતી વખતે ‘આ ફૂલાણો સાંભળશે’ એ પણ જોતો નથી. મરણુ અમે તૃણસમાન ગણીએ છીએ.”

શેઠે કવિને કહ્યું કે—“ત્હમે ફિકર રાખશો નહિ. પાદશાહ જે મોઢે માગશે, તે આપીશું.” આ પછી કેટલોક વખત વીતી ગયો. અને માહું વર્ષ આવ્યું. વરસાદ વરસ્યો નહિ. અને તેથી અન્ન વિના લોકો હેરાન થવા લાગ્યા. બાપ, બેટાને જોઈ ન શકે, અને ભાઈ ભાઈને જોઈ ન શકે.

પાદશાહે ઠેકાણે ઠેકાણે ભૂખથી દુર્ગંજ થયેલાં અને જ્યહાં ત્યહાં પોકાર કરતાં માણસોને દેખ્યાં. ત્યહાર પછી પાદશાહે દીવાનના મુખથી દુષ્કાલ સંબંધી બધી હકીકત બાણી લઈને પેલા બંબ ભાટને બોલાવ્યો. અને બંબને કહ્યું:—

“ત્હમે વાણિઆઓની વડાઈનાં જે વિરૂદ્ધ જોલતા હતા, ત્હેનું હવે પ્રકટ પારખું બતાવો. વાણિયા જો લોકોને અન્ન આપે, તો ત્હેમનું બિરૂદ્ધ ખરૂં. નહિં તો તે ખોટું ગવરાવનાર અને ખોટું ગાનાર બન્ને ગુન્હેગાર છે.”

ભાટ ઉઠીને શેઠ પાસે આવ્યો. અને મહાજન મેળવીને વાણિઆઓને બિરૂદ્ધાવવા માંડ્યા:—

“સીત હરણુ રાવણુ મરણુ કુંભકરણુ ભડ અંત;

એતા જો આગે હુવા વિષુ મેંતા મતવંત. ૫૦

લિએ દીએ લેષે કરી લાષ કોટ ધન ધાર;
વણીક સમો કો અવર નહી ભરણુ ભૂપ ભંડાર. ૫૧

વિસ વસાયલ વાંણિઓ ભુઓ તે નાંમ કહાઈં;
* * * * * ૫૨

ગુણુ સમરથ ગુંડારથી સાહમાંહિ સમરથ;
વધે નીપાયા વાંણિયા સેં કાજેં સમરથ. ” ૫૩

વળી ભાટે કહ્યું:—“ તમારાં બિરૂદ માટે બાદશાહ સાથે હોડ પડી છે. બાદશાહ કહે છે કે—ગમે તો મહાજન અન્નદાન દઈને પોતાનું બિરૂદ ખરૂં કરી ખતાવે, અથવા એ બિરૂદને છોડી દે. ”

મહાજનની સલાહ લઈને ભાટ બાદશાહ પાસે ગયો, અને એક મહીનાની મુદત માગીને કહ્યું કે—‘ કાંતો મહીનામાં મહાજન અન્નદાન આપવાના ઠરાવ ઉપર આવશે. અથવા તો પોતાનું બિરૂદ છોડી દેશે. ’

બાદશાહે તે વાત કબૂલ રાખી. હવે ‘ શું કરવું ? ’ તેનો વિચાર કરવા ન્હાના મ્હોટા, મહાજનના દરેક માણસો એકઠા થયા:—

‘ નાંના મોટા મત ગણો માજન સહુ સમાંન ’

ચાંપશી મ્હેતો અને તેમના ભાઈ કર્મશી, કલ્યાણુ, કમલશી, વેમલસી, નેણુશી, પ્રતાપ, પદમસી, જગસી, સમરસી, અમરસી, ધર્મસી, રૂપસી, રાજસી, તેજસી, વર્દ્ધમાન, વીરદાસ, કેશવદાસ, પ્રેમજી, રવજી, વીરજી, ઉગ્રસેન, નાગજી, પ્રાગજી, ગોવિંદજી, નાનજી, કાનજી, અમીચંદ, ઉત્તમદાસ, માનજી, માણેકચંદ, લાલજી અને લક્ષ્મીચંદ વિગેરે મહાજન એકઠું થયું. ચાંપસી મ્હેતાએ કહ્યું કે—‘ એક દિવસ અન્ન આપવાનું હું માથે લઉં છું. ’ ખીજા ચાર જણે મળીને એક દિવસ માથે લીધો. એકંદર સર્વેના દિવસો મેળવતાં ચાર મહીના થયા. હવે બાકી રહેલા આઠ મહીનાનો

અંદોળસ્ત કરવા માટે પાટણુ જવા નીકળ્યા. ચાંપસી મહેતો, સારંગ મહેતો, તેજશાહ વિગેરે મહાજનના આગેવાનોએ રથ ભેડીને પ્રયાણ કર્યું. પાટણુની નજીક આવતાં પાટણુનું મહાજન સ્હામે આવ્યું અને પાટણુના મહાજને એ મહીના માથે લીધા. ટીપમાટે નીકળેલું ડેપ્યુ-ટેશન પાટણુથી વૈરાટ (ધોળકા) ગયું. ત્યાંના મહાજને દશ દિવસ લખ્યા. આ પ્રમાણે કરતાં વીસ દિવસ નિકળી ગયા. હવે માત્ર દશ દિવસમાં બધું કામ પતાવીને ચાંપાનેર જવું જોઈએ, જો તેમ નહિં થાય, તો ભાટ આપઘાત કરીને મરી જશે, એવી શેઠને ચિંતા થઈ. ખેર, ધોળકેથી ધંધૂકે જવા નીકળ્યા. રસ્તામાં હડાળા ગામ આવ્યું. હડાળાના રહીશ ખેમાદેદરાણીને ખખર પડી કે ‘ચાંપાનેરનું મહાજન ભાગોળે થઈને ભય છે.’ એટલે ખેમા અટ ર્હામે ગયો. અને ચાંપશી શેઠની પાસે જઈને ‘મહારી માગણી સ્વીકારો, મહારી માગણી સ્વીકારો.’ એમ વિનંતિ કરવા લાગ્યો. ખેમાનાં મેલાં ઘેલાં કપડાં અને અત્યંત નમ્રતા ભરેલું બોલવું સાંભળીને ચાંપશી શેઠને લાગ્યું કે—“ આ વળી ભૂખ્યાને ઘરે ઉપવાસી ” આવે છે. મહુને ધનની કેટલી જરૂર છે, તે એ જાણતો નથી ને ઉલટો એ મહારી પાસે માગવા આવે છે.” ચાંપસી શેઠે કહ્યું કે— ‘ અવસર જોઈને માગવું હોય તે માગો.’ ખેમાએ કહ્યું:—‘ મહારે ઘરે

(૧) હડાળા, નામનાં એ ગામ છે. એક સજ્જોટથી ઇશાનમાં ૫ ગાઉ ઉપર, અને ખીજું ધોળકેથી ધંધૂકે જતાં લગભગ આરગાઉ ઉપર—પ્રસ્તુતમાં આ ખીજું હડાળા લેવાનું છે.

અહિંથી એક તામ્રપત્ર પણ મળી આવેલ છે કે જે શં સં ૮૩૬ (યિ સં ૯૭૧, ઇં સં ૯૧૪) પોશ સુદિ ૪ નો લખેલો છે, આ તામ્રપત્ર અહિં આવડાએ સંખ્ય કરતા હતા, એ વાતને ધુરવાર કરે છે. વળી આ હડાળા તેજ છે કે—જ્યાંથી વસ્તુપાલને ધનની પ્રાપ્તિ થઈ હતી.

આથી એ સિદ્ધ થાય છે કે—આ હડાળા પ્રાચીન ઐતિહાસિક ગામો પૈકીનું એક ગામ છે.

છાશ પીને બાઓ, એટલુંજ હું માણું છું.’ જેમાની વિનતિ સ્વીકારીને મહાજન તેને ત્યાં ગયું. જેમાએ પોતાના ગામના સંઘને પણ નોતરૂં દીધું. ને દરેકને સાકરનો શીરા કરીને જમાડ્યા. પછીથી જેમાએ મહાજનને નિકળવાનું કારણ પૂછ્યું. ચાંપશી શેઠે ખરડા નીચે જેમાદેદરાણીનું નામ લખીને ખરડો જેમાના હાથમાં આપ્યો. પોતાનું નામ વાંચીને જેમાે રાજ થયો. ને કહ્યું કે-‘ હું મહારા પિતાને પૂછીને આપને જવાબ આપું.’ જેમાએ પોતાના પિતા પાસે જઈને સર્વ હકીકત કહી ઘરડા દેદરાણીએ કહ્યું કે ‘જેમા! ધન કોઈની સાથે ગયું નથી ને કોઈની સાથે જવાનું નથી, માટે અવસર બળવે તે મરદ છે.’ પિતાની અનુમતિ મેળવીને જેમાે મહાજન પાસે આવ્યો. સર્વની સમક્ષ હાથ જોડીને તેણે કહ્યું કે-‘ મને ત્રણસંસાઠ (૩૬૦) દિવસ આપો.’ સર્વ ચકિત થઈ ગયા. ચાંપસી શેઠે કહ્યું કે-‘ જેમા શેઠ ! લગાર વિચાર કરીને ખોલો. ઘણું કરવું હોય, તોપણ થોડું કહીએ. ”

જેમાએ કહ્યું કે-‘ મહેં થોડુંજ કહ્યું છે. કૃપા કરીને મને ૩૬૦ દિવસ આપો.’ મહાજન ખુશી થયું. ને જેમાને, મેંલાં બડાં કપડાં બદલીને સારાં કપડાં પહેરવા કહ્યું. જેમાએ કહ્યું કે-“ હું કપડાં બદલીશ નહિં. હું શાલ દુશાલાને ઓળખતો નથી. અને શહેરની વાત હું કંઈ જાણતો નથી. હું તો ગામડીઓ વાણીઓ છું ”

ચાંપશી શેઠે કહ્યું-‘ શેઠ તો તમે, અને અમે સર્વ તમારા ગુમાસ્તા.’ મહાજને જેમાને પાલખીમાં બેસાડીને પોતાની સાથે લીધો. અને સર્વ જણ ચાંપાનેર પાછા આવ્યા. ચાંપશી શેઠ અને મહાજન, જેમાને લઈને પાઠશાહ પાસે ગયું. અને વિનતિ કરી કે ‘આ શેઠ ત્રણસો સાઠ દિવસ અન્ન આપશે.’

મેલાં બડાં કપડાંવાળા માણસ પાસે આટલું બધું ધન, અને તે પણ મફત વાપરવા હોંશ, એ જોઈને બાદશાહ આશ્ચર્ય પામ્યો. તેણે જેમાને પૂછ્યું:—“ તહમારે ઘેર કેટલાં ગામ છે ? ” બા-

દશાહે ગામનાં નામ પૂછતાં ખેમાએ પળી અને પાલી એ બે બાદશાહની આગળ મૂકી કહ્યું કે—‘ આ પળી ભરીને આપું છું અને પાલી ભરીને લઉં છું.’—

સુલતાન ખુશી થયો. અને ખેમા તથા મહાજનને વિશેષ ખિન્ન (પદવી) આપ્યાં. ‘ એક શાહ વાણિઓ અને બીજો શાહ બાદશાહ ’ એ કહેવત બરાબર ચાલતી રહી,

આ પછી ખેમાશાહે શત્રુબંધની યાત્રા કરી. અને છેવટે ચારિત્ર સ્વીકારીને સ્વર્ગસુખના ભાગી થયા.

રાયચંદ્રસૂરિગુરૂ ખારમાસ.

(પૃષ્ઠ ૭૬-૮૦)

પાર્શ્વચંદ્રગચ્છમાં થયેલ જયચંદ્ર^૧ ગણિએ સમરચંદ્રની પાટે થયેલ શ્રીરાયચંદ્રસૂરિના ગુણકીર્તનરૂપે આ ખાર માસ બનાવ્યા છે. અને તેની અમદાવાદમાં કુંવરજીએ લખેલી પ્રતિ ઉપરથી સંશોધિત કર્યા છે.

સાર—પ્રારંભની નવ કડીમાં કવિએ રાયચંદ્રસૂરિના માતા-પિતા અને બહેનનાં નામ આપવા સાથે, રાયચંદ્રને સમરચંદ્રસૂરિ પાસે દીક્ષા લેવાની ભાવના થઈ એ બતાવ્યું છે.

રાયચંદ્રના પિતાનું નામ જાવડજી હતું, અને માતાનું નામ કમલાદેવી. રાયચંદ્રને જ્યહારે સમરચંદ્રસૂરિ પાસે દીક્ષા લેવાનો વિચાર થયો, ત્યહારે તેની બહેન સંપૂરાએ કહ્યું:—

“ બહુનિ સંપૂરાં વીનવઈ સુખ અનેક સંસારિ;
ખાર માસ નિતુ ભોગવઉ નવનવ ઉચ્છવ સાર. ”

આ પછી અશાક મહીનાથી શરૂ કરી પ્રત્યેક મહીનાની એક એક ઢાલ અને એક ફૂલો આપ્યો છે. ઢાલમાં ઋતુઓનું વર્ણન છે, જ્યહારે ફૂલામાં અધ્યાત્મિક રીતિએ તે વાતોને ઘટાવી છે.

છેવટે બહેનની અનુમતિ મેળવીને રાયચંદ્રે સમરચંદ્રસૂરિ પાસે દીક્ષા લીધી છે, તે પછી યોગ્યતા પ્રાપ્ત થયે ગુરૂએ તેમને ગચ્છપતિની પદવી આપી છે.

૧ જયચંદ્રગણિને માટે વિશેષ હકીકત જૂઓ ‘ સંક્ષિપ્તસાર ’ પૃ. ૧૧

ॐ नमः

कविगुणाविजयविरचित

कोचरव्यवहारिरास.

- पंडित कुनकविजय तथा प्रेमिं प्रथुमी पाय;
 कवि गुणुविजय कडुधं मुदा मुअनि हरष न भाय. १
- जलट अतिधषा जपनठ सुषुयो सहु नरनारि;
 रास रयठं डेअरतणुठ कइणानधं अधिकारि. २
- विश्वानंही अहधू कविजयकेरी भाय;
 अह्माणी वागीसरी नवरंगी निरभाय. ३
- अंठकिरषु परिं आहीधं अहभुत उज्जल अंग;
 नयठि जेहनधं हुंसलल वाहन विमल विहुंग. ४
- ते सरसति सभरी करी सहगुइनधं आधारि;
 गुषु गाठं डेअर तथा क्रीधी जेषु अमारि. ५
- तपगच्छपति गौतम अवतार सुभतिसाधु शुभमति दातार;
 वासन गुषुभण्डि डेरठं हाट नृपति नमधं यठपनमधं पाटि. ६

यठपधं.

गान्ध गिइठ गुज्जर देश जिहां किणु निइपम नयरनिवेश;
 अणुदिलपुरपाटाणु अलिराम न्यारसयां यिठंआलीस गाम. ७

ગાઉ પનર પાટણુથી દૂરિ સલપણુપુરનઉં સખલ પડૂર;
 નૃપ લખમણિ નિવસાબ્યું જેહ સોહઈ નગર સકલ ગુણુગેહ. ૮
 તે પુરમાં વ્યવહારી ઘણા ઘરમાં માલતણીં નહીં મણા;
 દાન દીઈ દેવપૂજા કરઈ સાતે ષેત્ર સદા ઉદ્ધરઈ. ૯
 વેદઉસાહ વસઈ તિહાં એક ધૂંમઈ જસ ઘટમાંહિં વિવેક;
 વડવપતી વીસઉ પોરવાડ વાંણિ મધુર જિમ સેલડિ વાડ. ૧૦
 મીંઠા ઓલી મોહનરૂપ દંભ નહીં દાંતાર અનૂપ;
 શીલવતી સીતા અનુસારિ તસ ઘરિ વર વીરમદે નારિ. ૧૧
 તેહનઈં નંદન કોચર ગુણી લોક અગોચર મતિનઉ ઘણી;
 લાજ ઘણી દાષિણુ પરિણામ લઘુવયથી તિણિ કાલ્યઉં નામ. ૧૨
 ધરથી શુવદયા ષપ ઘણુઉ અતિઓષઉ આતમ તેહ તણુઉ;
 શુવતણી જ્યણા અણુસરઈ ન કુલવટ નિર્મલ વીસરઈ. ૧૩
 તે પુરથી એક ગાબ્રિ માનિ ગામ અછઈ અહિચર અભિધાનિ;
 તસ તીરિં પુહવિં પરવરી જનભાહિરિ દેવી અહિચરી. ૧૪
 શુવ ઘણા તે આગલિ મરઈ લોક અનારય અહુ વધ કરઈ;
 અહિચરિનઉ ઊષાણુઉ વડઉ ઉદરથકી વાસઈ કૂકડઉ. ૧૫
 શુવતણુઉ અહુ બાણી કહિર કોચરમનમાં આવઈ મહિર;
 પણિ તે કિસ્યઉં કરઈ નિરવાણિ લોકપ્રતિં નવિ ચાલઈ પ્રાણુ. ૧૬
 તેહવી શકતિ નહીં આકરી મનઈ કરઈ જે જોરિં કરીં;
 મનમાંહિં કરલીઈ ઘણુઉ અતિ ઓછઉં લાવઈ ,આપણુઉં. ૧૭
 એહવઈ વ્યાપારિં અહુ મુદા પંલાયતિ પહુતઉ અન્યદા;
 પાષીને દિનિ કોચરિ શુભ નૂર ભરી સલામાં વાંધા સૂરિ. ૧૮
 લાષણુ કોઠીધજ્ઞધીર સાચરપરિં ગિરૂઆગંભીર;
 બાણુ દોશુંદક દેવતા સદગુરૂ ચરણુ કમલ સેવતા. ૧૯
 કોટિં કનકતણી ઊતરી દસ અંગુલિ વર મુદ્રિક ધરી;
 ક્ષાદાલા હુંદાલા અહુ પહિચ્યઉં ઉલ્લયઉં દીસઈ સહુ. ૨૦
 સમરથ સુત જે દેસલહરૂ સમકિતધારી ધરમી પરઉ;
 કરમી મરમી મહિમામેર મિથ્યામતિ સવિ કીધા જેર. ૨૧

સુંદરિ પણિ અમરી અનુકાર સુંદર સોલ કર્યા શૃંગાર;
 શીલ સબલ ભલભૂષણ અંગિ સુંહુંણુઈ પણિ નહીં પાપ પ્રસંગ. ૨૨
 પંભાયતિનઉ દેષી સંઘ કોચર મનમાં વાધ્યો રંગ;
 સાધર્મિક માટઈ સનમાનિ આગલિ બઈસાર્યા બહુમાનિ. ૨૩
 સંઘમુખ્ય સાજણુસી સાહ જ લિનિત્ય લખિમીનઉ લાહ;
 તિણિ કરિ પુરમાં અધિકઉ વાન સબલ વલી માંનઈ સુલતાન. ૨૪
 અનુપમ અરડકમલ ઓસવાલ અષ્ટમિચંદ સરિસ વર ભાલ;
 પગિ પહિરાઈ કનક જેહનઈ કુંણુ સમવડિ કીજઈ તેહનઈ. ૨૫
 જસ ઘરિ આવઈ કનકરયાલ બહુ કાલાપાણીના માલ;
 જે નવિ જાણુઈ દુષમા સમઈ સૂરય કિહાં ઊગઈ આથમઈ. ૨૬

ઢાલ ધમાલિનઉ.

શ્રીતપગચ્છનઉ રાજિઉ સુલલિત કરઈ વષાણુ રે;
 સંઘ સહુકો સાંભલઈ મહિમા મેરૂ સમાણુ રે. શ્રી૦ ૨૭
 ગુરૂ જાણે જિન વીરજી ભવ મકરાકર પાજ રે;
 સીસ ગણાધિપ સારીષા શ્રાવક તે સુરરાજ રે. ૨૮
 સમવસરણુસરિષઉ સહી ગઉષ બનઈ સુવિશાલ રે;
 પૂંઠિં જે વલિ પાટીઉં તે ભામંડલ ભાલિ રે. ૨૯
 ચ્યાર વદન વ્યંતર વિના કવણુ કરઈ નિરધાર રે;
 એતી એચ્છિ નિહાલીઈ જા મલિ અવર પ્રકાર રે. ૩૦
 દેશનમાંહિં વરણુવઈ જીવદયા સુરવેલિ રે;
 કુશલપરંપર પાંમીઈ કુંણુ કરૂણાની બેલિ રે. ૩૧
 જિન સોલમઉ ભવિ પાછલ્યઈ જોયો મેઘરથ રાય રે;
 એક પારેવા કારણિું જિણિુ ઓડી નિજકાય રે. ૩૨
 અવનિ હુઆ દાતા ઘણા પણિ અવર ન એહ સમાન રે;
 ખીજા મહીધર મેરસ્યઉં કહુ કુંણુ કરઈ ગુમાન રે. ૩૩
 દીરઘ જીવિત દીપતૂં દેવસરીષઉં રૂપ રે;
 રોગ ન આવઈ આસના માંનઈ મોટા ભૂપ રે; ૩૪

અનરથ અંધ ન ઊપજઈ સહૂકો કરઈ પ્રશંસા ર.	
એહવી દયા જે અનુસરઈ તે નરમાં અવતાંસ રે.	૩૫
જીવદયાઊઠિ હૂઠિ કુમર નરિંદ ઉદાર રે;	
નીર ગદ્યઉં નિતિ વાવરઈ સાહુણુ લાષ ઈગ્યાર રે.	૩૬
કરૂણા કેરઈ કારણિં પાવન પુણ્ય પ્રકાશ રે;	
મુહુલમાંહિં માધવ રહઈ વર્ષા ચ્યારે માસ રે.	૩૭
જીવદયા પ્રતિપાલીઈ ત્રિભુવન તારણુહારિ રે;	
ખીજા પાંહિં પલાવીઈ તઉ લહીઈ ભવપાર રે.	૩૮
ઈમ ગુરૂદેશન સાંભલી અમૃતનઈ અનુકાર રે;	
સકલ સભા હરખી ઘણુઉં ઊલટ અંગિ અપાર રે.	૩૯

દૂહા.

કોચર ગુરૂનઈ વીનવઈ વિનય કરી સુવિચાર;	
સલષણુપુર પથકિં પ્રભો ન પલઈ જીવ અમારિ.	૪૦
તિષ્ઠિ થાનકિ છઈ બહિચરી જીવ તણો સંહાર;	
લોક અનારય બહુ કરઈ ન કરઈ શંક લગાર.	૪૧
બોલાવ્યા ગુરૂરાજિઈ તવ સાજણુસી સાહ;	
દાન દીઉ જિમ દીપતૂં લિઉ લષિમીનઉ લાહ.	૪૨
તિમ અધિકારિં આપણુઈ કલ બલ યુદ્ધિં તૂરિ;	
જીવ અમારિ પલાવીઈ પુણ્ય હુઈ મહિમૂર.	૪૩
વચન સુણી સદગુરૂતણાં સંઘપતિ હરખ ન માય;	
કોચરનઈ નિજ મંદિરિં તતપિણુ તેડી જાઈ.	૪૪
પૂજા બેહુ જણે કરી પહિરી ઘોતિ અવંગ;	
સાથિં ભલભોજન કર્યઉં આણી પ્રેમ અભંગ.	૪૫
ચતુરાઈ કોચરતણી ચાહત સાજણુસીહ;	
સબલ થયુ મનમાં ખુસી પરબ્યઉ શ્રાવક લીહ.	૪૬

રાગ; ગઉડી ઢાલ.

કોચરનઈ તેડી સાજણુસી નિરમાય,

પાલખીઈ બઈસી અધિપતિ પાસઈ જાય;
 દેઈ માન ઘણેઈ સાજણસીનઈ તેહ,
 કુંણ કારણિ આવ્યા પૂછઈ ધરીય સનેહ. ૪૭
 સાજણસી પલણઈ સલખણપુરિ હોજદાર,
 ફહઈદામ બિગાડઈ કયા કરણા સુનકાર;
 તવ અધિપતિ આષઈ જે તુમ આવઈ દાય,
 ચચ્યાજી કરીઈ હુમ મન ભીતરિ ભાય. ૪૮
 જીરણ જે હાકિમ તેડાવ્યઉ તતકાલ,
 કોચરનઈ સરપા દિવરાવઈ સુવિશાલ;
 સલખણપુર દ્વાદશ ગામતણઉ અધિકાર,
 સમસેર અપાવી સબલ કચ્ચઉ શકદાર. ૪૯
 કોચરચ્ચું સાહઈ આણી અતિ આનંદ,
 આડંબરિ વાંધા વેગિં શ્રીસૂરિંદ;
 વિસ્તારી સઘલી વાત કરી સવિસેસ,
 સદ્ગુરૂ આનંધા સફલ ભયુ ઉપદેશ. ૫૦
 કોચરનઈ કોડિં દિ આસીસ ઉદાર,
 પ્રભુતા ધન પામી કરજે જીવઅમારિ;
 શ્રીગુરૂ સીષામણ સીસિ ધરી શુભ નૂર,
 સાહાજી પય પ્રણુમી ચાટ્યઉ નિજપુરિ સૂર. ૫૧
 અનુકમિં પુર પરિસરિ સાથિ સહસ કેકાણ,
 ત્રંબાલૂ તાજાં વજડાવ્યાં નિંસાણ;
 સનમુખ સહુ આવઈ મહાજન બહુ મંડાણિ,
 કોચર અવલોકી થાઈ લોક હરાણ. ૫૨
 નિરૂપમ ધજ હાટે નેજનઉ નહીં પાર,
 ઘરિ ઘરિ અતિ ઉચ્છવ તલિઆં તોરણ બારિ;
 પુરવર સિણગાચ્ચઈ જ જનનઈ અતિ ઉચ્છાહ,
 વડવપતી આવી બઈઠા કોચર સાહ. ૫૩

[૫]

વેદઉ સાહા હરખ્યા તિમ વીરમદે માત,
 વદ્ધાવઘં વેગિં સોહાસિષ્ઠિ વિખ્યાત;
 ગજગામિનિ કામિનિ પોતાની કૃતપુણ્ય,
 તેતઉ પુરસ્વામિનિ હૂઠ ધરાતલિ ધન્ય. ૫૪

દ્વંડા.

દ્વાદશ ગામે પડવડઉ પડહો જીવ અમારિ;
 વજડાવઘં વેગિં કરી કોચર નિજ અધિકારિ. ૫૫
 તે દ્વાદશ ગામહતણાં નિસુણઉ નર અલિધાન;
 યુગતિં વિગતિં વણ્ણવઉ નિજ મતિનઠં અનુમાનિ. ૫૬

રાગ સામેરી ઢાલ.

સલપણપુર સસ્સા સમાન હાંસલપુર પુણ્ય પ્રધાન;
 વડાલવી જગમાંહિં જાણી સીતાપુર નઠં નાવિ આંણી. ૫૭
 બહિચર ટૂહડ સુવિશાલ દેલવાડઉ અનઠં દેનમાલ;
 મોદેરૂં અ કાહલરિ કહીઠ પુરપ્રોઠ છમીહું લહીઠ. ૫૮
 એણે બારે ગામિ પ્રમાણ કોચર સાહા કેરી આણુ;
 ન હણુઠ કોઠ જીવ લગાર ન ફરઠ કોઠ ચોર ચષાર. ૫૯
 બહિચરિ કોઠ જઉ જીવ મારઠ કોચર વારૂં પરિં વારઠ;
 હાકિં થાઠ ષોડાં હરણિ નહીં વાહલઉ કહિ નઠં મરણુ. ૬૦
 સલપણપુરિ સખલ તલાવ તેહની પણિ પરિઘલરાવ.
 પહિલાં પડતાં બહુ જલ કોચરિ કીધાં વિસરાલ. ૬૧
 સર જીપરિ ટોહિઆ મૂંકઠ તેતઉ નિજ ચાલ ન ચૂકઠ;
 ડીલિં લઘુ નઠં વલિ પીન બગલાં લેઠ ન સકઠ મીન. ૬૨
 કણનાં ઘણુ કુંડ ભરાવઠ ચણુકાજિ વિહંગમ આવઠ;
 પાણી ગલિ પરવડી ભરીઠ જયણા ઇમ જીવની કરી. ૬૩
 ગલાણી સરિ સખલ અંધાવઠ ચઉપદ પણિ સવિ સુખ પાવઠ;
 કોઠ અણુગલ ન પીઠ વારિ કીધા ઇમ અવલ પ્રકાર. ૬૪

[૬]

જલ ભરવા ભામિનિ જલધં ભાગલમુહિ ન રતિ કરાવધં;
 ગલણાં નુહધં જસ પાસિ દેવરાવધં સાહાજી તાસ. ૬૫
 કોચર ધમ પુણિયં માહલધં જસ વાદ મહીતલિ ચાલધં;
 બાણે ખીજઉ ખુદ્ધિ સુરિંદ અવતરિઉ કુમરનરિંદ. ૬૬

દૂહા.

એહુવધં દિલ્લીનધં વિષધં વ્યવહારી ઉત્તંગ;
 દીપકસમ દેસલહરા સાહા સમરા સારિંગ. ૬૭
 ખોલાવધં ચચ્યા કહી માંનધં બહુ સુલતાન;
 સંઘ ધુરંધર દીપતા અંગિ નહીં અભિમાન. ૬૮
 નવલધ નિજખુદ્ધિં કરી જિણિ મૂકાવ્યાં ખાન;
 વડવધતી જગિ બણિધં વસુધાં વાધ્યઉ વાન. ૬૯
 ચાચક તેહના ધર તણુઉ વેધક નર વાચાલ;
 બાણીતઉ જિનશાસની કહીધં કવિ દેપાલ. ૭૦
 દિલ્લીથી તે આવીઉ દિલભરિ ગુજ્જરદેશિ;
 સંષેસર યાત્રા કરી વાધ્યઉ હરધ વિસેસ. ૭૧
 વેદાઉત કોચરતણુઉં સખલ સુણી અભિધાન;
 સલધણુપુરિ આન્યઉ કવી સુંદર ખુદ્ધિ નિધાન. ૭૨

રાગ દેશાધ ઢાલ.

નર નિરધી ટોહિઆ સરતીરિ સુકવિ વિમાસધં દીસધં નીર;
 કરસણુ પરિંટોહધં કિંમ એહુ એ મુજ મનમાંહિં સખલ સંદેહ. ૭૩
 ઇચ્યઉ અવિચારી કરીઅ આધેપ કોઇક નરનઇં પૂચ્છ હેય;
 કિંમ સરોવર ટોહુઉ સપતંગ કારણુ કવણુ કહુ કુણુ અંગ. ૭૪
 આધધં નર અવગિલ સુણિ વાત કોચર ચંદ્રકિરણુ અવદાત;
 ખીજઉ રે અવતચ્યઉ કુમરનરિંદ જગતી વલધં બાણુધં જનવુંદ. ૭૫
 ચઉપદ પ્રમુખ નિરધિ નર ધીર અણુગલ કોઇ ન પીવધં નીર;
 વિવિધ ચણુધં ચણુ વિગચ દીન અનઇં ખકાદિક ન લધધં મીન. ૭૬

જલ ભરવા જેહુ લાભિનિ જાઈ તાજાં રે ગલણાં તાસ અપાઈ
 ધીવર કોઈ ન ઘાલઈ જલ પીવર કોચર પુણ્ય સગાલ. ૭૭
 એહવી રે જીવઅમારિ પલાવઈ એહની રે તુડિ અવર કુંજી આવઈ;
 દ્વાદશ ગામ તણઉ અધિકાર આ પુરમાંહિં અછઈ શકદાર. ૭૮
 નિસુણી રે કોચર વ્યતિકર એમ જીપનઃઉ કવિ મનભીતરિ પ્રેમ;
 કોચર તીરિ જઈ સાહલાદ દીધઉ લલીપરિં આશીરવાદ. ૭૯
 ગાયું રે ગીત કરી તતકાલ કોચર પોઠઉ રે પુણ્ય સગાલ;
 સખલ વધાણઉ રે સાહસ ધીર જિમ વસુધાતલિ વિક્રમવીર. ૮૦
 કોચર પ્રચુર દીઈ ખહુમાન પૂછઈ રે જનપદકુલ અભિધાન;
 આગ્રહ અતુલ કરી નિરમાય રાખ્યા રે હરખ ધરી કવિરાય. ૮૧
 દાતાર મુગતાં રે હાટ કરાવઈ લેયો રે ઠાકુર જે તુમ ભાવઈ;
 વાડે ખેચન તણી મનોહારિ હરખ્યા રે કવિ મનમાંહિં અપાર. ૮૨

દૂહા.

દિન દસ પાંચ રહી કરી મોજ લહી મહિમૂર;
 કવિ ચાલ્યા ત્રંખાવતી કોડ ધરી વડનૂર. ૮૩
 પાષીનઈ દિનિ વાંદીઆ પ્રેમ ધરી ગણધાર;
 ઉત્તમ ગુણુમણિ સિંધુસમ ગુરુગૌતમ અવતાર. ૮૪
 ઇંદ્રસમી નિરખી સલા પંભાયતનઉ સંઘ;
 ગુણુ ગાવા કોચરતણા કવિમનમાં ખહુ રંગ. ૮૫
 જખ મૂંડ્યંઉ ગુરુરાજીઈ નવરસ સરસ વધાણુ;
 કવિરાજિં કોચરતણી પ્રગટ કરી ગુણુધાણુ. ૮૬

રાગ; ગઉડી ઢાલ.

વસુધાતલિ કુંજી ધીર વીર કોચરસમ કહીઈ,
 ચિત્ત લલઈ ચઉસાલ સુરદાનિં લહીઈ;
 અષ્ટમિચંદ સમાન ભાલ સુવિશાલ વિરાજઈ,
 જે જે ઓપમ દીજીઈ તે તે સખિ છાજઈ. ૮૭
 ખીજઉ એહુ કુમારપાલ કરણા પ્રતિપાલ,

[૮]

વાંગડ નર વર કાર સાર વયરીમઉ કાલ;
 ન્યાઈ રામ નરિંદ તુલ્ય જગિ રાખ્યઉ નામ,
 સખલ વસાવી સહિર કીધ જિણુઇ દ્વાદશ ગામ. ૮૮
 વેદાનંદન વેદવાક્ય નિરૂપમ ગુણુગેહ,
 પ્રાગવાટકુલ રવિ સમાન નરમાંહિં રેહ;
 વીરમદે વરમાતકૂષ ધરણીતલિ ધન્ય,
 જેહનઈ કુચર જગવદીત કોચર કૃતપુણ્ય. ૮૯
 જાવડ ભાવડ ભીમસાહ સમરા સારિંગ,
 વસ્તુપાલ તેજપાલ વીર જગડૂ ગુણુગંગ;
 મુંજ પુંજ મંત્રિ મુખ્ય સોની સંગ્રામ,
 કોચરની તિમ તુંગ મામ મહીઅલિ અલિરામ. ૯૦
 ખેચરની પરિં ખ્યાત એહ ષોણીતલિ. જાણુઉ,
 જીહા એકજ માહરઈ યશ કેમ વષાણીઉં;
 શ્રાવકના ગુણુ વસઈ અંગિ અનુપમ એકવીસ,
 કોચર અંગણિ કરઈ કેલિ કરણા નિસદીસ. ૯૧
 તપગચ્છમાં સિરતાજ આજ શ્રાવક એ ધોરી,
 જિનશાસન જાણીત કીધ ગુણુ ગાવઈ ગોરી;
 સાતઈ ખેત્રજ કરઈ પોષ પરિઘલ વિત વાવઈ,
 સાંભલિ કરિ તિ ત્યાગ તેગ યાચકં જન આવઈ. ૯૨
 ન્યામત ભોજન ભલઈ ભાવિ દેવ ગુણુ જાણુ,
 વસ્ત્રાભરણુ અમૂલ ગંજ આપઈ ગુણુપાણિ;
 ગંઠઉડા શ્રવણુ ઉતંગ સોનઈરી અંધાવઈ,
 કોચર તૂસઈ કલ્પવૃક્ષ સઘલા તે કાવઈ. ૯૩

ફૂહા.

ઇમ કોચર ગુણુ વર્ણવી કોઠિં કવિ દેપાલ
 ચાલ્યઉ વિમલાચલ ભણી અંગ ચતુર ચઉસાલ. ૯૪
 સાજણુસી ગુણુ સાંભલી કમષાણુઉ મનમાંહિ;
 કુણુ કોચર કીટક સમઉ મુજ આગલિ સ્યામાંહિ. ૯૫

મુઝ અંગણિ કરણા નહીં હું ઉસવાલ ભૂઆલ;	
કોચર ધર અંગણિ રમઈ જડ યાચક વાચાલ.	૯૬
એતઉ મઈ જબ ધારિઉ મઈ દેવરાવ્યાં ગામ;	
નિર્ગુણ પગ નાંપઈ હવઈ ગીત ગવારઈ આમ.	૯૭
ફલ દેષાડઉ એહનાં ષિણુમાં કરૂઅ ફૂજેત;	
ષેપાવું કારાગૃહિં કોચર કુટુંબસમેત.	૯૮

રાગ આસાઉરી.

ઢાલ; વેલિનઉ.

ઈમ ચિંતી મનિ માન ધરીનઈ સાજણુ તુચ્છ સલાવ,	
અધિપ સમીપિ જઈ કોચરની કરઈ અનર્ગલ રાવ;	
અધિપ કહઈ જિઉં તુમ ન માંનઈ તિઉ કીજઈ દરહાલ,	
કહુ તઉ ષિનુ મઈ ઝાંધિ અનાઉં બુહુરિ હુટાઉં માલ.	૯૯
એહવાં વવણુ સુણી સાજણુસી મનમાં હરષ ન માય,	
કોચર ઊપરિ કટક ચડાવઈ કરવા અધિક અપાય;	
તે કોચરનઈ ઝાંધી આણુઈ જોયો વાણિજ કામ,	
પગિ લોઢાં કારાધરિ ઘાલ્યઉ પાડી મોટી માંમ.	૧૦૦
ખારઈ ગામ તણા જન જહિર શોકાકુલ સવિ થાય,	
કરઈ વિમાસણુ માહોમાંહિં કીજઈ કાંઈ ઉપાય;	
કોચર સાહા છૂટઈ તઉ વારૂ દીજઈ ધર ધર વાતિ;	
રાજ્ય હતૂં ધરમીનઉં રૂડઉં ષેણિ હતી બહુ ખ્યાતિ.	૧
ગાલિ દીસઈ સહુ કો સાજણુનઈ ગલસે પ્રૌઢ પડૂર,	
એહવા ધરમીનઈ ઈમ કરતાં કિમ ઊગઈ કલિ સૂર;	
કેઈ દેપાલ કવિ કવષોડઈ ગુણુ ઝોલ્યા કુંણુ કાજિ;	
સૂલ ઉદર મસલી ઊપાયું એહ અસુર નઈ રાજિ.	૨
કવિ દેપાલ હવઈ વિમલાચલ યાત્ર કરી કૃતકામ,	
આવ્યઉ બહુ કોઈ આયતિ ષંભાયતિ ષંતિધરી ગુણુ ધાંમ;	
કાંહનાસોરિ કરઈ સવિ શ્રાવક તે દેષી તતકાલ;	
જાસ વચનિ કોચર અંધાણુઉ તેહજ એ વાચાલ.	૩

- વલી કહિનઈ દુખદાયી થાસે પાપીનઉ દિન આજ,
 શ્રીગુરુ કરઈ વષાણુ વિચક્ષણુ બઈઠી સકલ સમાજ;
 કોચરકષ્ટ સુર્ણી મન ભીતરિ દુખ પાંચઉ દેપાલ,
 ગીત કરી સાજણુસી કેરઈ તે ગાઇ તેપાલ. ૪
- સંઘાધિપ સાજણુ મન દેઈ સુણિ ઓસવાલ ભૂઆલ,
 શત્રૂકાર સબલ તઈ માંજ્યઉ તૂં કરૂણા પ્રતિપાલ;
 તૂં કીડી કંચૂ નવિ દુહવઈ દુર્બલ દિ આધાર,
 ણિરૂદ સબલ યોલાવઈ ભૂતલિ મહાજનરાય સધાર. ૫
- જલચર જીવ લહઈ બહુ બગલાં સલપણુપુર સરતીર,
 ગુંથી જલ ઘણેરાં નાંપઈ ધીવર ઉંકઈ નીરિ;
 લક્ષણુ માંસ કરી મયમત્તા બેહુ દીઈ આસીસ,
 અમ કુલ તારક તૂં દુખવારક જીવે કોઠિ વરીસ. ૬
- વલી બહિચરિકેરા પૂજરા હરપઈ મનહ મઝારિ,
 જીવ હણાઈ ઘણા મહિષાદિક તેહતણુઉ નહીં પાર;
 કોચર સાહમીવચ્છલ કીધઈ તઈ કુલવંત જિવારિ,
 આરે ગામે અવલી મૂઠિં એહવી પલઈ અમારિ. ૭

દ્વેષા.

- અવલી મૂઠિં આપણા ઇમ નિસુણી ગુણુતુંગ;
 સાજણુસી લાજ્યઉ ઘણુઈ પલટાણુઉ મુખરંગ. ૮
- મનિ પરચતાવઉ પાંચિઉ અતિવલણુઉ ઓસવાલ;
 આપોપઈ લાવઈ વલી ઓછઈ પુણ્ય સગાલ. ૯
- નિજમંદિરિ નેહિં કરી તેડી કવિ દેપાલ;
 સંતોષ્યઉ સુપરિં બહુ યોલી વચન રસાલ. ૧૦
- લોજનભગતિ કરી ઘણી આપી લાષ પસાય;
 ખુલાબ્યઉ દિદ્વી લણી તે તુંગર કવિરાય. ૧૧
- કોચર તરત કઠાવીઉ આખ્યાં દ્વાદશ ગામ;
 નિજ અપરાધ પમાવીઓ નિરંપઉ ઉત્તમ કામ. ૧૨
- મનરંગિં માગી મુદા સાજણુસીની સીષ;
 સલપણુપુરિ આવ્યઉ હવઈ કોચર થઈ અશિ રીષ. ૧૩

પૂરવી તિં મરૂવડી જાણી જીવ અમારિ;	
સગલ પલાવઈ સર્વદા ગુણુ ગાવઈ નરનારિ.	૧૪
સમક્રિતધારી શોભતઉ ગુરૂભગતઉ ગુણુવંત;	
દાતા દિનિદિનિ દ્વીપતઉ દિનકર તેજ મહંત.	૧૫
વડમેધા વેદાતણુઉ વીરમદેનઉ જ્વત;	
નરનારી ન્યાઈ કરી નામ જપઈ પરભાતિ.	૧૬
ગણિ ગુણુવિજય ભણુઈ મુદા જાણીતઉ જગમાહિ;	
કોચર ભૂચરમાં ભલઉ ખેચર જસ ગુણુ ગાઈ.	૧૭
કોચરની પરિં જીવની દયા પલાવઈ જેહ;	
ભવમકરાકર તિ સ્તરઈ નિશ્ચઈ માનવદેહ.	૧૮

રાગ ધન્યાસી ઢાલ.

શ્રીતપગચ્છનાયક ગુરૂ ગિરૂઆ વિજયસેન ગણુધાર રે;	
સાહ કમાનંદન મન મોહન મુનિ જનનઉ આધાર રે. શ્રી	૧૯
તાસ વિનેય વિભુધ કુલ મંડન કનકવિજય કવિરાય રે;	
જસ અભિધાનિં જાગઈ શુભમતિ દુર્મતિ દુરિત પલાઈ રે.	૨૦
તસ પદપંકજ મધુકર સરિષઉ લહી સરસતિ સુપસાય રે;	
ઈમ ગુણુવિજય સુકવિ મનહરષિં કોચરના ગુણુ ગાઈ રે.	૨૧
સંવત સોલ સિલ્યાસી વરષે ડીસા નચર મઝારિ રે;	
આસો વદિ નુમિંએ નિરૂપમ કીધઉ રાસ ઉદાર રે.	૨૨
ભણુઈ ગણુઈ ભાવ ધરીનઈ અતિરૂડઉ એ રાસ રે;	
પાતકવૃંદ પુરાતન વિઘટઈ પ્રગટઈ પુણ્ય પ્રકાસ રે.	૨૩
ઉત્તમના ગુણુ ગાતાં રંગિં રસના પાવન થાઈ રે;	
શુભભાવન આવઈ મનમાંહિં વિધન વિલય સવિ જઈ રે.	૨૪
મંગલમાલા લચ્છિ વિશાલા લહીઈ લીલા ભોગ રે;	
ઈષ્ટ મિલઈ વલી ફલઈ મનોરથ સિદ્ધિ સકલ સંયોગ રે.	૨૫
॥ ઇતિ કોચરચંચવહારિરાસઃ સંપૂર્ણઃ ॥ સમાપ્તઃ ॥	

સંવત ૧૭૪૨ વર્ષે કાર્તિક શુદ્ધિ ૧૧ ભૌમદિને લીખીત
મોહજાતીયસમુદ્ભવઃ ।

॥ ऐं नमः ॥

श्रीपार्वचन्द्रस्वरिसद्गुह्यो नमः ।

गणिजयचन्द्रविरचित
रसरत्नरास

॥ धुरी पहिली १ ॥

वरतु.

आदि निष्पत्ति २ अजित जिननाथ,
 श्रीसंलव अलिनंदनह सुभति पहमप्रल सुपास सुंदर,
 यंद्रप्रल उन्हासकर सुविधि सीतल श्रेयांस संकर;
 वासुपूज्यनष्टं विमलजिन अनंत धर्म श्रीसंति,
 कुंथु अर भल्लि मुनिसुवतह नमि नेमी धनकंति, १
 पास जिनवर २ सकल सुप्रकार,
 वर्द्धमान यद्वीसभठि सकल लोक दुहुरासि लंजध,
 मोह मडालउ वसि करी मयलुभाषु धणु डेलि गंजध;
 गौतम गणुधर तेहनठि लप्रधितलुठि लंजार,
 सभरलुमानष्टं जेहनष्टं डोळ सुजयज्यकार. २
 आस पूरलु २ कल्पतरु साल,
 श्रीपासयंदसूरीसइ युगप्रधान भडिआ विराजित,

[१३]

પંચમકાલિ વિશાલ જિણિ મુગતિપંથ પ્રકટિય સુસોલિત;
 તાસુ તણા પયકજ નમી આણી મન ઉલ્હાસ,
 વડતપગચ્છ ગુરૂ ગાઇયઇ પૂરઉ મનની આસ. ૩

દૂહા.

શ્રીરાયચંદસૂરિંદવર પુરૂષરયણુ અવતાર;
 મનમોહન મહિમાનિલઉ કલાતણુઉ ભંડાર. ૪
 ભવિક કમલ પડિમોહણુઓ મિથ્યાતિમર હરંતિ;
 છત્રીસી છત્રીસ ગુણુ અહનિસિ જે ધારંતિ. ૫

॥ ઢાલ ૨ ॥

રાગ દેસાપ.

જૂઓ જૂઓ પુણ્યતણુઉ પરિમાણુ; એ દેસી.
 જંખૂદીવ યોજન ઇક લાપ સોહઇ વિસ્તર જિણુવર ભાપ;
 સર્વ સમુદ્રદીવ મધ્યભાગિ થાલમાંહિ જિમ મુગતા રાગ. ૬
 દક્ષિણુભરત વિરાજઇ અધિક લક્ષણુ લક્ષિત જૂતલ તિલક;
 ગૂજરદેસ વિશેષ પ્રધાન વિનય વિવેક વિચાર નિધાન. ૭
 જંખૂ પુરવર અતિ અભિરામ મંગલ કમલા વસિવા ઠામ;
 મુગટતાણી પુરિ સુંદર સોહઇ તે જોતા સજ્જન મન મોહઇ. ૮
 વાપી કૂપ તડાગ વિસાલ જિનમદિર દીસઇ ઝાકઝમાલ;
 પોલિ દુર્ગ પ્રાકાર વિરાજઇ દાની દાન તણુઇ ગુણિ ગાજઇ. ૯
 ચહુટઇ દીસઇ અતિ ચતુરાઇ જિણિ કિ ઇંદ્રપુરી ઇહ આઇ;
 હીર ચીર મુક્તાફલ હાર રૂપ કનક દીસઇ સવિ સાર. ૧૦
 લોક વસઇ તિહાં રૂપિ ઉદાર પરતપિ દેવતણુ અવતાર;
 દાનિઇ ધનદતણુઉ હરી માન વિસ્તારઇ કીરતિ ગુણુગાન. ૧૧
 કોમલ ભાષાઇ ઝોલઇ ઝોલ જિણિ કિ અમૃતના કલ્લોલ;
 લક્ષ્મી વાસિ વસઇ ઇણિ ઠામિ હરખઇ લોક લીધઇ તસુ નામિ. ૧૨
 પુણ્યતણુાં ફલ પરતપિ દેખી તે પુરવાસી લોક વિસેખી;

[૧૪]

લોક ઘણા પુણ્યકારજ સાધઈ ધમ તે પુરતણી કીરતિ વાધઈ. ૧૩
 તિહાં ગુણવંત સુનિર્મલ ચિત્ત દાનઈ વિલસઈ ઉત્તમ વિત્ત,
 લાજ માન યસિઈ કરિ દીપઈ લીલાઈ ગુરૂ યમિગુણિ ૭૫ઈ. ૧૪
 દોસીમાંહિ વિસેષ વિખ્યાત જાવડ નામિ ઉજ્જલ અવદાત;
 તસુ ધરિ ધરિણી રૂપિઈ રંભા સરલ હૃદય પરિહરિ પરિદંભા. ૧૫
 અંદ્રવદનિ અમૃતસમ વાણી પ્રિયસઈ પ્રેમ ધરઈ મનિ આણી;
 ગંગાજલ નિર્મલ જમ્બુ સીલ અંગિ ધરઈ અતિસુંદર લીલ. ૧૬
 કમલાદે કમલા અવતાર લક્ષણુ ઉત્તમ અંગ આકાર;
 હંસગમણિ અરવિંદ સુનયણી પતિવ્રતા પ્રેમ ધરઈ સસિવયણી. ૧૭

ફૂલ.

સુખવિલસંતા બહુ પરિઈ કમલા ગર્ભ ધરંતિ;
 ઉત્તમ દોહલે પહુચતે વાસર સઘલા હુંતિ. ૧૮
 સંવત સોલ છડોત્તરઈ ભાદ્રવ મંગલ માસિ;
 વદિ પડિવે દિન વાર રવિ પુત્ર જનમ ઉડ્ડાસ. ૧૯
 ઉચ્છવ અધિકા તિહ કરઈ મન જિલટ સુપ્રમાણુ;
 સજ્જન મેલી ભગતિ કરિ સંતોષી ગુણુખાણુ. ૨૦
 ધમ દાષઈ પુત્ર અમ્હ લક્ષણુનઈ અનુસારિ;
 રાજ હોસ્યઈ તેણિ ગુણિ રાયમદ્દ કરિયઈ સાર. ૨૧

॥ ઢાળ ૩ ॥

રાગ મારણી.

સુહ ગુરૂ વંદઉ આણુંદ પૂરિઈ સૂરીસર વંદઉજી; એ દેસી.
 રાયમદ્દજીનઉ રૂપ અનોપમ દેષી સુરનર મોહઈજી,
 રતિપતિ કિંવા વર વિદ્યાધર તેહથી અધિકઉસોહઈ;
 કમલ સુખ પેષઉરે, એતઉ પાતક ફરિ જિવેષઉ,
 એતઉ જનમ સફલ કરી લેષઉ. કમલ૦ ૨૨ આંચલી.
 સઘણુ સચીગટ દક્ષિણાવરતિઈ બાલ મનોહર રાજિ રે;
 ત્રંબતલાની પરિ અતિ રાતઉ છત્રાકૃતિ સિરસાજિ. કમલ૦ ૨૩

[૧૫]

અર્ધમિ સમિહર ભાલ વિસાલતિ ભમહ સરાસન સોભ રે;
 નાસા સૂડા અંચુ સમાણી કાન પ્રમાણુ અપોભ. કમલ૦ ૨૪
 કેમલ કમલ પંચડી રૂડી મેત્રવિસાલ વિરાજ્ય રે;
 ગદ્યરચલની સોભા દેષી ઓપમ કેહનઈં છાજ્ય. કમલ૦ ૨૫
 અધર પ્રવાલા રંગિઈં રંગિત દંત દાહિમનાં બીજ રે;
 રસના અમૃત રસની પાઈ તાલુય વિદ્રુમ ણીજ. કમલ. ૨૬
 શ્રીવા સંપાવરતિઈં દીપઈં વૃષલ તણી પરિ અંધરે;
 હૃદય વિશાલ વિમલ ગુણુ સુંદર સોભિત સઘલા સધિ. કમલ. ૨૭
 ભુજ્જઈં લાગમ ધૂસર પરિ કમલ પ્રવાલ અંગુલિયા રે;
 કેમલ સિરીસ કૂલ તણી પરિ જોવત મન ગહગહીઆ. કમલ. ૨૮
 પીન ઉદર સુપ્રમાણિઈં દીસઈં મીન તણી પરિ જાણુરે;
 ઉર કદલીના થંભથિકઉ પણુ દીસઈં ઘણુઉ વિનાણુ. કમલ. ૨૯
 ગુપ્ત જાનુ નઈં પગનાં તલિઆં કેમલ લક્ષણુ ધાર રે;
 વાણી અમૃત રસ રેલાઈં સોહઈં લક્ષણુ ઉદાર. કમલ. ૩૦

॥ ટાલ ૪ ॥

રાગ સામેરી.

સુહગુરૂ આજ લલઈં મુઝ મિલિઉ; એ દેસી.
 લક્ષન નયન ગુણુધિક સોભિત સાત વિદ્રુમસમ જાણુઉ;
 નેત્ર રસન હોઠ કર ચરણિઈં નખ તાલુ ય મનિ આણુઉ,
 સુગુણુનિધિ દેષત જન મન મોહઈં માત તાતનઈં હરખ ઊપાઈં,
 ત્રિભુવનમાંહિઈં સોહઈં. સુગુણુ. ૩૧ આચલી.
 છ ઉન્નત યાંહમૂલ કૂપિ અંધ નાસા હૃદય નિલાડ;
 પંચ સૂષિમ દંત કેસ નખ ત્વચ અંગુલિ પર્વ સંધાડ.

સુગુણુ૦ ૩૨

પંચ દીરઘ નેત્રાંતર નાસા યાહુ જાનુ ઘણુમધ્ય;
 શ્રીવા પ્રજનન જંક્ષા પૂઠિઈં હસ્વ આરિ એ શુદ્ધ.

સુગુણુ૦ ૩૩

સ્વર નહં સત્વ નાભિ ત્રિણિષુ એ જેહનઈ અતિ ગંભીર;
હૃદય સ્થલ મસ્તક ગુણુ સોભિત ભાવ વિપુલ એ ધીર.

સુગુણુ ૦ ૩૪

વણુ થકી પણિ સ્વરગુણુ અધિકઉ સ્વરથી સત્વ વષાણુયઉ;
એહનઉ વિસ્તર સઘલઓ સામુદ્રિક પ્રંથિઈ ભણિઈ ભણુયઉ.

સુગુણુ ૦ ૩૫

મસ્તકિ ટોપી હીરે ઓપી આરોપી નિજ ષંતિ;
કાનિ ઉગનિઆ સાવ સોનઈઆ દીસઈ અધિકી ભંતિ. સુગુણુ ૦ ૩૬
કળજલ રેષા નયનિ સોહાવઈ કંઠિ ધૂલરઉ દીસઈ;
રયણુ જડિત કંદોરઉ સુંદર ભણિ કિ વિશ્વા વીસઈ.

સુગુણુ ૦ ૩૭

પઉંચઈ કડલી અતિ વાંકડલી સંકલી નિરમલ હાથિ;
પાએ ધૂધરી ઘમઘમ વાજઈ હીરા જડિયા સાથિ. સુગુણુ ૦ ૩૮
દેષત દેવતણુ ગણુ મોહઈ વિઘાધર મદ છોડઈ;
રતિપતિ કુમર રૂપ એ દેષી આપણુ રૂપ વષોડઈ. સુગુણુ. ૩૯
માત તાત દેષી આણુંદઈ અનુમોદઈ નરનારિ;
કોમલ વયણુ સુણાવઈ કૂંચર વર્ષતિ અમૃત ધાર. સુગુણુ ૦ ૪૦

॥ હાલ પ ॥

દ્વાગની.

ચંદ્રતણી પરિ વાઘઈ સાઘઈ સઘલા કાજ,
માત તાત મન મોહઈ સોહઈ ગુણુના રાજ;
આઠ વરસના જવ થયા સહિયા મહિમા સાર,
માત પિતા દેષી ધરઈ ભણિવાનઉ અધિકાર. ૪૧
ઈણિ વયઈ ભણિવઉ જુગતઉ જિમ સોભા ભંડાર,
કુમર વિચક્ષણુ હોવઈ તિમ કુલનઉ સિંગાર;
ઈમ ચિંતવિ સજ્જઈ મંડઈ વિવિધ પ્રકાર,
લોજન સજન મિલેવી નીપાઈ સવિ સાર. ૪૨

[૧૭]

પીઠી મર્દન ન્હાણુનઈ પહિરાવઈ સિંગાર, ચંચલ તુરિયઈ ચડિયા વાજિત્ર નાદ અપાર; ક્ષીરઉદક સમુજ્વલ પીરોદક બહુ મૂલ, આણાવઈ પંડિતનઈ કાજિઈ મન અનુકૂલ.	૪૩
દંતસોવન રૂપ વરતણાં લિખિવા કાજિ અનેક, સૂષડી રૂયડી આણુઈ ફલ બહુ જાતિ વિવેક; ચણા સાકરિઆ સુંદર નિમિજાં અખોડ બદામ, નાલિકેરાદિક મણુહર અક્ષત વલિ અલિરામ.	૪૪
પંડિતનઈ જઈ સર્વેપઈ હરપઈ પંડિતરાઓ, આદરસર્વે એહનઈ સીધવઈ બોલઈ એહવઈ ભઓ; માઈ પ્રમુખ જે વિદ્યા અભ્યસઈ થોડઈ કાલિ, બુદ્ધિઈ અલય સરીષા એણુઈ પંચમકાલિ.	૪૫
કલા કુશલ જખ જાણુઈ પંડિત હુઓ કુમાર, જવડજીનઈ સર્વેપઈ રાયમદ્દ નામિ વિચારિ; ચતુરાઈ ચિતિ ચમકઈ બોલઈ મીઠા બોલ, ક્ષીર સમુદ્રના જેહવા દીસઈ વર કલ્લોલ.	૪૬
કલા વિચક્ષણુ નિરૂપમ સોહગ ગુણુગણુ ચંગ, દાન પ્રમુખ શુભ કારજિ જેહનઈ અધિકઉ રંગ; ગાથા છંદ વિનાણુનઈ નહુ પામર્વે તસુ પાર, તિહાં તિહાં વિદ્યા વિસ્તરી જાણુઈ સર્વ વિચાર.	૪૭
વિષયસુખિઈ નહુ રાતઉ ધુરથી કલા નિધાન, ઈમ વરતઈ તે અતિ ભલઉ સઘલઈ લહતઉ માન; માતપિતા સુખ વિલસઈ પુત્ર સહિત આણુદ, વિચરત વિચરત આવિયા શ્રીસમરચંદ સુરિંદ.	૪૮
શ્રીપાસચંદ સૂરીસનઉ શિષ્ય ગુણુકર દેહ, ચરણુ કરણુ ગુણિ જે ધરઈ સદા સુસોલિત નેહ; તાસુ તણુઉ જે વિસ્તર મૂલ થિકઉ વૃત્તંત, તે કહતાં નઈ સુણુતાં પહુચઈ મનની પંતિ.	૪૯

વસ્તુ.

રૂપિ નિર્મલ ર કુમર વિખ્યાત,
 રાયમલ્લ નામિઈ પ્રવર ગુણુ ત્રીસ દોઈ લક્ષણુ વિભૂષિત;
 સકલ કલા કરિ પરિવચ્યઓ બુદ્ધિ જેણિ જીતઉ બૃહસ્પતિ,
 માતપિતા પરિવારસઈ વિલસઈ સુખખ અનેક;
 ઈણિ અવસરિ સૂરીસરૂ આઠ્યા ગુણુગણિ છેક. ૫૦

॥ ઢાલ ૬ ॥

ગોયમ ગણુહર પય પ્રણુમી કરી; એ દેસી.
 અર્ચુદ ગિરિવર મંડણિ મંડિયઉ, દેસ ઉદાર તિ દારિદ છંડિયઉ,
 આખૂ પરસરિ હુમીરપુરં વસઈ, લક્ષમી દાનિઈ જન મન ઉલ્હસઈ;
 ઉલ્હસઈ દાનિઈ દીન જનનઈ કૃપા કારક સંદરૂ,
 પ્રાગ્વાટ વંસઈ તિલક મણુહર સાહુ વેલગ ગણિવરૂ;
 તસુ રૂપિ રંભા નામિ વિમલાદેવિ સરિસઉ સુખિ રમઈ,
 તસુ પુત્ર નિરૂપમ વડ સોભાગી વંસ મંડણુ મનિ ગમઈ. ૫૧
 સાહુચયણુ ગુરૂ પાસિઈ દીષ એ, લેઈ માગઈ નિરૂપમ સીષ એ,
 આગમ વાંચી અરથ વિચાર એ, ધારઈ હિયડઈ મર્મ ઉદાર એ;
 ઉદાર ગુણુ ગંભીરતાદિક યોગ જાણુઈ મુનિવરૂ,
 સંવત પનર પઈસઠિ વરષે નાગઉર નયરિઈ મણુહરૂ;
 ઉવગ્રાય પદ તિહુ દિયઉ ભાવિઈ સાહુ સહસૂ ભાવિયઉ,
 છજલાણી ગોત્રિઈ પવિત્ર મહિમા દાન ગુણિ સંભાવિયઉ. ૫૨
 નયર નયરનઉ સંઘ તેડાવિયઉ, ઉચ્છવ ક્રીધઉ મનિ મદ નાવિયઉ,
 દિવસ કેતલા થયા જિવારએ, મન વઈરાગિઈ પૂચ્યઉ તિવારએ;
 વઈરાગિ પૂચ્યઉ મન તિવારઈ વિનય માગી પૂછ એ;
 કહઉ સ્વામી શુદ્ધ મારગ સૂત્ર સાષિઈ જિમ છ એ;
 એમ સંભલિ ગુરૂ વિચક્ષણુ શુદ્ધ મારગ ભાષ એ,
 પંચમિ પબ્જસણુ પાપી ચઝદસિ પૂનિમ ચઝમાસઈ દાષ એ. ૫૩
 દાષઈ ગુરૂજી ઝોલ ઇગ્યાર એ, વિધિ ચરિતાનુ યથાસ્થિત સાર એ,

[૧૮]

નેય હેય આદેય પ્રકાર એ, ધર્મ અધર્મનંદ મિશ્ર વિચાર એ;
 વ્યવહારિ નિશ્ચય વિધિ પ્રકારિંદ લેસ હિંસા નહુ હુવંદ,
 ચરિતંદ યથાસ્થિતિ બહુય ભંગા એમ ગુરુણ સૂચવંદ;
 તિહાં નેય હેય આદેય ધર્માધર્મ મિશ્ર વિચાર એ,
 આદેય ધર્મિંદ હેય અધર્મિંદ મિશ્રં મિશ્ર પ્રકાર એ. ૫૪
 એમ યથાસ્થિતિ નેય બહુ પરિંદ, દીવ સમુદ્રહ દેવાદિક ધુરિંદ,
 ચ્યારિ કષાયાદિક હેચિંદ કહ્યા, આદેય તપાદિક ગુરુ વચનિંદ લહ્યા;
 લહ્યા ગુરુનંદ વચનિ એ મંદ નશ્ચયનંદ વ્યવહારિ એ,
 જ્યણુ તણુ ઉપદેસ જિનનંદ હિયંદ ઇમ અવધારિ એ;
 પરમાદ પંચંદ વંચના કર ટાલિવા ઉપદેસ એ,
 દેવ દેવી વંદતાં પુણુ થાંદ સમકિત ષેસ એ. ૫૫
 નિવીંદ નિવીતાં શ્રુતસંદ નહુ મિલંદ, પચ્ચી લેતાં ભંગ સહી મિલંદ,
 ઉદયિકતિથિ એ સૂત્રિંદ જાણિવી, હિયંદ નિશ્ચંદ એ મતિ આણિવી;
 આણિવી એ મતિ શુદ્ધ ભાવિંદ જિનતણી પ્રતિમા વલી,
 આરાધતાં જિનતણુંદ ભાવિંદ થાંદ નિજમતિ નિરમલી;
 એહવંદ ભાવ સમસ્ત પામી વલીય પૂંદ ચિતિ ધરી,
 ભગવન તુમહારી અનુમતિંદ હૂં પ્રકાસંદ એ મતિ ષરી. ૫૬
 ગુરુણ બોલંદ મનિ ધરિ રાગ એ, એ છંદ દુઃકર જિનમત ભાગ એ;
 પાષંડી જણુ બહુલા વિસ્તર્યા, કુમત કદાગ્રહ મારગ આણુસર્યા;
 આણુસર્યા મારગ જૂજૂઆ એ તેહમાંહિંદ કિમ સદા,
 પાલિસ્યંદ એહવંદ દૃઢ પણુંદ તુમ્હિ વિમાસંદ હિયંદ મુદા;
 એમ સંભલિ સરિ ચડાવી અંજલિ ઉતર ઉચ્ચરંદ,
 કાતર નહી તુમ્હ શિષ્ય એ હૂં રાચિસંદ મારગ ષરંદ. ૫૭

ફૂંડા.

મન વંદરાગિંદ પૂરિયંદ વિદ્યાતણુંદ ભંડાર;
 ક્રિયા તણી ષપ આકરી મંડંદ વિવિધ પ્રકાર. ૫૮
 જોધપુરિંદ સદહણુનંદ મર્મ પ્રકાસી સાર;
 શ્રાવક તિહાં બહુલા કરી દેસિંદ કરંદ વિહાર. ૫૯

[૨૦]

જાન મુનિ દિણ્યર ઊગિયઉ તળ નાઠઉ મિથ્યા ફરિ;	
આગમવાણી આદરી મોહ હુણુઉ તઈ સૂર.	૬૦
સીલસનાહુ તનિઈ ધરચઉ મયણુ મનાવી હારિ;	
આગમ નાટક છંદનઉ પામ્યઉ હેલિઈ પાર.	૬૧
જ્યોતિષ તર્ક સાહિત્ય ઘુણુ વેદ અધ્યાતમ જાણુ;	
અલંકાર સંગીત ગુણુ સામુદ્રિકિઈ વિનાણુ.	૬૨

॥ ઢાલ ૭ ॥

વેલિની.

વાણુરસી દેસમાંહિ નયરી કાસી નામિ પ્રધાના, એ ચાલિ.	
તિહાંથી નાગઉર નગરિઈ આવ્યા શુદ્ધ ક્રિયા પ્રતિપાલઈ;	
ચરણુ કરણુ ગુણિ દૂષણુ જાણી ત્રિવિધ ત્રિવિધ તે ઢાલઈ.	૬૩
તે પરિ દેષી બહુલા ભદ્રક શ્રાવકના મન રંજઈ;	
વંદી વંદી મનનઈ ભાવિઈ કઠિન કર્મ મદ ગંજઈ.	૬૪
તિહાંથી પાટણિ મુનિવર આવ્યા કરતાં વિધિઈ વિહાર;	
શુદ્ધ સદ્ગુણા દેષી બહુલા શ્રાવક થયા વિચાર.	૬૫
સાધુ સાધ્વી શ્રાવક શ્રાવિકા સંઘ ચતુર્વિધ થાપઈ;	
જિણુવરની આણા દીપાવઈ મિથ્યામત ઊથાપઈ.	૬૬
કુંકમનઈ માલવ સોરઠવર ગૂજર દેસ પ્રસિદ્ધ;	
મગધ મેવાડ કંબોજ પ્રમુખઈ શુભ યસ સઘલઈ લિદ્ધ.	૬૭
જે વાદી અતિ માન ધરંતા વહતા ણિરદ ઉદાર;	
શ્રીપાસચંદ દરસણિ તે સઘલા મન મદ છંડઈ ફાર.	૬૮
ગંધહસ્તીનઈ ગંધિઈ ભાજઈ ખીજી હસ્તી કોડિ;	
તેમ કુવાદી દહ દસિ નાસઈ નિજ મનના મદ મોડિ.	૬૯
ઇમ કેતા અવદાત કહઉં તસુ લિખિત ન આવઈ પાર;	
ત્રિભુવન જન જઈ નિતુ ગુણુ ગાયઈ તઉ પણિ બહુ વિસ્તાર.	૭૦

વસ્તુ.

ધન હમીરપુર ૨ નામિ સુપ્રસિદ્ધ,
પ્રાગવંસ ધન મંડણુઉ સાહુ વેલગ ધન કુલ સિરૌમણિ,

[૨૧]

ધન્ય વિમલાદે માત તસુ ધન્ય સુગુરૂ દીક્ષા દીર્ઘ જિષ્ઠિ;
 ધન્ય તે શ્રાવક શ્રાવિકા ચરણુનઠ નિસિદ્ધસ,
 ધન્ય તે દરિસષ્ઠિ જિષ્ઠિ લહી પૂરી મનહ જગીસ. ૭૧

॥ ઢાલ ૮ ॥

હિવ દુલહઉ નરભવ પામી રે, નહું નમિયઓ ત્રિભુવનસ્વામી,
 એ ચાલિ.

પુર પાટણ નયર પ્રસિદ્ધ રે ધણુકણુ કંચણિઈં સમિદ્ધ;
 જિહું જિનમંદિર સુવિસાલ રે બહુ ચિત્ર પ્રમુખ ગુણુ સાલ. ૭૨
 જિષ્ઠિ નરસમુદ્ર જસ પામ્યઉ રે જે લોગવંત નરિ કામ્યઉ;
 ધર્મધેત્ર ગિરહ જે પામઈ રે નિજ સોભાઈં અલકા નામઈ. ૭૩
 શ્રીશ્રીમાલી વંસ વતંસ રે સાહ ભીમગ સોહગ હંસ;
 તસુ ધરણી સીલપવિત્ર રે જાણુઈં ભાવભેદ સુવિચિત્ર. ૭૪
 નામિ વહ્લાદે ગુણુપૂરી રે ટાલઈં અસુહ સયલ ધણુ ચૂરી;
 તસુ અંગજ સમર વિખ્યાત રે રાય રાણિઈં સધલઈં ન્યાત. ૭૫
 તે સદગુરૂ વંદણિ જાઈ રે સુષ્ઠિ દેસન હરખ ન માઈ;
 કરઈં શ્રાવકવ્રત ઉચ્ચાર રે સાહ ભીમગ નિરતીચાર. ૭૬
 વધરાગ ધરઈ તે કુમાર રે ભવ તરિવા બ્રહ્મઈં આધાર;
 જંબૂની પરિ લહુ વયિ લીધઉ રે બ્રહ્મવ્રત ગુણિ નિચયિત દીધઉ. ૭૭
 ચિતિ ચારિત્ર ઊપરિ ભાવ રે ત્યજઈં વ્યાપારનઉ સવિ પાવ;
 માય તાય કહુનઈં અનુમતિ માગઈં રે ધુરિ ધર્મતણી મતિ જાગઈ. ૭૮
 બહુ હેતુ જુગતિ સમગ્રાવી રે અનુમતિ પણિ કુમરિઈં પાવી;
 શ્રીપાસચંદ ગુરૂ પાસિ રે સંચમ લ્યઈં મન ઉહ્હાસિ. ૭૯
 સંવત પંનર પંચહુત્તરિ રે દીપ લેઈં આણુંદ પસરિ;
 માઘ માસિઈં પંચમિ દિવસિઈં રે સંચમ લ્યઈં મન ઉહ્હાસિઈં. ૮૦
 મનિ ઊલટ અધિકઉ થાઈ સુદ્ધ સંચમ પાલિવા ભાઈ;
 શ્રોહઈં દિવસે વિદ્યા ચઝિદ રે ભણુઈં વિનય કરઈં અખૂદ. ૮૧
 શ્રીપાસચંદ ગુરૂ સાથિ રે દેસ વિદેસ વિહરઈં જન નાથ;
 ઈમ અનુક્રમિ વિહાર કરંતા રે વર સલપણુપુરિઈં પહૂતા. ૮૨

[૨૨]

તિહાં શ્રાવક બહુલા ભાવી રે વંદઈ ગુરૂ સનમુખિ આવી;
 ગુરૂ શિષ્ય તણી તે જોડ રે જસુ એક નહી છઈ ષોડિ. ૮૩
 તપ તેજિ દિવાકર દીપઈ રે સસિ સીતલ કંતિઈ અપઈ;
 દેષી શ્રાવક આણુંદઈ રે જિમ ચકોર પૂનિમનઈ ચંદઈ;
 તિહાં ઉચ્છવ અધિકા મંડઈ રે ચાચક જન દાલિદ ષંડઈ. ૮૪

॥ ઢાલ ૯ ॥

દૂહા.

સોમવિમલ સૂરી પ્રમુખ સાસનનઈ સત્કાર;
 કરઈ તેડાવઈ સંઘનઈ ઠામિ ઠામિનઉ સાર. ૮૫
 વિક્રમમંત્રીસર વરસધર મોઢ ન્યાતિ સિંગાર;
 દોસી હેમા તનુજ વલિ શ્રીમાલી ન્યાતિ વિચારિ. ૮૬
 ડખાલોઘા પાસરાજ એ બંધવની એ જોડ;
 પદનઉ મહુછવ તે કરી પૂરઈ મનનાં કોડ. ૮૭
 શ્રીપાસચંદ સૂરીસનઈ ભટ્ટારક પદ સાર;
 સંવત પનર નવાણ્યઈ શુભ મુહૂરતિ સુવિચાર. ૮૮
 શ્રીવિજયદેવસૂરિંદ વર આચારિજ પદ ધાર;
 થાપઈ મન ઊલટ ધરી સકલ અવ સુખકાર. ૮૯
 શ્રીસમરચંદ મુનિનઈ તિહાં યોગિ જાણિ સુપ્રમાણ;
 ઉવજાચ પદ તિહુ ઠવઈ મનનઈ હરષ નિયાણિ. ૯૦

॥ ઢાલ ૧૦ ॥

ચઉપઈ.

રાગ રામગિરી.

માલવદેસ મહી મંડણઉ સર્ગ લોક સરિસઉ એ ।ગણઉ;
 પાચરઉદ તિહાં નગર પ્રસિદ્ધ અલકાની ઓપમ જિણિ લિદ્ધ. ૯૧
 જોતાં દુખ સવિ નાસઈ દૂરિ ચિત થાઈ અતિ આણુંદપૂર;
 શ્રીગુરૂ પહુચઈ તિહાં અનુકમિઈ સંઘ તણુઈ મનિ અધિકઉ
 ગમઈ. ૯૨

લખમીવંત દાન ગુણુ સાર ભીલગનઈ વચ્છરાજ અપાર;
 વિલસી વિત્ત અધિક ઉચ્છાહ મનિ જાણી એ ઉત્તમ લાહ. ૯૩
 સંવત સોલ ચિટોત્તર સાર શ્રીપાસચંદ સૂરિંદ વિચાર;
 લક્ષણુ કલા સકલ ગુણુધાર પામ્યઉ જેણુઈ આગમ પાર. ૯૪
 આચારિજ પદવી તિહાં દીધ સુભ જસ કીરતિ સઘલઈ લીધ;
 શ્રીસમરચંદસૂરીનઈ તિહાં ઉચ્છવ અધિકા હોવઈ જિહાં. ૯૫
 રૂપ સુલક્ષણુ ગુણુ આગાર મહિમાવંત વિમલ આચાર;
 શ્રીપાસચંદ સૂરીસર પાટિ ઓદઓ ભાણુ તેજનઉ થાટ. ૯૬
 સૂરિ જેમ દીપતઉ પ્રતાપ ચંદ્ર જેમ ટાલઈ સંતાપ;
 મેરૂ ધીર સાચર ગંભીર સાધુ શિરોમણિ સમરથ વીર. ૯૭
 જ્ઞેધપુરિઈ સંવત સય સોલ બારોત્તરિઈ નહી કાઈ લોલ;
 અણુસણુ આરાધન આદરી શ્રીપાસચંદ લહઈ સુરપુરી. ૯૮

દૂહા.

બાલ બ્રહ્મચારી નાણુ ગુણુ પૂરા ક્રિયા સુદક્ષ;
 મુગતિ નયરિ વર પામિસ્યઈ ભવંતરિઈ વલિ દક્ષ. ૯૯
 જનમ મર્યાદા નિર્મલા સ્ત્રીતલ બાણુ ચંદ;
 જ્ઞાન ક્રિયા ગુણુ આગલા પ્રણુમઇ ગણિ જ્યચંદ. ૧૦૦

॥ ઢાલ ૧૧ ॥

રાગ મલ્હાર.

મહ જ્ઞૈન ધર્મ અનૂપ મંદિર સુથિર પરઠિસુ રંગ,—એ દેસી.
 ભવ સમુદ્ર અપાર દુસ્તર જનમ મરણુ ગંભીર;
 ચિહું દિસિઈ ચંચલ વ્યાપ અધિકઉ વિવિધ દુખખ તિ નીર,
 સંયોગ ભાવ વિયોગ ચડતા દીસઈ કલ્લોલ કઠીર. ૧
 અઈસે સુહગુરૂકે ચરણુકમલ નિતુ વંદિયઈ રે,
 ચિંતા પસારતિ લોઢ બંધન વધતિ લોલ વિલાપ;
 ધન ગાજ શ્રીણુ અમાન ચિંતા પ્રબલ નિંદા વ્યાપ,
 એ ઠામિ ર અપાર દીસઈ પાષાણુ પ્રૌઢ પ્રતાપ. અઈસે૦ ૨

[૨૪]

વસુ માન કરમ તિ દાંત આકુલ મરણુ ઊપર ભાગ,
 બહુ ભાવ ભવથિતિ ડહલ પશુ એ રીસ વિડવા લાગ;
 વૃષ્ટ્યા તિ વાયુ ઉતંગ ભંગુર તુષાર તમ ઉનમાગ. અઇસે૦ ૩
 બહુ પરિઈ આસા લવણુ યૌવન અતિચપલ મચ્છ અપાર,
 અજ્ઞાન લઘુ મચ્છ પંચવિષય એમ મગરમચ્છ અસાર;
 ભય સોગ રતિ નઈ અરતિ પરવત કરમ ચીપલ ચાર. અઇસે૦ ૪
 અતિ વિપુલ વેલિ તિ ગતિ પ્રકાર તિ ચિહું દિસિઈ અતિ વિસ્તાર,
 તિહાં ક્રોધ માન નઈ લોભ માયા પાતાલ કલસ તિ ચ્યારિ;
 આવરત મોહુ નઈ મદ તિ જલચર વિકથા તિ ચોર વિચારિ. અઇસે. ૫
 તિહુ ધરમ દીપ વીસામ જાઈગ ઇમ સમુદ્ર જાણિ અગાધ,
 શ્રીસમરચંદ મુનિંદ સુંદર સુહુ ધરમ પ્રવહણુ લાધ;
 તે તરણુ કારણિ કરઈ સજઈ મન વચન કાય અગાધ. અઇસે૦ ૬
 સંવર ક્રીધઉ કૂઆ થંભઉ વિમલ નાણુ સઠ સાર,
 શુભ નિયમ દોર સમત્ત માલિમ સનમાગ તારણુહાર;
 ઉધમ પરીક્ષા ધરમમાઈ જ્ઞાનાદિ કરિયણુ ભાર. અઇસે૦ ૭
 ચ્યારઈજ મંગલ શકુન સોભન શુભધ્યાન વાયુ રસાલ,
 સુભ પુણ્ય સંચય અપય સંખલ જિનવાણિ નીર વિસાલ;
 મુનિ તિહાં સાથિ સપાઈયા જે ચરઈ આશ્રવ ટાલિ. અઇસે૦ ૮
 સૂષડી રૂચડી ચ્યારિ અભિગ્રહ ઉત્સર્ગનઈ અપવાદ,
 નાંગર મોટા નાપુયા નિશ્ચય વ્યવહાર વાદ;
 તિહાં સુદ્ધ જિનધર્મ તણ્ણી દેસન વાજિત્ર સાર નિનાદ. અઇસે૦ ૯
 સિદ્ધાંત ભાષિત સુદ્ધ મારગ ગુરૂસીધ જ્યોતિષ પદ,
 અઠાર પાપ કુમાગ મૂંકી મુગતિ નયરી વદ;
 જિન ઇંદ્રની મનિ ભગતિ સૂધી સાથિ સુહુડ સુધદ. અઇસે૦ ૧૦
 ઇમ આપ તરતા સદા શુભ પરિ તારતા ભવિયણુ લોક,
 ઉપદેસ દાનિઈ વરસતા ટાલતા હિયઈઈ સોક;
 વિચરતા પરિવાર પરિકર વિસ્તારતા સુલોક. અઇસે૦ ૧૧

દૂહા.

અનુક્રમિ જંબૂપુરવરિઈં આઠ્યા શ્રીગુરરાય;
ચરણુ કરણુ ગુણુ સાધતા આણી નિર્મળ ભાય ૧૨

॥ ઢાલ ૧૨ ॥

રાગ ધન્યાસી.

નાચઈ ઈંદ્ર આણુંદસ્યઈં, એ દેસી.

શ્રીગુરૂ તિહાં કિણિ આવિયા સંભલિનચર મઝારિ રે;
આણુંદઈ માનવ સહૂ હરપઈ સઘલી નારિ રે. ૧૩
ધર્મ પ્રકાસક દિણુચરૂ શ્રીસમચંદસૂરિંદ રે;
શ્રીપાસચંદસૂરિ થાપિયા પાટિઈં પરમાણુંદિ રે. ધર્મંઆંચલી.૧૪
સાર વચ્ચનિ ચતનિ ધરઈ ભૂષણુ પહિરઈ અંગિ રે;
સદગુરૂ વંદણિ સંચરઈ નરનારી મન રંગિ રે. ધર્મં ૧૫
અનુક્રમિ રાયમલ્લ કૂંચરિઈં સંભલિ વાત નિયાણુ રે;
ભવડળ પ્રતિ દાષિયઈં સંભલિ તાત સુભણુ રે. ધર્મં ૧૬
જંગમ સુરતરૂ આવિયઈ ગૌતમનઈ અવતાર રે;
ચરણુકમલ જઈ વંદિયઈ કરિયઈ સફલ અવતાર રે. ધર્મં ૧૭
શ્રીગુરૂ વંદણિ ચાલિઆ તાતિઈં સહિત કુમાર રે;
જાણિ કિ પરતપિ શ્રેણિકૂ સાથિઈં અભયકુમાર રે. ધર્મં ૧૮
વિધિસ્યઈં વંદઈ તિહાં જઈ ળઈસઈ યથોચિત ઠામિ રે;
પરષદ આગલિ દેસના ઉપદેસઈ શ્રુત પામિ રે. ધર્મં ૧૯
વિધિસઈ સાવધ જિહુ નહી ધર્મ તણુઈ એ મર્મ રે;
સદહિ નિરતઈ પાલિસ્યઈ લહિસ્યઈ તે સિવ સર્મ રે. ધર્મં ૨૦
કાલ અનંતઈ ઈમ ગચઓ સમકિત વિણુ ભવમાંહિ રે;
દેવ ધર્મ ગુરૂ નહુ ઓલપ્યા પરખ્યા નહુ શ્રુતમાંહિ રે. ધર્મં ૨૧
માનવ ભવ દુઃકર સહી સંભલિવઈ જિનધર્મ રે;
સદહણુ સૂધી તિહાં પામી જાણુઈ મર્મ રે. ધર્મં ૨૨

[૨૬]

કાયાઈ આરાધિવઉ ભવિયણુ એહુ વિચાર રે;
ચિંતામણિ સુરગો સમઉ એહુજ છઈ જગિ સાર રે. ધર્મ૦ ૨૩
નવરસ ભૂષિત દેસના સંભલિ મનિ વધરાગ રે;
ધરીયનઈ નિયગૃહિ આવિયા વીનવઈ તાત જોઈ લાગ રે. ધર્મ૦ ૨૪

દૂહા.

એ સંસાર અસાર ગિણિ પરમારથ સંભલિ;
સંયમ આદરિ આદરી સહુ સુખ પામઉ સાલ. ૨૫
ઊતર પડઊતર ઘણા કરી સમઝાવઈ તાત;
મેરૂ પર્વત જિમ નહુ ડગઈ કુમર ચિત્ત સુવિખ્યાત. ૨૬
તાત કહઈ અવસર લહી ગ્રહિજ્યો આરિત્ર ધર્મ;
દેસવિરતિ સૂધી ધરી પાલઉ શ્રાવક ધર્મ. ૨૭
દેસવિરતિ ગુરૂમુખિ ગ્રહઈ ગુરૂ વિચરઈ સુખિ દેસિ;
કુમર વિમાસઈ ચિત્તસ્યઈ હૂં કિમ સંયમ લેસિ. ૨૮

વસ્તુ.

કુમર ચિંતઈ ૨ નીયમન માહિ,
સંયમનઉ મારગ ભલઉ ગ્રહીય દીષ દિણિણુ પરિઈ સાધઉ,
તાત પ્રતિઈ ઈમ વીનવઈ શુદ્ધ ધર્મ ઉપદેસ લાધઉ;
તે આદરિવા ઊમહઈ મન મોરઉ નિર્વાણુ,
સદ્દલ કરેવા તાતણુ રચઈ ઉપાય સુજાણુ. ૨૯

॥ ઢાલ ૧૩ ॥

છહુલીની.

દુહુહુ નરભવ પામીય શ્રીઅલિનંદન સ્વામીય;
નામીય સીસ ચરણિ સંથવ કરઉ એ, એ ચાલિ.
મનિ ઊપાય વર ચિંતઈ એ કુમર કરઈ મનિ વંતિઈ એ,
ચિંતઈએ ઈહાં સ્વજનવર્ગી છઈ ઘણઉ એ;
જઈ અનેધિ વર ઠામિઈ જઈયઈ ગુણુ અલિરામઈએ,
તાંમ એ ફલઈ વંછિત સંયમ તણુઉ એ. ૩૦

[૨૭]

- થંભતીરથ છઈ ગુણનિલઉ જસુ જસ ત્રિભુવનિ નિર્મલઓ,
અટકલઉ લક્ષ્મી મન પ્રેમ ધારકૂ એ;
લંકા રક્ષ કલંકિતા અયોધ્યા માનવ વર્નિર્જતા,
તર્નિર્જતા અલકાપુરિ સુહૂ ઝરકૂ એ. ૩૧
- ઉપમા કુણુ ઘઉં એહનઈં સાર વસ્તુ કરિ જેહનઈં,
સેવનિઈં સમુદ્ર સરીષઉ આવિયઉ એ;
સુંદરતાં જેવા લણી સહસ લોચન થયઉ સુર ઘણી,
અતિ ઘણી મેષેનમેષ તિ વારિયઉ એ. ૩૨
- સેષનાગ થવના કરઈ સહસરસનિ મનિ ઇમ ધરઈ,
ઈણિ પુરિઈં સોભામઈ ઇમ જેઈયઈ એ;
ગઢ દૃઢ દાસઈ દીપતઉ વઈરી મનનઈં ધીજતઉ,
જીપતઉ સસિકરનઈં અવલોઈયઈ એ. ૩૩
- દેહરા દીસઈ સુવિસાલ તેજિઈં સૂરિજ સમ તાલ,
ઝલમાલ પરતપિ મંદરગિરિવરૂ એ;
જિંચઉ દીસઈ ધજદંડ જાણિ કિ સર્ગતણુઉ દંડ,
અજજંડ વાય લહુરિ વિલસઈ પરઉ એ. ૩૪
- દુષ્ટ ઉપદ્રવ થંભણુઉ ત્રેવીસમ જિનથંભણુઉ,
તસુ ગિણુઉ સફલ જનમ જિણિ પ્રણમિયઉ એ;
તાસુ તણુઉ મહિમા ઘણુઉ એક જીલિ કહિ કિમ લણુઉ,
ગુણુ તણુઉ પાર ન કેણુઈ પામિયઉ એ. ૩૫
- નવપદ્મવ જિનરાજિયઉ હેલિઈં મિથ્યા ભાજિયઉ,
ગાજિયઉ દાનિઈં ત્રિભુવન જન તિલઉ એ;
નીલ કમલદલ ભાસ એ ભવિયણુ મનહુ વિકાસ એ,
નાસઈ એ મોહુ સુહુડ અલગુણુ નિલઉ એ. ૩૬
- પોસહસાલ વિસાલ એ દીસઈ ઝાકઝમાલ એ,
સાલ એ શ્રાવક દ્રાહસ વ્રત ધરઈ એ;
દાન માન તિહુ ઇાજઈ એ ઇંદ્ર પુરી જિમ રાજઈ એ,
વાજઈ એ જસુ જસ ઉજ્જલ સવિ ધરિઈ એ. ૩૭

મવનપંતિ નિર્મલ ઘણી સાર સુધા સોહામણી,
 કામિની મંગલરવ જિહ્વ ઉચ્ચરથ એ;
 યહુટથ ચતુરાઈ લણી મણિમાણિક મોતી તણી,
 અતિ ઘણી લીલા જોવત મન હરથ એ. ૩૮

દૂહા.

મનમાંહિંઈ ઇમ અટકલી જાવડજી મન પંતિ;
 પુત્ર સુતા પરિવારસ્યઈ આવઈ તિહાં ધર્મવંત. ૩૯

॥ ઢાલ ૧૪ ॥

ચઉપઈ.

વસઈ ત્રંબાવતી નયર મઝારિ કલાકુશલ રાયમદ્દે કુમાર;
 દેષી જન હરથઈ મનિ ઘણઈ માનવ રૂપિઈ સુરસુત લણઈ. ૪૦
 વિવીસાલ આવઈ અતિઘણા દેષી સજ્જન હરથઈ ઘણા;
 કુમર તણઈ મન નિશ્ચલ સીલ સીલિઈ લહિયઈ સઘલી લીલ. ૪૧
 કુમર પ્રતિઈ ઇમ જોલઈ હસી અંધવ જ્યમદ્દે મુઝ ચિતિ વસી;
 પરણઈ અંધવ માનઈ જોલ નીઠર થાઓ કાંઈ નિટોલ. ૪૨
 હરિનઈ લક્ષ્મી હરનઈ ઉમા પ્રદ્વાનઈ સાવિત્રી સમા;
 દેવ ત્રિણિષુ એ સકલત્ર જાણિ અમ્હ વાણી તઈ હિયડઈ આણિ. ૪૩
 આદિનાથનઈ ઇકસઈ પુત્ર પામ્યા તિણિ ભવિ મુગતિ પવિત્ર;
 શાંતિ કુંથુ અર ત્રિભુવન ઘણી ચઉસઠિ સહસ અંતેઉરિ સુણી. ૪૪
 ઇમ અનેક મુનિવર જગિ લણ્યા તે પણિ નારી પરણ્યા સુણ્યા;
 પહિલઈ પછઈ હુઆ ગુણુવંત તઈ સઈ ઇમ બીહઈ એકંતિ. ૪૫
 હેતુ યુગતિ ઇમ જોલઈ ઘણા અંધવ કન્યા પરિણિવા તણા;
 વલતઈ જિતર આપઈ પરઈ તુમ્હે કહઈ તે મસ્તકિ ધરઈ. ૪૬
 પણિ સંલલઈ અમ્હારી વાત પરણેવા મન અમ્હ નહી તાત;
 સીલ ધરેસ્યઈ તનિ નિર્મલઈ ઇહુભવિ પરભવિ જે સંબલઈ. ૪૭
 ચિંતામણિ સુરતરૂ જિમ સીલ કામધેતુ સુરઘટ સમ લીલ;
 સીલ સમાણુઈ નહી કો ધર્મ સીલિઈ લહિયઈ સિવપદ સર્મ. ૪૮

[૨૯]

અનુક્રમિ સમરચંદ સૂરિંદ આઠ્યા સંઘ ધરઈ આણુંદ;
 ધરિ ર થાઈ મંગલ આર વરતઈ સઘલઈ જ્યજ્યકાર. ૪૯
 અમિયસમાણી દેસન સુણી ધરિ આવઈ મતિ સંચમ તણી;
 વિનય કરીનઈ અંજલિ સરિઈ તાત પ્રતિઈ ઇમ વીનતિ કરઈ. ૫૦
 અંધવ પ્રતિ જવ અનુમતિ તણુઉ કહઈ તિવાર થઈ તે સુણુઓ;
 પ્રેમિઈ સુણિ ધરણી તલિ ઢલઈ ષિણિ અંતરિ વલિ ચેતન વલઈ. ૫૧

વસ્તુ.

એણિ અવસરિ ર બહુનિ ગુણુધામ,
 સંપૂરાઈ નામિઈ સકલ સીલ સોભાગ મંદિર,
 જંપઈ આદર ચિતિ ધરીય પ્રેમ પાલિ અવિહડસુ સુંદર;
 ઇણિ અવસરિ સંચમ કિસઉ નિર્મલ લોગવિ લોગ,
 તુમ્હુ વિરહુ અમ્હુ દોહિલઉ રહુઈ ધરિ કરી સંયોગ. ૫૨

॥ ઢાલ ૧૫ ॥

રાગ આસાઉરી.

વચન જિનના ઓલધી માયામૃષા મ ભાષિ, એ દેસી.
 વિમલ ઇંદ્રી પંચ કેરા લોગવઉ વિષય વિલાસ;
 સુરસુંદરી પરિ સુંદરી પરણુઉ તિ મન ઉહ્હાસ રે. ૫૩
 બહુનિ અંધવ ઇમ વીનવઈ રે સંભલિ માહરી વાત રે;
 દીક્ષા અવસર ઓલધી લેજ્યો ગુણુના પાત રે. બહુનિં આંચલી ૫૪
 આવાસ જાંચા ગઉષ સોભિત વરવસ્ત્ર પહરણિ ચંગ;
 વરરમણિ સંગમ જોગવઉ અધિકઉ ઉત્તમ રંગ રે. બહુનિં ૫૫
 વરહાર ભૂષણુ રસવતી ગુણુ અતિસરસ રસ તંબોલ;
 વરમિત્ત કેરી ગોઠડી કરઉ તે સદા અમોલ રે. બહુનિં ૫૬
 તત વિતત ઘનનઈ સુષિર આરઈ વાજિત્ર મંગલ નાદ;
 વર અંગહાર વિષેપ સૂંધઓ બત્રીસ નાટક વાદ રે. બહુનિં ૫૭
 વર લચ્છિ વિલસઉ વિવિધ ભાવિઈ દાનિઈ વિથારઉ કીર્તિ;
 ધરિ રદ્યા પુણ્ય સમાચરઓ સજનાદિ સાધઉ વૃત્તિ રે. બહુનિં ૫૮

[૩૦]

તુમ્હ અંગ ક્રોમલ કમલની પરિ ચારિત્ર ષંડાધાર;
 પરીસહ સેના જીપિવી નિજ બાંહુ બલિ અવધારિ રે. બહુનિં ૫૯
 કુમાર સંલલિ દ્વિયથ ઊતર સંલલઉ અંધવ વીર;
 સંસાર સુખ અમ્હ દાષવઉ તિષ્ઠિ લહિયથ નહુ તીર રે. બહુનિં ૬૦
 ઇતુ પંચઈદ્રી વિષય યોગિઈ પૂરા ન થાઈ કેમ;
 અનંત વારિઈ લવસમુદ્રિઈ નદીઈ તિ સાગર જેમ રે. બહુનિં ૬૧
 એ વિષય વિષસમ કિમ કહીજઈ ચિંતવ્યા ઘઈ સુખવાસ;
 ષિષુ રંગ વિરતી કામિની તિહસઉ સુખ વિલાસ રે. બહુનિં ૬૨
 ધન વીજલીની પરિઈ ચંચલ યૌવન નદીનઉ પૂર;
 તિહસઉ કિસઉ પ્રતિબંધ કરિયઈ થાસ્યઉ હિવ હઉ સૂર રે. બહુનિં ૬૩
 નારક ગતિઈ ધન તાપ તૃષ્ણા સીતાદિ સહજઈ હોઈ;
 ઇહથી અનંતઈ શુષ્ઠિ તિ વરતઈ ઇમ જિનવાણી જોઈ રે. બહુનિં ૬૪
 તિમ અસુર ક્રીધી વિવિધ વેદન સંલડ્યઈ હોઈ રોમંચ;
 તે નિજ સરીરિઈ ભોગવી વાર અનંત પ્રપંચ રે. બહુનિં ૬૫
 ઇમ તિરિયગતિ ણિ તિ ચઉ પંચિદ્વિઈ જલચાર નઈ થલચાર;
 ખેચર ઉરપરિ અનઈ ભુજપરિ ઇમ વિવિધ ભેદ વિચારિ રે. બહુ ૬૬
 જઈ તિહાં દુખ તિ ભોગવ્યા તિહાં એહ હુઈ કુણુ માત્ર;
 કાપુરિસ ભાજઈ સૂર પુણુ જે તે હોઈ સૂરિમ પાત્ર રે. બહુનિં ૬૭
 ઇમ ઘણઉ ભાષી બહુનિ અંધવ સમઝાવિ અનુમતિ સાર;
 લહિય તતષિષુ હરિષ પામઈ ઊલટ અંગિ અપાર રે. બહુનિં ૬૮

દૂહા.

દોસી જોધઉ શુભુનિલઉ અમરાદે તસુ નારિ;
 ભૂયા રજ્જાં જાણિયઈ અંધવ જયમદ્દે સાર. ૬૯
 ભઉજઈ સુશુષ્ઠિઈ પ્રવર અરઘાદે તસુ નામ;
 ભત્રીજા વાસણુ તાણી અનુમતિ પામઈ તામ. ૭૦
 પાન મલિક રાજા પ્રમુખ જૂઈ પરીક્ષા શુદ્ધ;
 રાયમદ્દે કુમર ન હઠે તિજઈ ચારિત્રિ ભાવ વિશુદ્ધ. ૭૧

[૩૧]

સંઘ સહુ ઉચ્છવ કરઈ દાન માન સનમાન;
ઉચ્છરંગિ લચ્છી લાહુ લ્યઈ વિલસઈ મંગલ ગાન. ૭૨

॥ ઢાલ ૧૬ ॥

જિલાલાની.

જગિ એક મુનિ વેષ ધારી, એ ચાલિ.
થંલ તીરથ વર ઠામ મંગલ ગુણિ અલિરામ;
ચતુર્વિધ સંઘ સોહાવઈ ઉચ્છવસ્યઈ મન લાવઈ. ૭૩
નયર ગામાદિક દેસિ કંક્રોત્રી ગુણુ વેસિ;
બવડળ કુલચંદ રાયમદ્દ નામિ સુભંદ. ૭૪
દીક્ષાલાવ વિસાલ મંડઈ સુગુણુ રસાલ;
સંઘ સહુ ય આણુંદઈ ચક્રોર જેમ ચંદઈ. ૭૫
દાનઈ ધનદ સમાણુ સોમસી નામિ પ્રધાન;
ઓસવંસિ સુવિખ્યાત જસુ ઊજ્જલ અવદાત. ૭૬
ઈદ્રાણીસમ લીલ ઈદ્રાણી ઉત્તમ સીલ;
જસના વંછક ઝેવઈ ઉચ્છવ મંડઈ સમેવઈ. ૭૭
કૂલેકાનાં મંડાણુ દીસઈ વિવિધ વિનાણુ;
પીઠી મર્દન હેવ સાચવઈ સઘલી સેવ. ૭૮
લોજન ભગતિ વિશેષ મેવા તિહું અલેષ;
સૂષડી રૂયડી સોહઈ સંતોષી મન ષોહઈ. ૭૯
સાલિ દાલિ ઘૃતઘોલ સુરંગા દીજઈ તંબોલ;
માનનિ હરષ ન માઈ નિતુ ૨ મંગળ ગાઈ. ૮૦
સાર ઉદાર સિંગાર હિયડઈ વિલસઈ એ હાર;
રાતીજગા અપાર કરાવઈ સોમસી નારિ. ૮૧
સંવત સોલ છન્વીસઈ માસ વૈસાષ જગીસઈ;
શુકલ નવમિ ગુણિ રાજઈ મહૂરત ઉત્તમ ઇજઈ. ૮૨

[૩૨]

॥ ढाल १७ ॥

राग हेसाप.

- सोमसीसाहुनधं हुरष अपार मन जाणुधं मुअ लषमी अे सार;
 पूरव पुषियधं सुगुर संयोग थंलन तीरथनउ वली योग. ८३
 वाजित्र संभ ते केती कहीजधं लेरि लूंगलनधं संभ गिष्ठीजधं;
 दहामा दडवडी विनाणु वाजधं जंगी ढाल निसाणु. ८४
 पडहु आलरि पंथसभद निनाह ताल रभाप मृदंगना वाह;
 गायन गायधं अधिकधं रंगि दान लही करधं दालिह लंग. ८५
 लाट थाट छंद विरद सुडावधं संललि लोकनधं हुरिष न माधं;
 मृगनयाणी ससिवयाणी सोहधं किंनरकंठी जन मन मोहधं. ८६
 गायधं हुरषिधं मंगल न्यारि तोरणु डोधं धर धर आरि;
 धंद्राणी मनि हुरष अपार धन एव्यउं अमहु लषमी अे सार. ८७
 सभाला नव नव सिंगार दीसधं वख नधं वेष उदार;
 जाणु कि हेवकुमर गुष्ठी राजधं नवलि तुरंगमि अडिआ छाजधं. ८८
 लक्षणु वंजणु गुणुहु लंडार इपि उदार नधं कुल सिंगार;
 मनमथ मोह थरहुर कंपावधं निजभलि त्रिभुवनि आणु दीपावधं. ८९
 मस्तकि पूंय अनोपम दीसधं तेजिधं सूरिज विस्थापीसधं;
 तिलक निलाडि कमलदल नेत्र अंजनरेषा अति जीष्ठी पवित्र. ९०
 काने कुंडल अलहलकार अंद्र सूरिज परतषि अवतार;
 कंठ हियधं वर हार उदार वहन अंद्र सेवधं ताराहार. ९१
 आजूअंधं अहिरषा नवग्रहु अंगुलि जडित मुद्रानउ संग्रहु;
 कणुहोरउ कडि वेस उदार वणुर्णुन करत न पामउं पार. ९२

वस्तु.

- अेम गहु परिर लच्छि सुविदास,
 आसवंस प्रगत्यउ सुजस साहु सोम गुष्ठी सोमराजधं,
 धंद्राणी तसु वल्लभा सकलइय सोभाग छाजधं;
 उच्छव अधिका तिहु करी रायमद्वे कुमार विचार,
 पिता प्रमुअ पयकभलि नमि वरघोडधं असवार. ९३

[३३]

॥ ढाल १८ ॥

राग गङ्गी.

रतनपुरी सिंगार सोलम जिनवर, अे आलि.
शुलहनि संयम लीध सुशुद्ध सभीपिध अे
विनयविवेक सुशुष्पनिधी अे,
थोडे हिवसे सव्व विधा सीध अे
सुरशुद्धनी परि अति सुधी अे;
अंगठवंग सुयंग छेद सुलेद अे
मूल सूत्र विधिस्युठ लणुध अे,
छंदवृंद अलंकार साहित्य अध्यातम
शब्दशास्त्र शुष्पसंशुष्प अे. ६४
न्योतिष वेद सअंग स्मृति अति विस्तरिध
नाममालादिक अतिधरु अे,
गद्य अनधं वलि पद्य शास्त्र समुद्र अे
रहस रत्न त्यध तिहु तणु अे;
लक्षण अंगि अलंग सोहध मोहध अे
देषत सुरनर मन लला अे,
रेषादिक आकार उचित प्रहेसिध अे
राजध तनि अधिकी कला अे. ६५
धर्म तणुठ अे राज लहिस्यध धम गिणी
छत्र आभर करतलि हुवध अे,
मंगल हंसणु अेहु कलस युगलमच्छ
धम गिणि सेवध उच्छविध अे;
कुलि अे धनहु सभाणु धणि कारणि
सही धनरेषा अति सोलती अे,
लविक लोक सुभदाय ताप निवारक
वृक्ष तणी पणि दीपती अे. ६६

[३४]

સુભયસ પરિમલ સાર વિસ્તરસ્થ ધણુઉ

કમલ રેષ તિણિ કારણિયં એ,

પાત કમલ નિર્વાર કારક ઇણિ ગુણિયં

વાપી સોહુઈ સારણિયં એ;

કર્મપુંજ ગિરિલેદ કરિસ્થ ઓદરિયં

વજ તિણિયં કરતલિ વસઈ એ,

પરીસહ સેના સૂર વાસુદેવની પરિયં

સંખ લંછણુ ધણુ ઉદ્દસઈ એ.

૯૭

ચલિદ વિદ્યા સુલ સોહુઈ ચક્રવર્તિ

ચક્રસયં હાથિયં રહઈ એ,

દીવ સમુદ્ર વિખ્યાત તિણિ રેષા કરિ

દીવસમુદ્ર કરતલિ વહઈ એ;

ઇમ લક્ષણુ ઘત્રીસ છત્રીસ ગુણુધિકા

આચારિજના નિર્મલા એ,

શ્રીસમરચંદ સૂરિદ દેષી અટકલઈ

પદવીઈ જુગતા અતિલલા એ.

૯૮

અનઘ સંઘ મેલેવિ મનની વારતા

સંલલાવઈ હરષિઈ ધણુઈ એ,

અંજલિ સરિઈ ચડાવિ વિનય સહિત ધણુઈ

વલતઉ ઊતર ઇમ લણુઈ એ;

જે તુમ્હે કહ્યઉ પ્રમાણુ તે સહુ નિશ્ચલ

તુમ્હ સિષ એ અતિ ગુણુ ભર્યઉ એ.

૯૯

॥ ઠાલ ૧૯ ॥

ચઉપઈ.

રાગ રામગિરી.

સંઘ મનોરથ અધિકા ધરઈ ઉચ્છવ મ'ડેવા ચિતિ ધરઈ;

સંઘતણી સી ઓપમ કહુઈ ઉત્તમ ત્રિભુવનિ સમ કિમ લહુઈ. ૨૦૦

[૩૫]

કામધેતુ સુરમણિ સુરગવી કલ્પવૃક્ષ ઓપમ એહવી;	
એહ ચિકઉ પણિ અધિકઉ સંઘ આસા પૂરક આસ ઉલંઘિ.	૧
સંઘ મુખ્ય ધર્મધોરી ધીર હૃદય વિચારિઈ પરમ ગભીર;	
શ્રાવક ગુણ બહુલા સવિ સાર નિતુ ચિત ઉત્તમ વંછિત ધાર.	૨
સાહ શ્રીપાલ તે સુગુણ રસાલ સાહ હેમ લખમી સુવિસાલ;	
શ્રીપતિ સરિષઉ શ્રીપતિ જાણિ શ્રીઈ પૂરણ સીપૂ તિ વષાણિ.	૩
સાહ કાલા સાહ તેજ સુબળ સોમસી સાહ દેહી સુવિષાણુ;	
સાહ નાકર સીચગ ગુણખાણિ સોની તાપઉ નિજ ચિતિ આણી.	૪
કરણઉં સાહ કર્ણા દઠ ચિત્ત સાહ નાનઉ વિલસઈ નિજ વિત્ત;	
દોસી જ્યમદ્વે જ્યવંત સહી સહોદરિ જસુ ત્રિભુવનિ કિતિ લહી.	૫
અહુમ્મદાવાદનઉ સંઘ સુચંગ આવઈ આણી મનસઉં રંગ;	
દાતાગુણ અભિનવ નયણસી ધર્મ વાત જસુ ચિતિ અતિવસી.	૬
સાહ જીવરાજ સંઘ મુખ્ય જોઈ સહજપાલ અમરસી હોઈ;	
સંઘવી રાજપાલ રાયમદ્વે વરઘઉ સાહ સદા શુભ દિન.	૭
વીરમગામિઈ અધિક પ્રતાપ દોસી નાકર પ્રવર ઉદ્દાપ;	
ઈમ બહુ નગર ગામ મણહાર આવઈ સંઘ મનિ હરષ અપાર.	૮

દૂહા.

ત્રંગાવતીઈ આવિયા શ્રાવક ઘણા વિચારિ;	
પદનઉ મહોચ્છવ અતિ કરી ભરઈ સુયસ લાંઠાર.	૯
યાચક જન મન ઉલ્હસ્યા દાનિઈ અધિક સમાહિ;	
મેઘતણી પરિ વરસતા કીરતિ પામઈ સાર.	૧૦
શ્રીરાયચંદ સૂરીસરૂ દેષી ગુણ આગાર;	
સંઘ સહુ મન ઉલ્હસ્યા વરત્યઉ જ્ય જ્યકાર.	૧૧

॥ દાહા ૨૦ ॥

વીર જિજ્ઞેસર વંદિસ્યઉ મન ઊલટ આણીનઈ, એ દેસી.
ગુણ છત્રીસ વિરાજ એ શુભ પદવીઈ છાજઈ એ
ગાજઈ એ આણા દસ દિસિ દીપતી એ,

પ્રૌઠ પ્રતાપી ભાણુ એ ગુણગણ મણિ ખાણિ એ,
 બાણુ એ વિદ્યા ચઙ્ગિદ વિરાજતી એ;
 સંવર સંયમ પાત્ર એ અતિ નિર્મલ ગાત્ર એ
 છાત્ર એ સેવા ભગતિ કરઈ ઘણી એ,
 ચંદ્રતણ્ણી પરિ સીતલ મધુરી પ્રભુ વાણી એ
 બાણી એ અમૃત રસ અધિક સુણી એ. ૧૨
 મંદર ગિરિ જિમ ધીર એ સાયર ગંભીર એ
 સીર એ કર્મભૂમિ ધન દારિવા એ,
 નિર્મલ સારદ જલ જિસ્યઉ ભવિકાં મનિ તે વસ્યઉ
 ઉદ્દસ્યઉ પંચાચાર વિચારિવા એ;
 સંખ જેમ નિર્લેપ એ કામભોગિ નવિ છીપ એ
 લીપ એ પંકજ ઓપમ તિહાં ધરઈ એ,
 સીલરથાંગધરંધરૂ વૃષભહુ જિમ સંદરૂ
 ગુણધરૂ નાણુ દંસણુ ચારિત વરઈ એ. ૧૩
 સુરગણુ માંહિઈ ઈંદ એ ઉડુસહ ગણિઈ ચંદ એ
 દિણિંદ એ પ્રતાપવંત માંહિઈ બાણિયઈ એ,
 મેરૂ મહિધરમાંહિઈ સુણ્યઉ ઉદ્ધિઈ તિમ જલ ભર્યઉ
 વિસ્તરસ્યઉ સયંભૂરમણુ વખાણિયઈ એ,
 જિનગણુમાંહિ તિથંકરૂ અતિસય કરી સોહઈ એ
 મોહએ વાણી ત્રિભુવન જન સહૂ એ,
 ચિંતામણિ રતનિઈ જિમ સાહસીક ગુણિ
 વિક્રમ દાનિઈ એ બલિરાબ ભાષઈ બહૂ એ. ૧૪
 સોહગધુરિ વસુદેવ સહી ભરતિઈ વલી ચક્રવર્તિ માંહિઈ એ
 ભરત અધિક શ્રવણિઈ સુણ્યઉ એ,
 ધર્મમાંહિ આણુ દયા અતિ અધિકઈ ય સોહ એ
 મોહએ ચૂડામણિ ભૂષણિ ભણ્યઉ એ;
 સામ્રમાંહિ સિદ્ધાંત એ પર્વિઈ વલી રાજઈ એ
 ભાદ્રવપંચમિ સુકિલ પષિઈ સહી એ,

[૩૭]

ગંગાજલ નિર્મલ પશ્ચિ સ્ત્રીતા નદીમાંહિઈ એ
 મોટિમ સર્વસહ માહિઈ જિમ મહી એ. ૧૫
 સ્ત્રીતા સતીમાંહિઈ સંભલી ટાલી મતિ ભંભલી
 અટકલી રંભા રમણી ગુણિ ભરી એ,
 વૃક્ષમાંહિ કલપત્તરૂ ઇમ અતિઘણુ સોહગ
 મોહગ સંભલિયા શ્રવણુ કરી એ;
 સયલ ગચ્છનાયક અછઈ આપા પણુઈ ઠામિ એ
 પશ્ચિ નહી એ સમવડિ ખીજઉ વલી એ,
 જ્ઞાન ક્રિયા તપ સંયમ અધિકઉ વલી ગુણુમહિમ
 ત્રિભુવનિ આણુ પ્રકટી નિર્મલી એ. ૧૬

॥ ઢાલ ૨૧ ॥

સયલગુણુ રાસિ ગેહ, એ દેસી.

રાગ ભીન મદહાર.

શ્રીરાયચંદ સૂરિંદ દ્વીપઈ તેજિ દ્વિણિંદ;
 કોમલ કંતિ સોહઈ સુરનર મન મોહઈ. ૧૭
 સંથવઈ ભાવ આણી જે નિરમલ પ્રાણી;
 અમૃત વિમલ પ્રાણી સુખકારણુ જાણી. સંથવ૦ આંચલી. ૧૮
 મનિ ધરી હરષ સાર કરી શુદ્ધ વિચાર;
 પદ દિયઈ અતિ ઉદાર ઉચ્છવ હોઈ અપાર. સંથ૦ ૧૯
 પૂરણુચંદ જેમ મુખ દ્વીપઈએ તેમ;
 પૂરણુચંદ નામિ ઉવગાય સુખધામ. સંથ૦ ૨૦
 વાયક પેમચંદ શ્રુતસાર નિસિંદ;
 શિવચંદ શિવપ્રધાન લહઈ અતિ ઘણુઈ માન. સંથ૦ ૨૧
 ચારિત્ર રતન પાલઈ તસુ દ્વિષણુ ટાલઈ;
 વાયક રતનચંદ નિતુ ક્રિયાઈ અમંદ. સંથ૦ ૨૨
 હંસ સમ કીર્તિ રાજઈ હંસચંદ ગુણિ ગાજઈ;
 મુનિચંદ સોહ ધારી માનચંદ સુખકારી. સંથ૦ ૨૩
 ઇમ ગુણુ પૂરિ દ્વીપઈ વિષયાદિક છપઈ;
 સયલ જન સુખખદાય બહુ કીર્તિ સમુદાય. સંથ૦ ૨૪

[૩૮]

થવિર મુનિ વીરપાલ જ્યરાજ ઉદાર;	
કુંભમુનિ અધિક દીસઈ જય તાસ જગીસઈ.	સંથ૦ ૨૫
જિણુદાસ ઋષિ વિસેષ સરવણુ સવિસેષ;	
મંગલઋષિ પ્રધાન હાપરાજ શુભ ધ્યાન.	સંથ૦ ૨૬
લાલ મુનિ ગોપ દોઈ ચારિત્ર સઉ ચિત હોઈ;	
માધવ નામિ સોહઈ વાણી સચલનર મોહઈ.	સંથ૦ ૨૭
કડુય ઋષિ સુગુણરાજ સાધઈ ઉત્તમ કાજ;	
ઋષિ વલીઈ મહુરાજ લોજ સુખ ભાજ.	સંથ૦ ૨૮
માંડણુ ઋષિ વિખ્યાત ગણિ ગણુપતિ ન્યાત;	
બાણુ જગિ બાણુ ભણિયઈ જગમાલ જગિ સુણિયઈ.	સંથ૦ ૨૯
ઋષિ વલિ શુભ આણુંદ શીતલ ગુણિ ચંદ;	
પંડિત પ્રસિદ્ધ ભાજ મુનિવર વચ્છરાજ.	સંથ૦ ૩૦
સુખખકર જેમ ચંદ ગણિ પ્રવર ગોવિંદ;	
ડૂંગર તેજપાલ હુરાજ ગણિ રસાલ.	સંથ૦ ૩૧
ઋષિવર મેઘરાજ મનજી ગુણરાજ;	
પંડિત મુનિ આણુંદ કુંચરજી ગણિભંદ.	સંથ૦ ૩૨
એમ સહૂ વિજયવંત મોટી મહિમાવંત;	
સાધવી પ્રવર લીલાં રજાં ચરણિ નહુ ડીલાં.	સંથ૦ ૩૩
સતી ગઉરાં તિ બાણુઉ રાજાં તારૂ વખાણુઉ;	
વલ્હી સખી પ્રમાણુ અજરાં ભૂવિનાણુ.	સંથ૦ ૩૪
કાહ્ણુ મકાઈ વિસાલ બાઈ લાંતિ રસાલ;	
રાજાં સંપૂરાં દીસઈ લીલાં કોડમદે સગીસ.	સંથ૦ ૩૫
ઈણિ પરિ વિમલ સંઘ પ્રતપઉ ઘણુઈ રંગિ;	
મંગલ પ્રવર સાર હુજ્યો જય જયકાર.	સંથ૦ ૩૬

॥ દાલ ૨૨ ॥

કનક કમલ પગલાં ઠવઈ એ, દેસી.

ચિર પ્રતપઉ સૂરીસરૂ એ બાં લગિ મેરૂ ગિરિંદ;
જયચંદ ગણિ ઉચ્ચરઈ એ; ભગતિઈં મન એકંત. જય૦ આંકણી. ૩૭
મેદિની સાયર ચિહું દિસિઈ એ; દેવલોક બાં ઇહ હોઈ. જય૦ ૩૮

[૩૯]

દ્રૂતારઉ અવિચલ હુવઈ એ; મુગતિસિલા વિખ્યાત. જય૦ ૩૯
 જિનશાસન ધર્મ જાં લગઈ એ; જાં લગિ સૂર્ય વિમાન. જય૦ ૪૦
 ચંદ્ર નિસા સોભા ધરઈ એ; જાં કૈલાસ વદીત. જય૦ ૪૧
 ભવિયણ જણુ પ્રતિબોધતા એ; મહિયલિ મહિમાવંત. જય૦ ૪૨
 પ્રભુતાવાણી રસિ કરી એ; મોહઈ સુરનર વૃંદ. જય૦ ૪૩
 શ્રીરાયચંદસૂરિ ગુણુ ગાવતા એ; ધ્યાતા મનિ એકંતિ. જય૦ ૪૪
 સુણુતાં નામ ભાવિઈ ધરિઈ એ; સેવતાં નિસિદ્દીસ. જય૦ ૪૫
 આણુ મનશુદ્ધિ પાલતાં એ; લહિયઈ સુખખ અનેક. જય૦ ૪૬
 થંભનપુરવર પાસળ એ; ચિંતામણિ સમ જાણિ. જય૦ ૪૭
 તાસુ તણુઈ સુપસાઉલઈ એ; રચ્યઉ રાસ રસાલ. જય૦ ૪૮
 સંવત સોલ સર વેદનઈ એ; સંવચ્છરિ અભિરામિ. જય૦ ૪૯
 ભગતિ ભાવિ મઈ ગાઈયઉ એ; શ્રીરાયચંદ સૂરિંદ. જય૦ ૫૦
 દેવેંદ્રાદિક જઈ મિલઈ એ; પાર ન પામઈ તોઈ. જય૦ ૫૧
 તે ગુણુ કેતા હૂં કહુઈ એ; પણિ એ ભગતિ વિચારિ. જય૦ ૫૨
 જે આગમિચ્છઈ નહુ મિલઈ એ; મિચ્છાદુક્કંડ તાસુ. જય૦ ૫૩
 હિવ હૂં માગઈ એતલઈ એ; પૂરઉ મનહુ જગીસ. જય૦ ૫૪
 ગણિ જયચંદ ઇમ વીનવઈ એ; સેવ કરઈ નિસિદ્દીસ. જય૦ ૫૫

વસ્તુ.

ન્યાન ગુણુ નિધિ ર સુગુરૂ વિખ્યાત,
 શ્રીરાયચંદ સૂરીસરૂ સકલ સાર ગુણુ દેહ ભૂષિત,
 તાસુ તણુ ગુણુ વણુવ્યા પાસનાહુ સુપ્રસાદિ સોભિત;
 મુનિ કુંચરળ ગણિવરૂ પ્રાર્થનિ ભગતિ જગીસ,
 ગણિ શ્રીજયચંદ વીનવઈ પૂરઉ મનહુ જગીસ. ૨૫૬

॥ ઇતિ શ્રીરસરત્નરાસઃ સમાપ્તઃ ॥

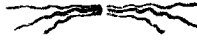
સંવત ૧૬૬૩ વર્ષે વૈશાખ વદિ ૬ શુક્રવારે । લિખિતં કુંચરળ
 ગણિના । શ્રીઅહમ્મદાવાદનગરે ॥

॥ अहम् ॥

कविलावण्यसमयविरचित

सुमतिसाधुसूरि विवाहलो.

सरसति साभिषि द्विड भति दान भञ्ज भनि अति उभाहुलु अये;
 सुषिण्यो लविअणु लाव धरेवि गायसु सुगुइ वीवाहुलु अये. १
 महीअदि भोटु हेस विसेस भेदपाट जगि ज्ञाणीध;
 वाइअ वन वनिता अलिराम ज्ञउर नथर वणाणीध अये. २
 वापी कूप सरोवर अंग रंग करधं नितु ज्ञेअंतां अये;
 वाडीअ वर उधान विवेक उलां ज्ञन मन भोटुंता अये. ३

ढाल उलालानी.

धन धन ज्ञउर गाम जगि ज्ञयवंतुं नाम,
 द्विनि द्विनि हहुद्विसि हीपध ऋद्धिं सुरपुर लुपध;
 नगर निरोपम छाजध महलरिअ मयगल गाजध,
 सातध धातुनउ आगइ पुरध रयणुनुं अये सागर;
 ज्ञिडिं धर्मवंतनी कोडि अंगि न अेकू षोडि,
 धरि धरि अभिअ सभाषिअ नारिअ मधुरिअ वाषिअ. ४
 वास नगरनउ भोटु लोअ नही ह्दिअउध षोटु,
 अउपट युहुटां अउरासी वाटडी सुगंधि अये वासी;

ગઠિ કોસીસાંની ઉલિ ઉપઈં પોઢી પોલિ,
 તોરણિ ત્રિભુવન મોહઈં ચિહુંદિસિ દંડ અલકંતા સોહઈં. ૫
 ગૂડી ગગનિ ઉછલતી અંદકિરણુ અલહલતી;
 જોવા નીચીઅ ઢલતી ૬

॥ ઢાલ ॥

ગઠ મઠ મંદિર કેરિઅ સેરિઅ સોહઈં એ સાર રે;
 થાનકિ થાનકિ માંડિઆ દીસઈં સત્રૂકાર રે. ૭
 પાંચ પ્રકારે દાન દિઈં આણિઅ ભાવ અપાર રે;
 પુણ્ય પ્રભાવિઈં તસુ ઘરિ હણુહણુઈં તેજી તોષાર રે. ૮
 નગર વિચિહિં અતિ રૂઅડલઉ શાન્તિજિણુંદ વિહાર રે;
 કરજોડી કવિઅણુ ભણુઈં શાન્તિ જિણુંદ બુહાર રે. ૯
 ઢાલિઈં કલસ જલઈં ભરી કરિ ધરી કૂલની માલ રે;
 કેસર અંદનિ સિઈં ઘસી પૂજ રચઈં સુવિશાલ રે. ૧૦
 કરિ ખીજઉં પરિઠિઈં સોહઈં સોવન વાન રે;
 ઉરિ મુગતાફલ હાર રે સાર રે કુંડલ કાનિ રે. ૧૧
 હું તુમ્હ પૂછઈં હે સહી એ કિસઈં ઇંદ્ર વિમાન રે;
 ઇંદ્રચિકી અધિકેરડા બઈં શાન્તિ પ્રધાન રે. ૧૨
 પ્રભુ પ્રત્યા અતિ પૂરઈં ચૂરઈં મનની આધિ રે;
 દીઠલઈં દાલિદ સવિ ટલઈં મનિ સંતોષ સમાધિ રે. ૧૩
 રાસ ભાસ ખેલઈં તિહાં ઘણું કામિણિ કરતીઅ ગેલિ રે;
 નયણે નાચ નિહાલતાં હિઅડા કુંપલ મેલિ રે. ૧૪
 વ્યવહારિઅ ધુરિ ધન ર ગિરૂઉઓ ગજપતિ સાહ રે;
 રૂપિ અનોપમ સુંદર દેવિ સંપૂરીનઉ નાહ રે. ૧૫
 સંપૂરી સહિજઈં ભલી અંદન સીતલ અંગ રે;
 સીલઈં સીત સમાણી પ્રીયસિઈં રૂડઈં રંગ રે. ૧૬
 અલિ અખૂકઈં ગાલિ રે જાણે સસિ નઈં એ સૂર રે;
 રાગવસિઈં સેવા કઈંએ અતિઘણુ તેજનઉં પૂર રે. ૧૭

મસ્તકિ સોહૃં રાષડી આંપડી અતિ અણિઆલી રે;	
ઓઢણિ આધી ચૂનડી પહિરણિ નવરંગ ક્ષલિ રે.	૧૮
સાવ સુલક્ષણુ સારિઅ સારિઅ કાજલ રેષ રે;	
રૂપિંઈ રંભા અવતારિઅ દીસઈ રૂઅડલઉ વેસ રે.	૧૯
પૂજ કરી સામિઅ તણી સામી સાહસ ધીર રે;	
એક દિવસિ નિસિ પઉઢીઅ ઓઢિઅ જાદર ચીર રે.	૨૦
લહિઅ સુપન સોહામણુઉં જાગીઅ વીનવિઉ નાહ રે;	
સામી સુપન લહિઆં પછી મજ મનિ અતિહિં ઊમાહ રે.	૨૧
જાણુઉં સેત્રુંજિ જાઈઈ કીજઈ નિરમલ ગાત્ર રે;	
દીનતણી દયા કરૂં સંતોષઉં સવિ પાત્ર રે.	૨૨
ગુરૂ ગુરૂણી પહિરાવઉંઅ સાહંમીવચ્છે સાર રે;	
જાણુઉં જિણુવર પૂજઉંઅ હિઅડલઈ ધરિઅ ઉદ્ધાસ રે.	૨૩
વલતું નાહ જાણુઈ ઇસિઉં ધરિજયો હરિષ અપાર રે;	
ગુણિ ગરૂઉ કુલ દીપક હોસિઈ પુત્ર ઉદાર રે.	૨૪

॥ ઢાલ ॥

દિનપુરે પુત્ર જનમિઓ એ કહિ જોસી તામ;	
લગન ભલઉ છઈ સુણુઉ સાહ સુત અતિ અભિરામ.	૨૫
નવગ્રહ અછઈ સવાડુઆ એ કેંદ્રીયા ણિ ચ્યારિ;	
તીણુઈ પૃથ્વીપતિ હોઈસિઈ એ ગજપતિ અવધારિ.	૨૬
જોસી અતિહિં સનમાનિઉ એ માંડિઉ અતિ જંગ;	
ધવલ દિઈ કામિણિ ઘણીએ આણી મનિ રંગ.	૨૭
ઘૃતસિઉં ઊંખર સીંચીઈ એ ધરિ સહૂઈ આવઈ;	
જુગતા જુગતઉં જોઈઈ તે સહૂ કો વ્યાવઈ.	૨૮
વજ્રરવાલી અતિ ભલી એ ઉપઈ ધરિ ખારિ;	
પટ્ટણુ પુરવર નગરમાહિ વરતીઅ અમારિ.	૨૯
સગાં સણીજાં સવિ મિલઈ એ કુઈઅર સવિ ચાર;	
નપરાજ કુમર ઠવિઉં ભલઉં એ મનિ હરિષ અપાર.	૩૦

તાત સહોદર માડલી એ લાલઇ પ્રતિપાલઇ;	
પંચ વરિસકુ જમ થયુ એ પુહુતઉ નેસાલઇ.	૩૧
કુંચર સવિ લીલાં લણિઉ અતિ હુઉ વિચક્ષણુ;	
કલા બહુત્તરિ પરિવરિઉ બત્રીસ ય લક્ષણુ.	૩૨
રમલિ કરંતંઉ એક દિવસિ પુહુતુ પોસાલઇ;	
રત્નશેષરસૂરિ વંદિઆ એ નિજ કુલ અબૂઆલઇ.	૩૩
નિતુ નિસુણઇ ગુરૂ તણીઅ વાણિ મનિ હુઉ વિરાગ;	
એ સંસાર અસારઉઉ એ નહી રહિવા લાગ.	૩૪
તીણિ અવસરિ માતા લણુઇ એ હિવ નિસુણુઉ નાહ;	
કીજઇ મનહ મનોરથુ એ કુંચર વીવાહ.	૩૫
કરજોડી કુંચર લણુઇ અવધારઉ માત;	
દીક્ષા કન્યા મઇ વરી એ છંડઉ સવિ વાત.	૩૬

ઢાલ રામગિરી.

વલી ૨ માતા ઇમ લણુઇ માત તાત કાંઇ અવગણુઉ;	
વછ ઇમ નિટોલ	વલી૦ ૩૭
ઋદ્ધિ રમણિ સુખ લોગવઉ વછ કરૂ વીવાહ;	
માત લણુઇ મજ મન તણુઉ વછ પૂરિ ઊમાહ.	વલી૦ ૩૮
સંયમ ઇઇ અતિ દોહિલઉ વછ ખડગની ધાર;	
ઉંહઉ આછણુ પીઅવઉ લોજન એકવાર.	વલી૦ ૩૯
ઉંહલાઇ અતિ દાઝવઉ જવઉ દેસિ વદેસિ;	
પરધરિ લિક્ષા માગવી વછ કિમ ગમેસિ.	વલી૦ ૪૦
સિઆલઇ સિઅ લાગિસિઇ ઇપવઉ અનંગ;	
વરસાલઇ વછ દોહિલઉ નવિ રમણી સંગ.	વલી૦ ૪૧

ઢાલ લીમપલાસો.

કુંચર કર જોડી લણુઇ સંસાર અસાર;	
રોગ અનઇ સોગ પૂરિઉ બહુ દુખખ લાંડાર.	વલી૦ ૪૨

તાતજી વાત માનઉ વસુહાં વડઉ વાંનઉ;		
કાંઈ દાક્ષિણ્ય પાડઉ કિસિઉ પ્રીછવઉ છાંનઉ.	તાત૦	૪૩
ચારૂ ચારિત્ર દીજઈ વલી તપહુ કરીજઈ;		
સિવ સુખ ભોગવીજઈ ઇક વચનડઉ લીજઈ.	તાત૦	૪૪
ચૌવન ચપલ જાણઉ જિસઈ પીપલ પાન;		
આયુ છઈ અથિર ગાઠઈ મજ દિઉ બહુ માન.	તાત૦	૪૫
માત નઈ તાત પ્રીછયાં તવ માનિઅ દીષ;		
પાલિજ્યો રૂઅડલઈ રે વછ દીજઈ સીષ.	તાત૦	૪૬

॥ ઢાલ ॥

દહ દિસિ લેખ પઠાવિઆ એ આબ્યા સંઘ અપાર તુ;		
નપરાજ કુંઅર પરિણિસિઈ એ વરિસિઈ સંચમ નારિ તુ.		૪૭
ચઉરી ગૂડર તાડિઆ એ તલિયા તોરણ અંગ તુ;		
માહજન સહૂ જીમાડીઈ એ મંદરિ મોટઉ જંગ તુ.		૪૮
કુંઅર હિવ સિણુગારિઈ એ મસ્તકિ ભરીઈ પુંપ તુ;		
બાહે સોવન બહિરષા એ દીસઈ રૂઅડલઈ રૂપ તુ.		૪૯
કઠિં નવરંગ પછેવડઉ એ ચોઢણિ આછઈ ચીર તુ;		
સાર તુરંગમ આણિઉ એ ચડિઉ બાવન વીર તુ.		૫૦
કામિણિ મુળિં મંગલ લણુઈ એ ભટ્ટ લણુઈ બહુ છંદ તુ;		
લૂણુ ઊતારઈ બહિનડી એ કુંઅર અતિ આણુંદ તુ.		૫૧
વર પોસાલઈ આવિઉ એ દુરિઅ ગયાં સવી ફૂરિ તુ;		
શ્રીરત્નશેખરસૂરિ વંદિઆ એ મનહુ મનોરથ પૂરિ તુ.		૫૨

॥ ઢાલ ॥

સંઘ સહૂ જખ આવિઉ એ તવ કામિણિ કુંઅર વધાવિઉ એ;		
હુરિષિઈ દિઈ આસીસૂ એ વછ પ્રતપઉ કોડિ વરીસૂ એ.		૫૩
ગુરૂ બછઠા ગરૂઅડિ પણુઈ એ ધનર કવિજન ઈણુઈ પરિ લણુઈ એ;		
પામિઅ ગુરૂ આદેસૂ એ હિવ પહિરઉ ઊજલઉ વેસૂ એ.		૫૪

ઉઘઉ કરિ ધરિ આપિ ગુરે સીસ સિરોમણિ થાપિઉ એ;
હાથ મેલાવઇ મુહપતી એ નપરાજ કુંઅર હિવઇ થિઉ યતી એ. ૫૫
નાંદિ અનોપમ સોહ એ સંચમસિરિ કુંઅર મોહ એ;
ચઉથઉંઅ મંગલ જવ કહિઉં એ તવ સંધ સયલ મન ગહુગહિઉ એ. ૫૬

ઢાલ ચઉપઈનુ.

ભણુઇ ગુણુઇ વિદા સંચરઇ અંગિ વિનય અધિકેર ધરઇ;
ભણિઆ આગમ લક્ષણુ બહૂ દિવસ કેતલે સીષિઉં સહૂ. ૫૭
વિગતિ સરીષાં આઠઇ કર્મ પ્રીછિઉ વિનય સરીસઉ.....;
પ્રીછિઉં આગમ તણુઉ વિચાર મુનિવર પાલઇ પંચાચાર. ૫૮
નિદ્રાં તંદ્રા એ અવગણી તુ મિથ્યા માયા નિરજણી;
લોહ મોહ મદમચ્છર ક્રોધ જાણે સમરંગણિ છતા યોધ. ૫૯
મુનિ ખાવીસ પરીસહ સહઇ ગુરૂની આણુ સદા સિરિ વહઇ;
ધન ર તે સંપૂરી માત જીણુઇ જનમિઉ એ જગ વિખ્યાત. ૬૦
પટ્ટણિ નગરિ સાહ સિવરાજ તીણુઇ અનોપમ માંડિઆં કાજ;
લક્ષ્મીસાગર સૂરિ વીનવ્યા રંગિ પંડિત પદ દેવરાવીઆ. ૬૧
ભગવતિ સુહુ ગુરૂનઇ મનિ વસી બોલઇ પદવી દીજઇ કિસી;
એહ વાત દહુ દિસિ વિસ્તરી દેસ વિદેસ ભણી સંચરી. ૬૨
છડિરગદિ એ અનોપમ અસિઉં કવિ કહુઇ ઘણુઉં વધાણુઉં કિસઉં;
જાણે અભિનવ લચ્છી ગેહ મહિમંડલિ અવતરિઉ એહ. ૬૩
ગઢ મઠ મંદિર પોલિ પગાર સોવન કલસ તણા ઝલકાર;
રાજ કરઇ તિહાં ભૂપતિ ભાણુ વસઈ લોક બહુ યુદ્ધિનિહાણુ. ૬૪

ઢાલ ત્રિપદીનુ.

કોઠારી નિવસઇ મહિરાજ જેણિ અનોપમ કીધાં કાજ;
રાજમાન્ય ધુરિ ધુર લગઇ એ. ૬૫
માણિકદેવિ તણુઉ ભરતાર ચઉવિહુ સંધ તણુ આધાર;
સાર પુત્ર જગિ જાણીઇ એ. ૬૬

રાજમાન્ય સોહઠ શ્રીપાલ કોઠારી નવિ ચૂકઠ ચાલ;	
સહજપાલ તસ ળંધવૂ એ.	૬૭
સુહવદે વર જગ ધન ધન દેવિ સરૂપ તણુઉ જીવન;	
ધનતણુઉ લિઠ લાહલઉ એ.	૬૮
પહહ વાત શ્રવણે જવ સુણીઅ તામ પહૂતા સુહુગુરૂ ભણીય;	
ઘણીય સનઠ સવિ કરી એ.	૬૯
તવ ગચ્છનાયક લક્ષ્મીસાગર સૂરિ પુરંદર ગુણ મણિ આગર;	
મહિમા સાગર વીનવ્યા એ.	૭૦
સામી પૂરિ મનોરથ આજ જાણુઉં પહહ કરાવઉં કાજ;	
રાજ પુરૂપ પ્રણુમી ભણુઠ એ.	૭૧
તિણિ અવસરિ ગુરિ માની વાત તેડાવ્યા સંઘ સકલના સાથ;	
નાથ મિટ્યા નિરૂપમ ઘણા એ.	૭૨
આણ્યા વાસ ઠવ્યા સિરિ ઘહૂઅ હરિષિઉં માહજન સહિ ગુરૂ સહિઅ;	
વહૂઅર સવિ મંગલ ભણુઠ એ.	૭૩
મહિઅલિ મોટઉ માંડિઉ જંગ મણિ સાવટૂ દીસઠ અતિ અંગ;	
સંઘ સુગુરૂ પહિરાવીઠ એ.	૭૪
સૂરિ પદિઠ મુનિવર જવ જાણી તઉ સરસતિ આવીઠી જાણી;	
વાણી મિસિ સેવા કરઠ એ.	૭૫
કે ત્યારઠ લાલું નીલાગ પામું મધુરપણાનુ ભાગ;	
પાંગ નમી ગુરૂ વીનવ્યા એ.	૭૬
સહિ ગુરૂ અંગિ ન એકૂ ષોડિ ભવિઅણુ વંદઠ એ કરજોડિ;	
કોડિ ગમે પ્રતિઓધીઠ એ.	૭૭
નિરતીઆર આરિત્ર પાલઠ વિકથા પંચ વિષય નિતુ ટાલઠ;	
અજૂઆલઠ કુલ આપણુઉં એ.	૭૮

॥ ઢાલ ॥

લક્ષ્મીસાગર સહિ ગુરૂ એ માહલંતકે,
સીસ શિરોમણિ તાસ;

[૪૭]

તપગચ્છ મંડન સહિ ગુરૂ એ માહલંતડે,
 પૂરઉ ભવિચ્છ આસ. ૭૯
 સુજન સહૂ કો સાંભલઉ એ માહલંતડે,
 પ્રણમઉ યે કર જોડિ;
 સુમતિસાધુસૂરિ સેવંતા એ માહલંતડે,
 લહીઇ સંપદ જોડિ. ૮૦
 પઠસિઇ ગુણસિઇ નિસુણસિઇ માહલંતડે,
 વીવાહલુ એ સાર;
 કવિ લાવણ્યસમય ભણુઇ એ માહલંતડે,
 તસુ ધરિ જય જયકાર. ૮૧

નવ નવિચ્છ વાણિહિં મતિ વિનાણિહિં હિયઇ હુરિષ ઘણુ ધરી,
 મઇ એક ચિત્તિહિ કરીચ્છ ભત્તિહિં અંગિ આલસ પરિહરી;
 જાં સાત સાયર વર દિવાયર ગયણિ રોહિણિ ચંદલુ,
 તાં એ અનોપમ સુગુરૂ સરિસઉ જયઉ જગિ વીવાહલુ. ૮૨

॥ ઇતિશ્રીપરમગુરૂશ્રીસુમતિસાધુસૂરીણાં ॥

॥ श्रोगुरुभ्यो नमः ॥

सकलपंडितशिरोमणिपंडितश्री ५ श्रीकपूरसागरजीगुरुभ्यो नमः

कीर्तिसागरशिष्यविरचित

भीम चोपाई,

दूडा.

सरस वयन धो सरसति प्रथुमी वीनवु भाय;	
अविरल मुअ भति आपणे करणे ये सुपसाय.	१
सासन सोडुग सुंदरी श्रीविधा सुल इप;	
ते मन समई जेडुने सेविःसर नर लूप.	२
मिंठाई मुअ वांणीमां ति दीधी सिअछंग;	
वली अवसें कि वीनवुं द्विसि र रंग अलंग.	३
अतुर छयल पंडित पुरस तस मन अधिक सुडांय;	
पुधि अकलि आविअ कलि शांलतां सुंष थाय.	४
जाणु डोसें ते जाणुसें अवर न जाणुं लेय;	
काव्य गीत गुणु उरें मुठ न आवुं डेज.	५
दुष दोडुग हरें हरें आवि सुंष लरपूर;	
धणु विधी याल जे नर ते नर सदा सनूर.	६
दानी मांनी मडागुणी अतुर सदा सनेड;	
तेड नर सुंष पामे सदा दिन दिन दीपे देड.	७
लिमसाड लोगी लर जे अछे धणु संसार;	
तेड तणुं गुणु वरणुवुं सांललजे नरनार.	८

દાંન સીલ તપ ભાવના ધર્મના ચ્યાર પ્રકાર;
 તેા હિ પશુ તુમ્હેં સાંભલો દાંન તણો અધીકાર. ૭
 કેતા દાન થકી તર્યા કેતા સીલ સનેહ;
 તપ હુતિ કેતા તર્યા ભાવે નરા અનેક. ૧૦

ચોપઈ.

કહો લીમસાહ કિહાં વસિ કવણ માત પિતા કુણુ અછેં;
 કવણુ નગર કોણુ તેહનો ગામ કહુ સુણુએ મન રાષિં ઠાંમ. ૧૧
 જાંબુદ્વીપ એક જોઅણુ લાષ દેસ સહસ બત્રીસ ભાષ;
 સૂત્ર સીધાત કહું છેં એહ મત કેા આંણો મન સંદેહ. ૧૨
 મુગધ દેસ રાજગ્રહી પુરી અંગ દેશ ચંપા ગુણુ ભરી;
 મેવાત દેશ આગરો જાંણુ માલ દેશ ઉજોણી વષાંણુ. ૧૩
 દિક્ષણુ દેશ વીજાપૂર જાંણુ ગુજર દેશ રાજનગર વષાંણુ;
 કુંકણુ દેશ વિજાપુર જાંણુ મેવાડ દેશ ઉદેપુર વષાંણુ. ૧૪
 ઇમ અનેક દેશ સિં ઘણાં નામ કેતા કહું તે જાંણુ;
 મહીમંડલ છે વાગડ દેશ તિહાં જસવંતસિંધ નયર નરેસ. ૧૫
 ધરા પંત્રિસસેં તેહનો ઘણી જસ કીરતિ ને સોભા ઘણી;
 ગિરીપુર નગર વસવાનું ઠાંમ પાગથી શીરતો કોટ સૂચંગ. ૧૬
 ઝલકેં કોસીસાંની ઉલ ચિહૂં દિસ સુંદર ચ્યારે પોલ;
 રૂડાં હાટ સેરી વિસ્તાર ફંદલ સાહ કરિ વ્યાપાર. ૧૭
 છોહ અંધ જિયા આવાસ ઝલકે જાણેં રવી પ્રગાસ;
 છયલ સદા ષ લોગવે સરિષો કાલ સદા જો ગવેં. ૧૮
 સોલે સપરા જિન પ્રસાદ ડંડ કલસ ઘંટાન્ત નાદ;
 સતર લેદ પૂજા મંડાંણુ ગિઠા નિરષિ રાણો રાણુ. ૧૯
 ઠાંમ ઠાંમ બહુ સત્રુકાર નિરધન લોક લહેં આરાંમ;
 સુધા શ્રાવક દિન દયાલ સાચા ધર્મ તણા પ્રતિપાલ. ૨૦
 માહુનુભાવ લલા માહુતમાં તિણુરો નિરમલ છેં આતમા;
 આપ તરેં પરને તારવેં પંચ આચ્યાર સદા જાલવેં. ૨૧

વસિ વરણુ અઠારેં સુંષિ તિણુ નગરી કો ન મલિ હુષિ;	
દીઠિ મારગી ચાલિ સહુ પરધલ પુન્ય કરિ તે બહુ.	૨૨
વાડી વાધ અને વગીચ સોભી સુંદર વાલી વેસ;	
ગિંચ સરોવર ગંગા સો નિર સુંદર નારી પષાલે ચીર.	૨૩
પિહિર્યાં પટોલાં સોવન ચીર જેણે લખ્યાં છેં ખાવન વીર;	
.....	૨૪
રૂપવંત દિસિ નરનારિ દીઠાં સુંષ પામેં સંસાર;	
ચોરાસી ચોહટાં બાબર નાંણુવટી દોસી નહી પાર.	૨૫
મોટો નગર અતિહ મંડાંણુ જ્ઞેઅણુ એક તણો પરમાંણુ;	
પાલિ રાજ જસવંતસંધ નરરાય અરીઅણુ કેરો કાલ કહવાય.	૨૬
રાજનીતસું પાલેં રાજ દેસોનાં માંહેં સખલિ લાજ;	
ન્યાયઘંટ ખાંધિ દરબાર સારિ વિના કો ન કહિ માર.	૨૭
કરમાં ખાંધ લહી અત્રી તણી બીજે કો ન પડિ ખાંધણી;	
દેઉલ ઉપર દંડજ હોય બીજે ડંડ ન માંગિ કોય.	૨૮
પટરાંણિ વીરપુરી મહાસતિ સિંઅલેં જાણેં સીતા સતિ;	
અપછર રંભારિ આણુંહાર જેણેં વિસ કિધો નિજ ભરતાર.	૨૯
અસ્ત્રી તણુરો જનમ પ્રમાંણુ જિણુરી પીઉં ન લોપેં આણુ;	
ચાલેં ચતુર પણિઇ ચમકતિ કુલની રીત ન લોપિ રતિ.	૩૦
સેઠ સેનાપતિ મંત્રી ઘણા કારકુંન પ્રધાંન નહી મણા;	
હસ્તી ઘોડા કણુ કોઠાર સોના રૂપા ન લામૂ પાર.	૩૧
ગાંમ નગર વસેં અતિ ચંગ દિઠાં ઉપજેંઈ અધિકો રંગ;	
વસેં ગામ પાંત્રીસે સાર નાંમ કહું સુણુજે દોઈ ચ્યાર.	૩૨
સાગલપુર વસેં અભિરાંમ કોટ વસિં તે મોટો ગામ;	
સોભાવંત ભલો સાબલો આસપુર નગર દીસે અતિ ભલો.	૩૩
એહવો આસપુર તણો વષાંણુ સાહ ઉદેકરણુ વસઈ સુંજાણુ;	
તેહ તણેં ઘરિ અંબૂ નાર રૂપઈ રૂડી ગુણુ લાંડાર.	૩૪
તેહની કુષઈ લીધો અવતાર જેહનો નામ જાણુ સંસાર;	
પુન્ય તણું તે પરધલ ઠાંમ કરેં ઉતમ જિનસાસન કાંમ.	૩૫

એહવો ભીમ અછેં વીક્યાત સૂણજો તેહ તણું અવદાત;	
ધન પિતા ધન તેહની માત જે અન્નુઆલોં પોરૂઆડની ન્યાત. ૩૬	
જેં કોઈ ઉતમ કરણી કરેં નાંમ ઘણું તેહનો વિસ્તરેં;	
છત્રીસ રાજકુલીમાંહિ જાણુ ચહુઆણુ અમરસિંધ ગુણુની ધાંણુ. ૩૭	
તેહ તણા કુલનો પરધાંન દિન દિન દિપેં વધતે વાન;	
કરેં ઉતમ ઠાકુરનાં કાંમ જિહાં જય તિહાં પામઈ માન. ૩૮	
ભીમસાહ નાંમેં અતિ લલો અંધવસિંધ તેહનો ગુણુનીલો;	
જેં આંધવની સરપી જોડ દ્રવ્ય તણી તે પરચેં કોડ. ૩૯	
સંધ ચલાવિં સાંમીવછલ કરેં દુષીઆં દોયલાંને ઉધરેં;	
યતિ પ્રતિનિ સારે સેવ સુષ વિલસેં સદા નિતમેવ. ૪૦	
ભીમ તણેં ઘરેં દોયસેં નારિં રૂંપેં રૂડી ગુણુ ભંડાર;	
માહોમાંહિ પ્રેમ અપાર સગા સણીબ ન લાણુ પાર. ૪૧	
જેટા જેટી કલત્ર પરીવાર સહુકો સુંપ વિલસે સંસાર;	
ઠાકુર પ્રધાનનૈ પ્રીત અપાર કુંઅર અજઅસિંધ ગુણુ ભંડાર. ૪૨	
સદિવ રમેં રંગે એકઠાં માંડેં પાસાનેં સોગઠાં;	
રંગ રમતાં મન ઉલટ ધર્યો વચન એક હિય સાંભર્યો. ૪૩	

હૂહા.

કપૂર તણિ કુલ મંડણો ઉપનો ભીમ સુબાણુ;	
નિજ ચતુરાઈ આગલો માંનિ રાઉલ રાંણુ. ૪૪	
ચતુર નર મન ચિતવેં કીજેં ઉતમ કાંમ;	
ધન પરચી ધીરજ ધરી જગમાંહેં રાંધિ માંમ. ૪૫	
હવિ જે આંધવ મીલી કીધો એમ વીચાર;	
સંધ ચલાવાં ધુલેવ નૈ માંડાં દે દેકાર. ૪૬	

લાલ અલખેલ્યારી.

દોય અંધવ મન ચિતવે રે લાલ,	
કીજે ઉતમ કાંમ રે સોભાગી લાલ;	
ચતુર તુમ્હેં સાંભલો રે લાલ. આંકણી. ૪૭	

[૫૨]

सुंल दिन संध यदावतां रे लाव,
 येत्र सुध पंचम शुद्धवार रे सोलागी लाव;
 तिल करी तोरणु तले रे लाव,
 श्रीकल आळुं हाथ रे सोलागी लाव. यतुर० ४८
 विवहारी सांभो भिद्यो रे लाव,
 इल द्वियो किंछे आंणु रे सोलागी लाव;
 कुंआरी कुन्या मलि रे लाव,
 वली सवधि गाय रे सोलागी लाव. यतुर० ४९
 गीत गावति भिलि आलका रे लाव,
 वेद लणुंतो अंल रे सोलागी लाव;
 आवि नि पासे वली रे लाव,
 ने हीआ आसरवाद रे सोलागी लाव. यतुर० ५०
 हुय पलांणो सांभो भीलो रे लाव,
 गल गरजत गरजराज रे सोलागी लाव;
 वेस्या द्विठि विलसति रे लाव,
 देवता हरसणु द्वीध रे सोलागी लाव. यतुर० ५१
 निरधुंम अगनि सांभी मली रे लाव,
 मावणु आपे कुल रे सोलागी लाव;
 उदें लणुति नेगणुि रे लाव,
 लमणु नलतु कुल रे सोलागी लाव. यतुर० ५२
 वंदि नगरथी यालतां रे लाव,
 पुर डामो द्विद्विणु आस रे सोलागी लाव;
 लमणुं हुणुमंत हुकतां रे लाव,
 डवि देवि आस रे सोलागी लाव. यतुर० ५३
 मलाली हरसणु द्वीठि रे लाव,
 डवि लाली डाय रे सोलागी लाव;
 लमणुी इडी यवरी रे लाव,
 डवां सारस डाय रे सोलागी लाव. यतुर० ५४

હુરણ માલાં ઉતરેં રે લાલ,
 મારેં ક્રીધેા છત્ર રે સોભાગી લાલ;
 નોલ દરસણ અતિ ભલો રે લાલ,
 ડાળો રાબ હોય રે સોભાગી લાલ. યતુર૦ ૫૫

ઇમ અનેક સુકન થયા રે લાલ,
 કિંહતાં નાવિં પાર રે સોભાગી લાલ;
 એણ સુકન ચાલે જે નરો રે લાલ,
 તસ ધર જઈજઈકાર રે સોભાગી લાલ. યતુર૦ ૫૬

પ્રથમ ત્રિઆંણિ સાખલિં રે લાલ,
 આબ્યો સંઘ સમેલ રે સોભાગી લાલ. ૫૭

કુકોતરી ચિહું દિસ મોકલી રે લાલ,
 સંઘ તેડાવણ ઉછાંહ રે સોભાગી લાલ;
 સાખલા થિ સંઘ ચાલતાં રે લાલ,
 સહુ કો કરતા સેવ રે સોભાગી લાલ. યતુર૦ ૫૮

સર્ગાં સણીબં તેડને રે લાલ,
 તેડે વરણ અઢાર રે સોભાગી લાલ;
 મૃગ નયણી સાથિં માંનની રે લાલ,
 ચાલતી ગયંવર ચાલ રે સોભાગી લાલ. યતુર૦ ૫૯

શાંમ વેણી સીર સોભતી રે લાલ,
 ચાલતિ દંતકુંલી મચકુંદ રે સોભાગી લાલ;
 અધર પ્રવાલાં અતિ દિપતાં રે લાલ,
 મુષ પુંનીમનો અંદ રે સોભાગી લાલ. યતુર. ૬૦

કટિ લંકી અતિ પાતલી રે લાલ,
 બંગ યુગલનાં પંભ રે સોભાગી લાલ;
 ઇંદ્ર લોકથી બાંણે ઉતરી રે લાલ,
 જેહવિ રૂપિં રંભ રે સોભાગી લાલ. યતુર૦ ૬૧

ઇમ અનેક નારી મીલી રે લાલ,

નરનો નહી પાર રે સોભાગી લાલ;
 દોલ દદામા વાજતાં રે લાલ,
 માદલના ઘોઠકાર રે સોભાગી લાલ. ચતુરં ૬૨
 તાલ કંસાંલાં નેં દડબડી રે લાલ,
 પંચ સબદનાં પૂર રે સોભાગી લાલ;
 સંઘ તિહાંથી ચાલતાં રે લાલ,
 પ્રિઉ ગાંતિ સૂર રે સોભાગી લાલ. ચતુરં ૬૩
 બીજી ઢાલ પુરી થઈ રે લાલ,
 કિહિ કવિ ચતુર સુંબાંણુ રે સોભાગી લાલ;
 હવિ આગલ તુમહેં સાંભલો રે લાલ,
 કરે ભીમ તણાં વષાંણુ રે સોભાગી લાલ. ચતુરં ૬૪

ફૂંડા.

સંઘપતિ તિલક ધરાવિઉં મારગ ચાલે મન રંગ;
 કે વાહણુ કે પાલખી કે નર ચડ્યાં તુરંગ. ૬૫
 ચતુર પુરષ છયલ જે શ્રાવક સમકિલ ધાર;
 મારગ ચાલે મલપતાં કરતા જ્ય જ્યકાર. ૬૬
 પૂરવ પુન્યથી પાંખીયો લખમી અતિ ઉદાર;
 પાંખી નિં પરચિ નહી ધીગ તિણુરો અવતાર. ૬૭
 ભીમ ભલો જગ ઉપનો પરચે રીધ અપાર;
 દાંન દેવારિ કારણેં ન કરે ઢીલ લગાર. ૬૮
 હવેં સંગેં મારગ ચાલતાં પુંહતા પુર ધૂલેલ;
 મનમાં ઉલટ ઉપનો જવ લેચ્યા બિનદેવ. ૬૯

ઢાલ કારી ધમાલીની.

સંગ તિહાં આવિ ઉતર્યો હો ડેરા દીધા ચંગ,
 કેસર ચંદણુ ઘોલત રોલત પૂજત ઋષલ જિણુંદ;
 મન મોહન ઋષલજી લેટીઈ હો. ૭૦

[૫૫]

કેસર ચંદણ ચંપક સબહી મૃગમૃદ કેરી પાસ;
 મરૂઉ મચકુંદ મોગરો હો, ચંપકલી લાલ ગુલાલ. મન૦ ૭૧
 વિવિધ પ્રકારનાં કુલ લેઈને, પૂજ્યો પ્રથમ જીવંદ;
 પૂજ્યાં પાતક સવિ ટલે હો, વલિ હોય તસ ઘર આંણુંદ. મન૦ ૭૨
 અહનીસ સુર સેવા કરે હો, આણુહુતિ એક કોડ;
 ગુણુ ગાવે પ્રભુ તણા હો, રાય રાંણાં દોય કર જોડ. મન૦ ૭૩
 ભીમ સાહ મન ભાવસું હો, પૂજાં રચે ઉદાર;
 આઘ્યાં પરવારસું પૂજવા હો, ઉલટ અંગ ન માય. મન૦ ૭૪
 કરીઅ પપાલ સોડામણો હો, આંગિ રચિ ઉદાર;
 દેષતાં સૂર નર મન મોડે, પુનિ ભરી સુકૃત ભંડાર. મન૦ ૭૫
 પ્રભુજીને પૂજિ ભાવસું હો, આઘ્યા મંડપ આપ;
 સહ ગુરુ પાય પ્રણુમી કરી હો, કરી ઘજ્જ ચડાવારો થાપ. મન. ૭૬
 સહૂં સંઘ મીલી કરી હો, દેઈ પરદષણા સાર;
 ઘજ્જ ચઠાવિ દેહરે હો, વરતે તવ જય જયકાર. મન૦ ૭૭
 ઋષભ જીનેસર પૂજ કરીને, અંગી રચી ઉદાર;
 ઉલસ ઉલસ સહૂં પરવારસું, પૂતાંસુહો પૂજત સહૂં પરવાર. મન૦ ૭૮

દૂહા.

લોગી ભમર એ ભમડો, ચતુર વિધાનો ગેહ;
 ભગવંત પૂજ ભાવસું નિરમલ કીધી દેહ. ૭૯
 દેવ જૂહારી દેહરે આઘ્યા મંડપ તાંમ;
 સંઘ નુહતરી સુંભ પરે વલી નુતરી ગાંમ. ૮૦
 દેસ દેસના સંઘ મીલી આઘ્યા ભંગવંત જાત્ર;
 તે સહૂ કો જીમાડને પોષેવા પુન પાત્ર. ૮૧

ચોપઈ.

સંઘ નુહતરી ડેરે જય ભોજન તણી સજઈ થાય;
 એતલે સંઘ આઘ્યા સવ મલિ જાણેં દુધ માંહે સાકર ભલી. ૮૨

[૫૬]

માહજન જીમવા ણિંકું જાંમ, આણિ મોદક પડસ્યા તાંમ;	
ઉપરેં પડસાં કુર કપૂર, જિમે સંધ તે વધતેં નૂર.	૮૩
સુરહાં ઘૃત નેં સાગ સુચંગ, જીમતાં ઉપજેં અધિકો રંગ;	
જીમીનેં દીધો તંબોલ, તિલક કરાવ્યો કેસર ઘોલ.	૮૪
જીમાં લોજગનેં બહૂ લાટ, જિમે ત્રામણ મલિયા થાટ;	
જીમે ગરઢા યુઢા બાલ, જીમે નારી લલી રસાલ.	૮૫
ભીલ ગોલ નેં ગોવાલ જ હોય, ભૂખ્યા ભીમ ન મેલઈ કોય;	
સંધ જમાડી દીધો સોભાગ, લગવંત પુંન્યા મનિ ધરી રાગ.	૮૬
ચોઆ ચંદન નેં કલી કપૂર, વાસ્યાં અગર મેટ્યાં ભરપૂર;	
પૂજી પ્રભુ પુન્ય પોતઈ ભરી, સંધ ચલાવારી સજઈ કરી.	૮૭
ચૈત્રી પુનમ દિન ઉગતિ સુર, વાળાં વાંજ મંગલ તૂર;	
યાચક જે આવ્યા હજુર, તેહના દાલદ્ર કીધાં દુર.	૮૮
દીધું દાન એણી પર ઘણું, નામ અણુઆલું પૂરવજ તાણું;	
ઈમ કીરતિ કીધો વીસ્તાર, પુન્ય પસાઈ જ્યજ્યકાર.	૮૯
મારગ સંધ ચાલિ મલપતો, ગામ નગર પુર જોઈ હરષતો;	
આવે આપણે નગર જઢા, વલિ સાંમહિ આવિ તઢા.	૯૦
મંગલ સખદ મુષથી ઉચરે, હરષ હિયા માહિ અધિકો ઉચરેં;	
પહરણુ પટોલાં સોવન સાર, કંઠ સોહો મૂગતાફલ હાર.	૯૧
કાંન ઝખૂકે સોવન ઝાલ, નકવેસર અમૂલૂ માલ;	
પાચે નેવરનો ઝમકાર, પાયલ પાગડાં ન લાભૂ પાર.	૯૨
મસ્તક સોહો સોવન રાષડી, નેત્ર જસ્યાં કમલ પાંષડી;	
નાસા સોહો તિલનો કુલ, દાંતાણું કુણુ કરસી મૂલ.	૯૩
કાંન ઝખૂકે સોવન ઝાલ, બાણુબંધ બિહરષાં રસાલ;	
રતન જડત સોહિત સિણુગાર, ગ્રહણાં ગાંઠાનો નહી પાર.	૯૪
દાંતે દીપેં સોવન મેષ, નયણે ઉપે કાજલ રેષ;	
મૂષ સોહિ અધુર પ્રવાલાં રંગ, ગાવિ કાંમનિ ગીત સૂચંગ.	૯૫
મલી સહેલી સગલી સાથ, હરીત જવારા સાહા હાથ;	
મસ્તક બર બેડાંની બેડ, આવિ કાંમની હોડાં હોડ.	૯૬

આગેં હિય હુસારવ કરેં, સોવન થાલ વધાવિ ભરેં;
 આગલ નાચૈ નવ નવ પાત્ર, આવ્યા સંઘવી કરીનિ જાત્ર. ૯૭
 આવ્યા સંઘવી પોલેં જહાં, ભરી થાલ વધાવ્યાં તદા;
 ઘરે આવિ નિ દીધા દાંન, સજન સહું કેા પામ્યાં માંન. ૯૮
 સજન સહુનિ દિધી સીષ, રાષી ઉતમ કુલની રીત;
 એકહજ સુરજ અજૂઆલુ કરેં, એક સપૂત્ર જે કુલ ઉધરેં. ૯૯
 એક નરની બહૂં આસા કરિં, એક નર આગલ હાથજ ધરેં;
 એક સુપૂત્ર પોષિ દિન રાત, એક પરાઈ કરેં નજ તાત. ૧૦૦
 એક દયા પાલેઈ નર આપ, એક જીવનિં કરેં સાંતાપ;
 એક જગુડુ જેણુ જગ ઉધર્યો, કાલ ઠેલીનેં દૂરેંઈ કર્યો. ૧૦૧
 ધરણુ સાહ કીધો પ્રાસાદ, આપી દાન પડ્યાવ્યો સાદ;
 એ નર પગ પગ પ્રગટ નીધાંન, એક નર ધાવા ન મિલેઈ ધાન. ૧૦૨
 એક જગ વીમલ હુઉ આધાર, જિંજિં પાતસા બાંધ્યા બાર;
 અંગાંઈ પરતખ્ય હુઈ જહા, સગલાં કાંમ કરાં વલી તદા. ૧૦૩
 તેહથી વિમલ હુઉ પ્રસીધ, જેણુઈ પરચી વલી બોહલી રીધ;
 એહુ જેઉ પુન તણો પરમાણુ, સાંભલજે નર ચતુર સુંબણુ. ૧૦૪
 સાંભલજે ભીમ તણુ અવદાત, જે પ્રગટ પોરઆડની નાત;
 સાત પુરષ જગ દોહલા મીલઈ, ધન પરચઈ નિં ધર્મ સાંભલે. ૧૦૫
 પર નરનેં કરતો ઉપગાર, અવશુણુ બોલિં નહી લગાર;
 સીઅલ સદા પાલેઈ મન ધરે, સાતેં ખેત્રે ધાંન વાવરે. ૧૦૬
 દેવશુર ઉપર આણેં રાગ, તે નર પાંમેં બહુ સોભાગ;
 એ સાતે ગુણુ ભીમક માંહીં, દીઠો સહુનેં આવેં દાય. ૧૦૭

 પાપ તણી વાત મન નવી ધરેં, પુન તણેં પંથે અનુસરેઈ. ૧૦૮

દૂહા.

ભીમ દયણુચર બૂં દીપતો સિંઘ અતિ ચતુર સુંબાણુ;
 ઋષવદાસ મન મોહતો વલમદાસ ગુણુ પાણુ. ૧૦૯
 રંગ રાખ્યો એણુ રતનજી ભીમતણેં કુલ ભાણુ;

તેજઠં ત્રીલોવન દીપતો ચઉદ વિદ્યા ગુણુ જાંણુ.	૧૧૦
ભીમ તણેઠં ઘરી ભાંમની રંભા રૂડી નારી;	
વલ તી સુંબાણુ દેવરી સુંખ વિલસિ સીરદાર.	૧૧૧
હરબાઈ મન હરખતી સિંઘ તણેઠં ઘરિં નારિ;	
સુંખમલની વલી તે સુતાં અપછરનિં અનુહાર.	૧૧૨
ચંપક વરણી શસીસુષી કોમલ નેત્ર કુરંગ;	
ભીમ તણેં દોઇ ભામનિ નવ નવ હી નવરંગ.	૧૧૩
જસ ઘર ઘોડી હુંસલી અંપડીઆલી નારી;	
તે ઘર સદા અનુઆલડું મૂરખ તેલ મ વાલ.	૧૧૪

ઢાલ ચીત્રોડા રાબરી.

એમ જસ વિસ્તરી ઉરે પુનિં સુકીત ભરીઉ રે;	
શિર સોભાગી સુંદર ભીમજી રે.	૧૧૫
ધન તાંહરી માતા રે જનમો પુત્ર વિધ્યાતાં રે;	
જે કો રાતો જનધર્મ ઉપરેં રે.	૧૧૬
લક્ષણુ બત્રીસે પુરો રે નહી કો વાત અધુરો રે;	
જે કો સૂરો દાંન દેવા લાણી રે.	૧૧૭
વિદાનો અભ્યાસો રે ઘર લક્ષ્મીનો ઘર વાસો રે;	
ભીમ તેજિ તાજે દણુચરૂ રે.	૧૧૮
ઘરિ રંભા નારી રે લક્ષ્મી અવતારી રે;	
સુંદર સોભાગી કરમની આગલી રે.	૧૧૯
ઠાકુરનું બહુ માંન રે પરઘલ ધન ધાંન રે;	
વલી પુન્ય ઘણું સિં પાછલૂં રે.	૧૨૦
દાંન દેતાં હોડેં રે બેહુ બાંધવ કોડઇ રે;	
જેણું કીરતિ કીધી સમુદ્ર લગેં રે.	૧૨૧
પરિઉ સંભાલો રે બલિ કુલ અનુઆલયો રે;	
કુલ કીરતિ કારી રે, સોભાગી સાચારી ભીમજી રે.	૧૨૨
ધન અંબુ માતા રે પુત્ર જનમ્યો વીધ્યાતા રે;	
જગ આધારી ભયો ભીમજી રે.	૧૨૩

ધન ગઠા ગ્રામો રે ઉતમ જન ઠાંમો રે; જીહાં ઝે યંધવ છેં સરતરૂ રે.	૧૨૪
પોરૂઆડ જ્ઞાતિ રે દેશ દેશ વિધ્યાતિ રે; જેહની ન્યાત ગંગા પિં નિરમલી રે.	૧૨૫
લાહણુ લષ આપે રે જગમાંહિ જસ વ્યાપઈ રે; વાન ઉથાપિં થાપઈ ચૂહું દેસેં રે.	૧૨૬
કલા ઝોહિતરી પૂરો રે નહી કો વાત અધૂરો રે; દિસંતાં કુલજૂગ કલ્પતરૂ રે.	૧૨૭
છઠી ઠાલેં વારૂ રે કહિ મિં મન સારૂ રે; મારૂ રાગિં કહજ્યો સહુ રે.	૧૨૮

હૂહા.

જઠી આંણીઉ જગમાંહિ ભલો જયક જિન આધાર; દાંન દેયિં વલિ અતિ ભલૂં જૂં વરસે જલધાર.	૧૨૯
કુલમંડણુ કુલદીવલો જેહ મનો હર વંસ; આંખૂં કુષે અવતર્યો જૂં માંનસરોવર હંસ.	૧૩૦
હંસાનેં સરોવર ઘણાં પુક્ર ઘણાં ભમરાંહં; સા પૂરસાં થાનક ઘણાં દેશ પ્રદેસ ગયાં.	૧૩૧
ભીમ સિંઘ ઝે યંધવા રામ લક્ષમણની જ્ઞેહ; કીરતિ કીધી ઉજલી જાણેં સુંરજ ઉગ્યા કોહ.	૧૩૨

ચોપઈ.

ઈંમ કુલ અજૂઆલિ ભીમસાહ પાંચ્યો લક્ષમી પુન્ય પસાહિં; આગેં ભરથ બાહુબલ હૂઆ કુલ અજૂઆલિ મૂગતે ગયા.	૧૩૩
કુમારપાલ હુઉ વિધ્યાત અજુઆલ્યો ચોલક કુલજાત; ઇચ્ચાર લાષ વાજી વિધ્યાત ગલૂં પાંણીં પીતાં દિનરાત.	૧૩૪
જીવદયાનો સમઝી ધર્મ અઠાર દેશ ન કરે પાપ કર્મ; જેહનો ગુરૂ શ્રીહિમસુરંદ જિંજીં પ્રગટ કીધો નવો ચંદ.	૧૩૫

સોની સંઘામ હુઉ નર જેહ કલીકાલ અઘો ફલો તેહ;
 ઝંઝડ પીથડ મોટો હુઝો લીમસાહ સરીષા નર ભેયો. ૧૩૬
 ઇમ અનેક પૂરૂષ જે થયા કીરત જગત જગ તેહની કહવાય;
 તેહની ભેડ આવે નર એહ મત કોઈ આણો મન સંદેહ. ૧૩૭
 કુલ જગ ધન પરચે જે નર નાર તેહનો જગ વલી ધન અવતાર;
 ઉદેકરણ સુત સવલ જગીસ પરચિ વિલસેં બહુલિ રિદ્ધ. ૧૩૮
 આપેં દાન કરણુ જિમ એહ ન આણેઈ મન માંહે કીસો સંદેહ;
 સંઘ કાઠી લીધો સોલાગ લાહણી કીધી જગ વિખ્યાત. ૧૩૯
 જમાઝ્યો દેશ ર વિખ્યાત ધન લાહો લીધો સુવિસાર;
 નિ કુલ કીરતિ કીધી બહુ દેશ પ્રદેશે બાણે સહુ. ૧૪૦
 કે બાણેં તુઠો કિંરતાર કિં ચીત્રાવેલ ફલી ઉદાર;
 કિં કુલદેવિ પ્રગટ થઈ દેઈ વરને પાસેં રહી. ૧૪૧
 શંખ દિક્ષણાવ્રત આઠ્યો બાર કામધેન ફૂઝિ ઘરિ વાર;
 કિં તુઝને મલિ મોહનવેલ લક્ષ્મી વાસ કીઉ તુઝ ગેહ. ૧૪૨
 લક્ષ્મી નિત તુઝ પાસેં રહે કીરત દેસ પ્રદેશે પ્રીરેઈ;
 એ અચરજ મુઝ મનમાંહિ થાય સહુ કો લીલ કરે તુહ પસાય. ૧૪૩
 ભિષત ભોજગ આવે જદા ભૂષું કોઈ ન બઈ તદા;
 ઇમ ઘર માંઝ્યો દિદિકાર ધન ધન જગમાંહુ તુજ અવતાર. ૧૪૪
 જિન સાસન આપેં દાન સહુ જિન સાસન પામેં પ્રથલા માંન;
 માંગણુ આવેં લીમસાહ પાસ તે નર પાંમેઈ બહું સુખવાસ. ૧૪૫

કવિત.

મિલેં ગંગાનો નીર તો અવર નીર કિમ પીજે,
 મિલેં મીત્ર અતિ ઉચ તો નીચ સંગતિ કિંમ કીજે;
 મિલેં મેંગલ મદમંત તો પાચે પાલો કુણુ ચલે,
 મિલેં સાહુ નેં ચીર તો અંગ પાસર કુંણુ ઉઠે;
 મિલેં સાયા કલ્પદ્રુમ તો આવલી તિલે કુંણુ બિસઈ,
 કવિ કહેં નર ગુણીઅણો મિંદર સોડિ કોઈ મસાણે રહેં. ૧૪૬

[૬૧]

મિલિ સરોવર નિર તો કુઝૈ ભરણુ કૌણુ બઠં,
 જો મિલે સાલનેં દાલ તો કુણુ કોઠર ષાઈ;
 જો આલેં ભીમસુબતો અવર કુંણુ બઠં માંગિં,
 જો મિલે પંડિત સુબંણુ તો મુરખ સંગતિ કરે;
 જો લેલ્યો ભીમડસાહ તો મુરખ તે માંગણુ કરે. ૧૪૭

દૂહા.

કિરેં પૂરખ પર મંદીરે જો લેલ્યો ભીમડસાહ;
 સાહ સુગણુ લેલ્યા પસી હસ્ત ન ઉડિ કિહ. ૧૪૮

ચોપઈ.

અસ્યાં વચન જોલે નર બહુ વિવિધ પુરૂષ નર મીલીઆ બહુ;
 ગુણુ ગાવેઈ તાહરા મુષસાર ધન પરગટમલ જ્ઞાત પોરવાડ. ૧૪૯
 અદેકરણુ કુલ ઉગ્યો ભાનું ભીમ લોગી નર બહૂ સુંબંણુ;
 કૂષ ધર્યો અંબૂ તુઝ માય તેહ તણાં ગુણુ કિંમ કહિવાય. ૧૫૦
 જિનની સમો નહી તીરથ કોય સ્વર્ગ મૃતલોક પાતાલે જોય;
 જેણુ માંની પોતાની માય સકલ તીરથ ઘરેં જૈઠાં થાય. ૧૫૧
 સોવન વરાવર તોલઈ જોય ષંધિ ધરી કરૈ તીરથ કોય;
 ઈંદ્રમાલ પહરાવેં માય ગુણુ સંકલ તોઈ ન થાય. ૧૫૨
 ભીમ જ્ઞાનવંત અપાર બહુ નરનિ કરતો ઉપગાર;
 જે નર દયા પાલે નર જેહ સકલ પદારથ પામેં તેહ. ૧૫૩
 તે કારણુ તુહા પાલો દયા સકલ જીવ ઉપર કરો મયા;
 જીન વચન ઉપરી ધરો રાગ જિમ નર પાંમો બહુ સોભાગ. ૧૫૪
 રાબ પ્રબ્ધ નર નેં નારી પુન્ય વિના તેહનો સ્યો અવતાર;
 દાન વિના ન સોલે કોય હંસમાંહિ જિંમ બગલો હોય. ૧૫૫

દૂહા.

ઝડી આંણિઉં જગમાંહિં લલો બચક જન આધાર;
 દાંન દીયે વલી અતિ લલો જૂં વરસેં જલધાર. ૧૫૬

[૬૨]

કુલમંડળ કુલ દીવલો સોહો સવલ સરૂપ;	
પુદ્ધિ અભયકુમાર જૂ લલા સરાહો ભૂપ.	૧૫૭
ખત્રીસ લક્ષણ ગુણનીલો યોહતર કલા નિધાન;	
રૂપે રતિપતિ સારથો અલીનવ કાંમ અવતાર.	૧૫૮
ચાવો કુલ ચહુઆંભુરો અમર અતલિ બલ બાંભુ;	
તસ કુલ કમલ દેવાકર કુઅર અજવસિંધ સુબાંભુ.	૧૫૯
તાસ મંત્રીસર મુગટમણિ ભીમ પુરંદર સાહ;	
તસ વાંધવ સુગણ અતુર સિહ સદા સુષદાય.	૧૬૦

દાલ, રાગ ધન્યાસી.

દાંન સુપાત્રે શ્રાવક દીજીયે રે દાંને દોલત હોય;	
દીધા ની દેવલ અઠે રે સાચ કહૈ સહુ કોય,	
દાન સુપાત્રે શ્રાવક દીજીયે રે.	૧૬૧
દાંને મન વંછિત સુષ સાંપતિ મિલે રે દાંને દુરજન દાસ;	
દાંને દેવ દાણવ કોઈ નવિ અલે રે દાંને જસ સોલાગ. દાન૦	૧૬૨
સાતે પેત્રે ધન પરચે પશે રે પાત્રે દાન પડુર;	
અતુરચિત વિચક્ષણ વાણીઉ રે કરે વલી ઉતમ કાંમ. દાન૦	૧૬૩
શાહમીવછલ કિજે સતસુ રે પર માંડિજે પરસાદ;	
તોરણ થાંલનૈ પુતલી રે મંડપ કસવિ વિખ્યાત. દાન૦	૧૬૪
રણ રકે ઘંટ રૂલીઆંમણાં રે ડંડ ધબ્બ દીપંત;	
કોટ સોવનમેં દિપે કાંગરા રેં નવ ચોકીયો નીહાલ. દાન૦	૧૬૫
દાંને તે કરણ રાબ વિચિ દીપતો રે યુદ્ધે અભયકુમાર;	
રૂપે રતિપતિ જીતો રાજવી રે સુંષ સાલલક્ર કુમાર. દાન૦	૧૬૬
પાંચસેં પુરંષ માંહિ પંડિત મિલે રે સહસે એક સુબાંભુ;	
લાપે દાંમે મિલે લાપેસરી રે દુલહો મુંષ માંગિં દીયે દાન. દાન૦	૧૬૭
દાંન દેઅંતાં દુરગત નવિ પડે રેં શીઅલે બહુત સોલાગ;	
કર્મ નીકાચિત તુટે ન પહુંતિ રે ભાવે પામે પાર. દાન૦	૧૬૮
સાહ ઉદેકરણ સુંત દીપતો રે આપે દાંન ઉદાર;	
કુલ અબુઆલું કીરતિ વિસ્તરી રે જોઈ માંડેં દેદેકાર. દાન૦	૧૬૯

આઠે પોહર અંગ ઉદમાદમે' રે આલસ નીદ્રા કરી દુર;
 નહી જરા મરણુ તસ સોગ મીલેઈ રે મન વાંસીત લોગ. દાન૦ ૧૭૦
 આગે' ધનસારથવા ધન રે આપ્યો ઘૃતનો દાંન;
 તીર્થકર પદ દીધું દીપતો રે મોટો મહીમાં સાર. દાન૦ ૧૭૧
 પુરવ ભવ રાંબ્યો પારેવડો રે શોલમો શાંતિ જીણુંદ;
 પદવી પામિ ત્રિણુ ત્રિભૂવનમે' રે આહી દાન ઉદાર અધકાર. દાન૦ ૧૭૨

ભીમજી અંધવ સિંધજી રે દાંન દેતાં વિસ્તાર;
 કીરતિ કીધી કુલ જગ ઉજલી રે રાષી વીજે નામ વિસેષ. દાન૦ ૧૭૩
 દાની માની અતિ ઘણુ દોલતિ રે પાય પરચે મન ખુબ;
 રંકિ ટાંક દુષીને' ઉધરી રે દેતાં દાન પડુર. દાન૦ ૧૭૪
 આઠો પોહર ઉધેલા ઇમ કરે રે જિમ કીધા જગડુસાહ;
 તિમ તુલ્લ ભીમે કરવા માંડું અછે રે પુન્યતણે પસાહ. દાન૦ ૧૭૫
 ભીમ પુરંદર મોટો સાહજી રે આસપુર નગર સુવાસ;
 ચતુર જોડાવિ રૂડી ચોપઈ રે કીધો ઉતમ કામ. દાન૦ ૧૭૬
 સકલ ભટ્ટારક પુરંદર સિરોમણી શ્રીકીર્તિસાગર સૂરંદ;
 તત્ શિષ્યે જોડિ ચોપઈ રે પુજપુર નગર મઝાર. દાન૦ ૧૭૭
 સંવત સતર બયતાલીસમે' રે ચૈત્રી પુન્યમ સુખકાર;
 જે નર ભણે' ગુણે' ને સાંભલે' રે તસ ઘર જ્ય જ્યકાર. દાન૦ ૧૭૮

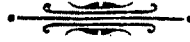
ધતિ શ્રીભીમજીની ચોપાઈ સમાપ્ત:

સુભં ભવતુ કલ્યાણમસ્તુ સંવત ૧૭૪૯ વર્ષે આસો માસે
 સુકલ પક્ષે ૧૪ દિસિ તિથુ શુક્રવાસરે સકલપંડિત સીરોમણિ
 પંડિત શ્રી પ શ્રી કપૂરસાગરજી તત્ શિષ્ય ગણિ મોહનસાગર
 લિખિતં ગડાનગરે ચતુરમાસકિતં સાહ શ્રીભીમજી સાહશ્રી
 સિંધજી સુત ઋષભદાસ બલમજી રતનજીકસ્ય સુખં કુરૂ કલ્યાણ
 મસ્તુ પરઉપગારાય ॥

लक्ष्मीरत्नविरचित

खेमाहडालियानो रास.

हुडा.

आध जनेसर आध नृप आध पुरुष अवतार;	
लवलय लावट्ट लगवत नर कइंणु निधी डीरतार.	१
प्रणुमुं तास प्रथम अरणु धो मुअ वचन विलास;	
सांललनयो लवीक जन्न हुं रयुं बेम रास.	२
कवणु बेमो कयां हुवो प्रगत्यो कवणु प्रकार;	
सानिद्ध करनयो गुइ सदा कहु कथा तस सार.	३
गुइ माता गुइ पीत्या डीनें गइ पाये सेव;	
ज्ञानं दीवाकर गुइ कहा नमो नमो गुइदेव.	४
कुंलें भांध्युं जल रडे जल, विना कुंल न डोछं;	
ज्ञानें भांध्युं मन रडे गुइ विना ज्ञान न डोछं.	५

चौपछ.

राग रामगीरी.

जंभुद्रीप लरत जेणु हांम मध्यपडे मोटा मंडांणु;	
गुजर हेस छे गुंणु नीलो. पावा नांभे गढ जेसणु।	१.
गढ उपर छे सेला धणु अठार लार वनराछ तणु;	
मोटा श्री ज्ञान तणु प्रसाद सरग सरीशुं मांडे वाछ.	२

વસેં સેહેંર તલેટી તાસ ચાંપાનેર નામેં શુવીલાસ;	
ગઢમઢ મંદર પોલ પ્રકાસ સમ્ભુ ભુમીયાં ઉતમ આવાસ.	૩
વરણુ અઢાર ત્યાં સુષિ વસેં સોભા દેષિ મન સુલસેં;	
વેંપારીની નહી રે મણુ સાતસેં હાટ સરઈયાં તણાં.	૪
નિત્ય ચોકડીયાં કોડી કરે વેસાનાં મંદર વીસસેં;	
.....	૫
પાતસાહ તિહાં પરગઢો રાજ્ય કરે મેંમમદ વેગઢો;	
સતરસેંસ શુજરનો ધણિ જિણેં ભુજબલેં કીધી પોહુવિ ધણિ.	૬
સવાલખ હેંમર સોભતા દસ સહેંસમાં ગજ દીપતા;	
સ્રીતેર પાંન બહોતેર ઓમરાઓ અવર ઘણાં છે રાંણુ રાઓ.	૭
નગર સેઠ મેંતો ચાંપસી અહનિસ ધર્મ તણિ મતિ વસી;	
સેઠ સાથેં માજન સોહાઈ એક દીવસ દરબારેં બઈ.	૮
મારગં મલિઓ દિધું માંન ઓમરાઓ સાહુલોપાંન;	
પાંન સાથેં આવતા સેઠ બંબલાટ તવ દીઠો દષ્ટ.	૯
એ ઠો થઈ બરદ હેં પાંન પાગ્ય તાગ્ય નિકલકંક પરધાન;	
ચરંજીવી કહીને રહેં માજન સાંમે કરજ વહેં.	૧૦
બરદ કહેં દકાલ દોહુથ રાયેં બંધ છોડણુ સમરથ;	
રાયેં થાપનાચ્યારજ રૂપ જીવો જીવદયા પ્રતીભૂપ.	૧૧
કરણિ કુબેંર બરદ બહુધાર વડહુથ જગડું અવતાર;	
બંબેં કહી કીરત અત્યઘણી તવ તે પાંનેં શ્રવણેં શુણિ.	૧૨
કીચેં સલાંમ બચેં સલતાંન પાતસાહ પ્રતે કહેં પાંન;	
શુણો બંબ લાટ કી બત દિયા ગરાસ તમેરા પાત.	૧૩
બનિએકી કરતા હે પ્યાત તો એ બુરી ભીધારી બત;	
બકાલસેં પડતા હેં બેદ ઓસકા કછું નવંબાણું લેદ.	૧૪
બંબ બોલાવેં પાતસાહ પાંમેં મનમેં પાંન ઉછાહ;	
કાંઈક વાત સાહ મન વસી તેણે દલ ધીર મેંતો ચાંપસી.	૧૫
આવ્યો લાટ કવ્ય તબહૂ ભણુ જેનેં શુણિ શુર નર રણુબણુ;	
તવ ઉતર પુછેં પાતસાહ તમ બકાલસેં પડતા હો કયાહ.	૧૬

કહે' અંબ હમ ખરદજ દીઈ સો તો ઉનકે અંડુને કીચે;
 પેલાં દકાલ દોહથજ કહૂ સો જગડુકી ખાતજ લહુ. ૧૭
 જગડુ હતો એક વાંણિઓ પડતો પનરોતરો બાંણિઓ;
 અનતણો તેણે વાલ્યો વાંક દીધુ રાઓ રાણાં સીર રાંક. ૧૮
 જતિ સતિ સંન્યાસી સહૂ તેણે' જીવ જીવાડ્યા બહુ;
 પનરોતરે સમ કીધું બાંણુ ફરી નહી આવું' પોહવી માંહિ. ૧૯
 અમો ખરદ દેઓ છું એમ વડે વડેરા.....;
 શુંણતાં સાહ મન ચલ્યો ક્રોધ વાત તણો તેણે વાલ્યો વ્રોધ. ૨૦
 ઇંદ્રમોલ ગયા સલતાંન સીષ થઈ મેતા દીવાંન;
 સભા સહુને સીષજ થઈ લખમીરતને' કહી ચોપાઇ. ૨૧

દુહા.

કહે' સેઠ કીજે' નહી વડાં સરીસું વાદ;
 હારે જીતે' હાંણુ હોવે વાત વધે વીષવાદ. ૨૨
 સેઠ પ્રતે શું કવ્ય કહૈ એવો અમ આચાર;
 બોલું બોલ ન પાલટું બે કોપ્યો હોઈ કીરતાર. ૨૩
 બોલ્યું તે બાહેર પડે સેઠ કહૈ શુરંગ;
 શુર અશુર બાણે' નહીં પ્રત્ય તણે' પ્રસંગ. ૨૪
 કાયર ષડગ ને' કીપણુ વચન કાયજ કોટ નિધાંન;
 જ્ઞાંની દાંન ભટ વચન એગજ દાંત સમાંન. ૨૫
 શુંણિ સેઠ છાંનો રહ્યો અંબ કહે' તવ બોલ;
 લોહ રસોઈ જીને' કવ્યજીયા મોલે' ન હોઈ મુલ. ૨૬
 દાતા જમ દેતો થકો ન ગણે' પાત્ર કુપાત્ર;
 બોલ્યું ભાટ ન સંસહે મરણુ ત્રયણા માત્ર. ૨૭
 શુંકવ્ય પ્રતે સેઠ કહે' મન મત ધરસો આસંક;
 પાતસાહ મુષ માગસે' તો દેસું નિસંક. ૨૮

ઓપાઈ.

રાગ રામગીરી.

નીકવચન શુભિ મુષવાંશુ આંશિ મનશું નેહ;	
માજનનેં યોદાવીનેં પછેં ઇંબ વ્યાહ્યો ગેહ.	૨૯
ઈમ કરતાં દિન કેતા વોહ્યા વરસ થયું છેં માહું;	
મેહ ન વુંઠા મેહ દનિ મે વરસ નિપતું કાહું.	૩૦
પડીઓ દકાલ કેં પરબ પીડે કો કેઈનેં નવ્ય આપેં;	
આપ આપણેં માપેં ષાતાં ધાનેં કીમેં ન દ્રાપે.	૩૧
માત પીતા ઇંધવ ને યેટા લાઈ નેં લોબઈ;	
નાત્ય બાત્ય ગોત્રીજન બુકાં એક અત્ર સાથેં સગાઈ.	૩૨
અન વીના દેવાંન ન દીપે બુદ્ય શુદ્ય સવી બઈ;	
કીડી કુંજર માષિ પંષિ અન સહુ કો ષાય.	૩૩
બાંણ્યા જોસી અનનેં મારેં પણુ મુરત અત્ર જોઈઈ;	
અત્ર વીના શુર સેવા ન માંને તો માનવ્ય કમ વગોઈ.	૩૪
અનેં રથ ચંચલ ચાલે અન રતનસી મારેં;	
અન વીના તો વસ્ત્ર ન થાઈ કાગલ રૂટો ન લાગેં.	૩૫
અન વીના કમ એક ન ચાલે સર્વ જીવતું કામ;	
સહુકોમાં અત્ર દાતા મોટો તેતું સુરનર કરે વષાંણ.	૩૬
અન વીના તેણે અવસરેં વસ્ત્ર વના નિસંક;	
પાતસાહ તાં પડીયાં દેષેં બતાં રડતાં રંક.	૩૭
પાતસા દીવાંન પ્રતે કહેં એસી ક્યું લોકાઈ;	
દેષે ક્યું ઓ રે એસે દુબલ કયા પોકારતા ધાઈ.	૩૮
કીયેં સલાંમ ગરીબાં પરવર અન વીના એ એસે;	
પાતસા કહેં અન ન ભાવતા પાત મીઠાઈ ન કેસે.	૩૯
કીએ સલાંમ ગરીબાં પરવર સાલ લયા હે ષોટા;	
અનાજ નવિ કસીકે ધરમે કયા છોટા કયા મોટા.	૪૦
પેલેઈ લરકે અરષે યેચે આપ યેકાવત સાથેં;	
મુષ્ટિ એક અન ન પાવત વાકુ મીઠાઈ કાંસે.	૪૧

પાતસાચે ચિત વાત સંભારી પેલો બંબ બરહ ક્યમ દેસે;	
બંભે સંઘલાં બરહ મુંકાવું એકે બરહ નહી રૈસૈ.	૪૨
બોલાવ્યો તવ બંબ આવ્યો અબ બરહ બનિએ કે બોલ્યો;	
તબ હી તો બકતે તાથે અબ પ્રગટ પારખા પોલો.	૪૩
બાંનિએ દીએ ધ્યાંન જનકૂ તે સમ બરહ કેવાઈ;	
ગનેંગાર જે બુઠા કેવેં દુબ બુઠા ગાવૈ.	૪૪
બોલે બંબ અંબ ફલ કબહી કડુવા રસ ક્યમ હોવેં;	
કપડે સુતકે સુંદરે રે કોઈ ધોળિ આગ્યમાં ન ધોવે.	૪૫
સત્યવંતી સત્ય વાચા પાલે ન પ્યૈત્ર મારગ ચુકૈ;	
કહે વાકિ કુલવટ ભાટકૈ માજન બિરહ ન મુંકૈ.	૪૬
તાંથી આવ્યો મહાજન માંહિ બરહ કહીનેં બેંઠો;	
કહો કપવરાજ આજ ક્યમ એવા બંબ તે દલગીર દીઠો.	૪૭
હવેં સાંભલબ્યો સભા ચતુરાઈ કેવાં શુભ વચન્ન;	
બોલિ ઠાલ રસાલ એ બિજી ક્યવ્ય કહે લખમીરતત્ર.	૪૮

દુહા.

માહાજન અસમેં સમો કરે કરે તે ઉતમ કાજ;	
આગ્યમ બુદ્ધિ વાંણિયા સો મેં દીઠા આજ.	૪૯
સીત હરણુ રાવણુ મરણુ કુંભકરણુ ભડ અંત;	
એતા જે આગેં હુવા વિણુ મેંતા મતવંત.	૫૦
લિએ દીએ લેષે કરી લાષ કોટ ધન ધીર;	
વણીક સમો કો અવર નહી ભરણુ ભૂપ ભંડાર.	૫૧
વિસ વસાયલ વાંણિઓ બુઓ તે નાંમ કહાઈ;	
આચારજ થાપન કરી ગછ ચોરાસી માંહિ.	૫૨
કસુ સેહેર સાહા વીના પંડીત વીના સભાજ;	
જમ ગુણુ હેણિ ગોરડી તિમ રાજ વીણુ રાજ.	૫૩
ગુણુ સમરથ ગુંડારથી સાહમાં સમરથ;	
વધેં નીપાયા વાંણિયા સેં કાજેં સમરથ.	૫૪

રાગ સોરઠ.

અંબ કહે મુષ મીઠી વાંચુલ,	
વરદ તણિ વાત પાતસાયૈ મુષ આંણિલ;	
સભા સહુમાં વાત અંચાણિલ,	
માહરે ને પાતસાને વાત તણાંણિલ.	૫૫
તાંણિ તો જાંણિ નહી રે પાંણિ રાષો મુઝ;	
ગુણુષાંણુ જગડું સારીષા કહોને મનના ગુઝ.	૫૬
અમ ભાટને ઉચાટ નથી કલવટ કરતાં કાંઈ;	
એતાં તણાં જો તાંણુસૈ પછે જીવ સાટાં થાઈ.	૫૭
ભાઈ અંબઈ દીધા મોટા ષોટા કલબુંગ માંહિ;	
તમે રાષવા સમરથ છો ઈમ અંબ યોલ્યો તાંહિ.	૫૮
પાતસાએ તેડી મુઝ કહું ષોટુ તુઝ વચન;	
સાંભલિ ચંતાતુર થયો અચંત માહરૂ મન.	૫૯
આ વરસ તો નૈ રસમાંહિ માજન દે અનદાંન;	
પાતસા કહે જો અરદ ષોટા નિકર કરૂ હરાંન.	૬૦
ઈમ સાંભલી સલતાંન તિહાં તેજ્યૂં તે મહાજન સર્વ;	
મલી સભા ગહૂ સામટી જાણું તે ઉત્તમ પર્વ.	૬૧
અંબ બિજી વાર જઈને પાતસાને પુછે માંન;	
અરદ માસ એક મુકસૈ નિતર દેસે અન દાંન.	૬૨
લષિ લીધુ દિન ત્રીસનું ત્રીસમાં એક દિન;	
દિધા વિના જો અર્દજ કહૈ સો નિતર કરૂ હરાંન.	૬૩
ઈમ કહીને ત્યાંથી ઉઠ્યા ઝેંઠા બિજે ઠાંમ;	
નાંના મોટા મત ગણો માજન સહૂ સમાંન.	૬૪
ઝેંઠા તે મેંતો ચાંપસી કરમસી અંધવ જોડ;	
કલ્યાંણુ ને વલિ કમલસી વેંમલસી નયણુસી મોડ.	૬૫
પરતાપ ને વલી પદમસી પ્રણુમી તે ઝેંઠા ત્યાંઈ;	
જગસીને તેડો ઉલસી માજન મજલસ માંહિ.	૬૬

સમરસી નં અમરસી ધરમસી ધન ધન્ય; રૂપસી નેં રાજસી તેજસી વડેં મન્ન.	૬૭
વરધમાન નેં વિરદાસ વારૂ કેસવદાસ શુન્ભાણુ; પ્રેંમણુ રવણુ વીરણુ ઉગ્રસેન વચન પ્રમાણુ.	૬૮
નાંગણનેં પ્રાગણુ ગોવંદણુ ઉલાસ; નાંનણનેં કાંનણુ અમીચંદ ઉતમદાસ.	૬૯
માંનણનેં માંણુકચંદ લાલણુ લખમીચંદ; તાસ નાંમ કેતાં કહુ મલ્યુ તેં માજન વૃંદ.	૭૦
અધકારી રૂડેં રૂડા અધકારી રાંકે રાંક; અધકારી જ્યારે આપેં નહી તારે ખીજનો સો વાંક.	૭૧
દાતારને ઝુઝાર નર રે અધકારી સરપો હોઈ; કોઈ ન પુછેં તેહનેં તે જાણેં સહુ કોઈ.	૭૨
કયવરાજ કહે સહુ કો સાંભલો એક સીપ્યનિ છે વાત; અધકારી જ્યાં દાતા હોવૈ તે ગાંમ જગત્ર વીધ્યાત.	૭૩
બાલ્યા તે મેતો ચાંપસી હું કહું તે એક વચન; પ્રથમેં દિન દેવું અમો સઉનેં સુકરીત જન.	૭૪
ત્રણસેને સાયઠ દીનનો લખ્યો કાગલ એક; લખ્યો તે મેતે ચાંપસીઈ પ્રથમ દીવસ એક.	૭૫
કોએક દીન તિહાં ચ્યાર માંડે કોએ દસ મલિ એક દીન; દાલ ત્રીણ એ કહી કયવ્ય કહે લખમીરતન.	૭૬

દુહા.

ઈણુ વીધ કરતાં કાગલે લખ્યા માસજ ચ્યાર;
પર પાટણુ જાવા તણો કરવો કવણુ પ્રકાર.

દાલ, રાગ સોરઠ.

પુછેં પંડિત પરસીધ્યા સુભ મુરતે દેરા દિધા;
સેઠ ચાંપસી આગેં સોભેં માજન દીઠેં મન મોહે.
સારંગ મેંતો તેજે તિહાં રથ જ્ઞેતરીયા સસનેહી;
કેં જ્યોડારેં પવગે ઘુધર ઘણું ઘમકેં ચંગે.
સાજ કૂદંતા માંહિ ઘડીયા લખ્યાં મેં જવેંર આગેં;

સોહે સ પરસીધ્યા કુદંતા કુતલ કીધા.	૮૦
ચાલી વાત ઘણિ ચકચાલૈ અતિ ઉતાવલ ઘણુ પાલે;	
બહુ ટાલા કરે સેવાલા થઇ હાકો હાક હાકાલા.	૮૧
માહે બેઠાં છે મછરાલા બાણેં ગ્યવરી પુત્ર દુદાલા;	
ઇંમ આબ્યા પાટણુ પાસેં માહાજન સાંમું આબ્યું આલાસૈ.	૮૨
મલીયા સર્વ માહાજન માંટે પુરમાહે આબ્યા આછાંહિ;	
દ્વિઠી સુંદર પર ચતુરાઈ વિવેક દાંન વડાઇ.	૮૩
બાણેં ગુજરધર વર ભુપ ઇંમ વ્રહ્મણુ પુરસ રૂપ;	
કવી કીરત કેતિ વષાણે જસ સોલા સહુકો બાણે.	૮૪
સવી વાત કહી સમઝાયા હોય માસ લખ્યા રે સોહાયા;	
હવે નગર વેરાટે સધાવે દસ દીવસ લખિ ને લાવે.	૮૫
ચાંપાનેંર પાટણુ ને વેરાટ મનમાં માજન ને ઉચાટ;	
દસ દીવસમાં કાંમ ન થાઈ બંબલાટ મરી નીસેં બધ.	૮૬
સેઠ કહે છે અરીહંત દેવ લજ્યા રાષે માહાજન હેવ;	
ત્યાંથી નગર ધંધુકે સધાવે મારગમાં હડાલું આવે.	૮૭
ત્યાં તો વસે પેમો દેદરાંણિ સંઘ આબ્યો ને વાત જ બાણિ;	
આબ્યો સેઠ તણા રથ પાસે બુહાર કીધો રે ઉલાસે.	૮૮
બાલે મુષ મેહેતો વાંણિ કીપા કરો વાંણેાતર બાણિ;	
શેઠ એક દયા કરીજે આજ વચન માગું મુઝ દીજે.	૮૯
મેંતો મનમાંહે વીચ્યારે ધન માંગે સહુ કો મુઝ પાસે;	
મનમાંહિં તે આબ્યું હાસ્યું દકાલમાં અઘક કમાસ્યુ.	૯૦
સેઠ કહે કાંઈ અવસર બાણિ માગો મેંતા મુઝ વાંણિ;	
પેમો કહે વાત ભલેરી છાસ પીવેનેં મુઝ ઘર કેરી.	૯૧
સેઠ બાણે ધન્ય નવ્ય માગે કંથડીમાંથી ગોરખ બાગે;	
બિબ્બ કહે કહ્યુ કરીજે ભોજન ફલ નવ ચુકીજે.	૯૨
તમે કહ્ય તે માથે ચહ્યાવું બાણુબ્યો ઘેર મહાજન આબ્યું;	
પેમેં બહુ આગ્રહ કીધા તવ મહાજને ડેરા દીધા.	૯૩
ઉતાવલા કામે સંચરીઆ ભોજનનાં તેડાં કરીયાં;	
સખી માજન સાથે સોહાવે મેતા પેમાનેં ઘરે આવે.	૯૪

[૭૨]

માંડી થાલ અનોપમ લાવે સાકરનો સીરો પ્રીસાવૈ;	
દાંતે જોર કાંઈ ન કરાવે ઘરડાં બુઠાં તે પણુ ચાવે.	૬૫
સીયાલામાં ઘણુરો ભાવે તેનો શુંણુ કહ્યો નવ જાવૈ;	
પાસે પાપડ વડી પીરસાવે તે તો કેર કેરી અણુવે.	૬૬
મેલ મલિઓ છે કુર મગ કેરો સર્યા રસ વૃત ઘણુરો;	
સાકર પીરસી અતિ ચતુરાઈ પેમે ઘણિ કીધી ભલાઈ.	૬૭
ભોજન કરી ઉઠા જામ આપ્યાં પાંન સોપારી તાંમ;	
સહુ માજન કેરે આવ્યા પેમે તવ સેઠ યોલાવ્યા.	૬૮

દુહા.

સરવ નગર એ એકઠાં, મલિઓ મહાજન આજ;	
સેઠ પરતે પેમો કહે, કહો તે કવણુ કાજ.	૬૯
મહેમદસાનાં વચન થકી, મલિઓ છે મહાજન;	
પરગટ હવે ક્યાં પુછસો, વાલે ઇંમ વચન.	૧૦૦
લપુ તે કાગલ તલે, પેમો દેદરાંણિ નાંમ;	
હાસ્યુ કરી કાગલ દીઓ, કહુ પેમા એ કાંમ.	૧૦૧

ઢાલ, રાગ મારૂ.

પેમો કાગલ વાંચિ તાંમ અતિ ઘણું હરષિઓ રે;	
પેમો દેદરાંણિ નાંમ કાગલ તલે વાંચિઓ રે.	૧૦૨
સેઠ મયા કરીને નેટ સેવકને સંભારીઓ રે;	
મહારા તાતને પુછું વાત કે સંઘ આવ્યા તાણી રે.	૧૦૩
ખરદ મેલાવે સાહ હઠીલો ગુજરધણિ રે;	
તેણે સંઘ મલિઓ અનેક કે એ લખ વાંણિઓ રે.	૧૦૪
કોઈ માંડો દિન એક કોઈ દિન પાંચ મલિ રે;	
ઇંમ કરતાં લખ્યા ષટ માસ દિવસ તો દસ છે રે.	૧૦૫
એહવું સુણિ સાહ વચન યોડ્યા દેદર ધણિ રે;	
પેમા માહાજન ને મનોહાર કરો વછ અતિ ઘણી રે.	૧૦૬
પેમા જાંણુજ્યો ઘેર યેઠાં આવિ ગંગા પ્રાહુણિ રે;	
પેમા અવસરે આચાર પેમા જો રાષિઈ રે.	૧૦૭
પેમા પચવીસમો તિર્થકર જીનેસરે ભાષિઓ રે;	

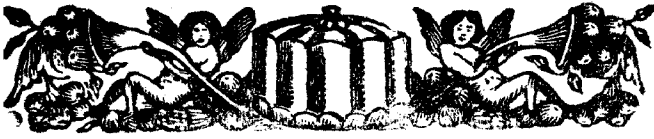
પેમા પરચે નહી ધન ધર્મ મત કો નર રૂઝ રે.	૧૦૮
પેમા રાષુ ન રહે નેટ કોઈ સાચક કુઠા રે;	
પેમા જિમ ઉલંશુ નિર તે વેલી માંહિ ગઈ રે.	૧૦૯
પેમા હેમ કુંગરી નવ્ય નિધ્ય તે સાગરમાં રહી રે;	
પેમા લકેસરનિ રિદ્ધ હતિ તે કયાં ગઈ રે.	૧૧૦
તાત હૂવો આદેસ ઉઘ્યો તે આદરી રે;	
વાળે ઢોલ નફેરી સરણાઈ ભાવતિ રે.	૧૧૧
આવ્યો શ્રીસંઘ પાસ કે અબલા ગાવતિ રે;	
પેમો આવ્યો તાંમ ઘણું પોલા પાથરૈ રે.	૧૧૨
મનૈ મહાજને મુકયો ભાર તે સેવક આદરૈ રે;	
તમે નગર નગરના સેઠ મત્યા સોભાગીયા રે.	૧૧૩
તમે ત્રણસૈને સાઠ દિવસ ઘો માગીયા રે;	
તવ ઝોલે છે બાલે વેસ ઝોલે છે વાંણિઓ રે.	૧૧૪
ત્યારે અનંત કલ્યાંણિ સંઘ કે સેઠે જાણિયો રે;	
સેઠ કહે પેમા વાત વીચ્યારી ઝોલિઈ રે.	૧૧૫
મોટી હોઈ મન માંહી કે થોડી ચાંણિઈ રે;	
પેમો કહે સેઠ વાત કે થોડી છે સહી રે.	૧૧૬
મને અધકી છે વાત કે થોડી મેં કહી રે;	
આ મુકો ને મેલાં વસ્ત્ર સવાંગ તમે પાલટો રે.	૧૧૭
અમે વિવા વારતેવાર સવાંગ નવ પાલટુ રે;	
નવી જાણું સાણું દુસાણું દોટી નેનાં તબુરે.	૧૧૮
અમે ગાંમડીયા ગંમાર નગરના જાણિયા રે;	
અમે મેલડીયા હીગતોલ અમે તો વાંણિયા રે.	૧૧૯
સેઠ કહે તમે સેઠ વાંણોતર અમે સહી રે;	
જેણું જાણ્યું તમ રૂપ તમે એવા સહી રે.	૧૨૦
દેદરસાનિ સીષ માગી પેમો સચરે રે;	
પાલખિમાં ઝેસારી મેહેતો આગલ કરે રે.	૧૨૧
કહે કવી લખમીરતન આંપાનેર આવીયા રે;	
પાંચમી ઠાલ રસાલ સુણો રે સોભાગીયા રે.	૧૨૨

કુહા.

- બરહ ઘણું મુષ ઝોલતો મન આંણુઘો સાહ;
 પેમા સાથે સંઘ બહુ જઈ લેઘ્યો પાતસાહ. ૧૨૩
- કહે મુષ મેંતો ચાંપસી અમ અરજ સુણો સલતાંન;
 ત્રણસેને સાઠ દિવસ લગેં અમ સેઠ દિઘે અનદાન. ૧૨૪
- બહે મેલે લુંગડે દિઠો અચરજ રૂપ;
 કહો કેતે તમ ગાંમ હે ઈમ ઝોલ્યો ગુજરભુપ. ૧૨૫
- તવ તે પેમા ઝોલિઝો માહરે છેં ઝેં ગામ;
 સાહ કહેં જો ગાંમ હે દોનુંકા કયા નાંમ. ૧૨૬
- મુકે તવ પાલિ પલિ મુષ આગલ સલતાંન;
 દેઉં તેલ પલિઈ ભરી પાલિઈ લેઉં ધાંન. ૧૨૭
- દીયેં બરહ અધીકંદા મન આણુઘો સાહ;
 સાહ કહાવત વાણિઝો રે ગિજો કેં પાતસાહ. ૧૨૮

રાગ ધન્યાસરી.

- ધન્ય ધન્ય પેમા દેહરાંણિ જેની કીરત જગમાં બાંણિ ળ;
 દિધાં દાંન તે ચઢતે પાંણિ ળ કવિજને વાત વષાંણિ ળ. ધન્ય૦ ૧૨૯
- પાતસાઈ ઘણું માંનજ દીઈ સાહ બરહ જેણે લીધુ ળ;
 બતાં બરહ જેણે રાખ્યાં સઘલાં દેઈ દાંન મન પ્રઘલાં ળ. ધન્ય૦ ૧૩૦
- વલી સેત્રુજીરી બત્રા કીધી રૂઠા લાહો લીધો ળ;
 અંતસમે ચારીત્ર પદ લીધું સરગલોક કારજ સીધુ ળ. ધન્ય૦ ૧૩૧
- ગર્યા સાધુ તણા ગુંણુ ગાયા અનેં વલિ રીષિ રાયા ળ;
 કવીજન મત કોઈ દોષણુ મ દેજ્યો ગુંણુ હુવા તે ગાયા ળ. ધન્ય૦ ૧૩૨
- સવંત સતર એકતાલિસા વરપે રાસ રચ્યો મન હરપે ળ;
 માગસર સુદ પુન્યમ ગુરવારે ગાંમ ઉનાઉ મોઝાર ળ. ધન્ય૦ ૧૩૩
- પંડીત હીરરતન પરસીધ્યા તસ પસાય રાસ કીધો ળ;
 છટ્ટી ઢાલ ધન્યાશ્રીમાં ગાવૈ સાંભલતાં મુષ પાવેં ળ. ધન્ય૦ ૧૩૪
- ;
- કીજે ધર્મ ભવીક જન વૃંદા લખમીરતન કહંદા ળ. ધન્ય૦ ૧૩૫
- દતિ શ્રીષેમાહકાલિયાનો પ્રખંધ સંપૂર્ણ સમાસ
 ૧૮૬૮ ના કાર્તિ વદ ૧૪ દને લખ્યુ છે.

ॐ नमः

गणितयचन्द्रविरचित

रायचंद्रसूरिगुरुवारमास.

हूडा.

सुंदररूप सुज्जलवर सोडग मंगलकार;	
मनमोहन जियो वल्लहयो परतपि सुर अवतार.	१
श्रीरायचंद्र सूरिसूरी महिअलि महिभावंत;	
गुणुआगर लीलापवर सारदससि जिम संत.	२
लविक कमल उदंडासकरःकमलाकूपि रतन्न;	
नवउल कुल मंगुणु उदंडिं सोवन वन्न.	३
मनमथभाणुविहंडणुयो मोड मनावध आणु;	
कोधादिक अरि लपिवा सरि धारध जिनवाणु.	४
पंचमहाव्रत सुमतिधर गुपतिधं गुपत सुशील;	
गौतम जू भेधमुनि थूलिभद्रनी लील.	५
धम डेता गुणु वणुणुवर्ध अेक ललि सुविचार;	
धंद्रादिक जध संथुणुध तड न आवध पार.	६
जसु संयममति दद थध श्रीसभरचंद्र सूरि पासि;	
आगम सुणुिवध राग धरि शुभ विवेक आवास.	७
परमारथ चितस्यड धरी गिणुि संसार असार;	
विषयथकी मन वालिययो टादी धाम विकार.	८
जहनि संपूरां वीनवध सुभ्य अनेक संसारि;	
वार मास नितु लोगवड नवनव उरधव सार.	९

[७६]

॥ ઢાલ ॥

રાગ સામેરી.

પુહવિધ તિ પાવસ ઊનયા આવિયઉ માસ આસાઢ,
 તિહાં વીજ ચિહું દિસિ ઝલહલધ ધન મધુર ગાજઈ ગાઢ;
 સખિ નાય મંડઈ મનરૂલી કિંકાર સખદ સુહાઈ,
 પરદેસ પંથી ગેહુ આવઈ તુમ્હે વિલસઉ સુખખ અગાહુ રે અંધવ ળ,
 સંપૂરાં આઈ ઈમ વીનવઈ રે, એ અમ્હુ વચન પ્રતિપાલિ રે અંધવ ળ;
 તૂંતઉ સુગુણુ સનેહ રસાલ રે અંધવ ળ
 અમ્હુ અછઈ આસ સુવિસાલ રે અંધવ ળ;
 તૂંતઉ અમ્હુ ઊપરિ મન વાલિ રે અંધવ ળ
 સંપૂરાં આઈ ઈમ વીનવઈ રે. આચલી. ૧૦

દૂહઉ.

આગમ જલધર દેસના ગાજ વીજલી નાણુ;
 ભવિક મયૂર રસિઈ રમઈ એ આસાઢ સુજાણુ. ૧૧

॥ ઢાલ ॥

શ્રાવણુ શીતલ વાયરઓ દાદરા ઘણુ મદવંત,
 દિનનાહ છાહઓ મયણુનઉ ભડવાય અતિ દીપંત;
 સવિ તાપ ભાગા મહીય સોભઈ હરિઈ તિ છાહી દેહ,
 ઈણિ સમઈ મંદિર રાગ રસ ઘણુ જોગવઉ પ્રેમસુ ગેહુ રે.
 અંધવળ. ૧૨

દૂહઉ.

શીતલ અતિ વઈરાગ રસ તાપ સમઈ સંસાર;
 મયણુમાણુ ઊવેપિયઈ શ્રાવણિ ઈમ સુખ સાર. ૧૩

॥ ઢાલ ॥

ભાદ્રવઈ કામિનિ મન રૂલી નયણિઈ તિ કાજલ રેહ,
 નદીઈ તિ પરધલ જલ વહઈ વરસઈ તિ અવિરલ મેહ;
 બાપીઓ પીજર ઉચ્ચરઈ વિરહણી મન દૂમાઈ
 ત્રી રમઈ ત્રીજ સકાજલી તુમ્હે રહાઈ અમ્હુ મનિ સુખ
 થાઈ રે. અંધવ ળ. ૧૪

[૭૭]

દૂહઉ.

ગુરૂ દેસન વરસઈ નદી વિધા પૂરી પૂરાઈ;
રમિયઈ ગુરૂ પર્વિ આપીયા શ્રાવક ભાદ્રવિ થાઈ.

૧૫

॥ ઢાલ ॥

આસો તિ અંબર સોલિયઈ નિર્મલઓ ચંદ પ્રચાર,
પરિમલિઈ બહુલા કમલ મધુકર કરઈ બહુ ઝંકાર;
ચંદ્રસાલ ઉત્તમ કામિની જન મોહુઓ નિયનાહ,
સંસાર સુખ ઇમ લોગવઉ તૂંતઉ નીકર કાંઈ મ થાઈ રે. અંધ. ૧૬

દૂહઉ.

અંબર ધર્મ તિ નિર્મલઓ શીતલ ચંદ અરવિંદ;
પરિમલ જસ ઉત્તમ ભમર વિરતિ નારિ આનંદ.

૧૭

॥ ઢાલ ॥

કાતીઈ કઉતિક અતિ ઘણા અતિ વિમલ જલ હોયંતિ,
નવનવા અન્ન સુહામણા સવિ નારિ અધિકી ષંતિ;
ભૂષણ અંગિઈ પહુરિયઈ પકવાન ઘોલ સુચંગ,
તિહાં પર્વ દીવાલી ભલઈ હિવ કરિવઉ અમ્હ મનરંગ રે. અંધ. ૧૮

દૂહઉ.

સમકિત જલ વ્રત અન્ન ગિણિ ભાવન ભૂષણ સાર;
પર્વ ચઉમાસઈ પુણ્યનઉ ઘોલ શુદ્ધ આચાર.

૧૯

॥ ઢાલ ॥

માગશિર માસિઈ લગન જોસી પૂછિયઈ વરનારિ,
મંગલ ગાઈ ભામિની દીપતા તારા ચાર;
મેદિની ઉત્તમ વિસદ દીસઈ ગોપિકા ગોકુલ ગાઈ,
તુમ્હે ચંદ્રસાલાઈ રમઉ ઇમ અમ્હ મનિઈ સુખ થાઈ રે. અંધ. ૨૦

દૂહઉ.

ચારિત મહુરત લગન બલ તાર ચાર સુવિહાર;
કાયા મેદિની ગોપિકા ભાવિક ગાયઈ સાર.

૨૧

॥ ઢાલ ॥

પોસિઈ તિ કાયા પોસિયઈ શુભ તેલ રસ અભ્યંગ,
દોટી તિ રંગિત ઓઢિયઈ પહુરિયઈ માણિક ચંગ;

[૭૮]

વલિ કેતકી નઈ મરૂય જાઈ પરિમલ લીજઈ સાર,
સિંહરસ કામિની લાઈ તુમ્હ દીઠઈ હરખ અપાર રે. બંધ. ૨૨

દૂહઉ.

મૂલ ગુણાં કાયા લલી તેલ ભંગ ગુણુ રંગ;
તપ દોટી સંયમ માણિકાં કુસુમજાતિ દદે રંગ. ૨૩

॥ ઢાલ ॥

માહુમાસિઈ વિમલ હીરિલ પદ્યંક સીરખ સાર,
તંબોલરસ આસાદિવઉ સુખ ગોઠિ સ્થામાતાર;
હિમલરિઈ પોઈણિ દાઝીઈ તિમ વિરહણીનઉ અંગ
અનિવાર સઘલઈ સંચરઈ જિમ તાદિઈ સ્તરિસ અનંગ રે. બંધ. ૨૪

દૂહઉ.

મનસંતોષ પલંક વર સત્યવચન તંબોલ;
રાગવંત દાઝઈ મયણુ પીઠઈ તસુ અવલોઈ. ૨૫

॥ ઢાલ ॥

કાગુણિઈ તરૂવર મહિરિયા કોઈલા સખદ કરેઈ,
ચંદનિઈ ટીલાં કીજઈ ગહુ સજણુ કીક ભરેઈ;
તિહાં કાગ ગાયઈ રસ ભરિઈ વાયરઉ ફરહર વાઈ
વનરાજિ લહકઈ અતિઘણુઉં તુમ્હ પ્રેમરસિઈ અમ્હ લાઈ રે. બંધ. ૨૬

દૂહઉ.

માર્દવ તરૂવર કોઈલા શ્રદ્ધાં તિલક સુઆણુ;
નવતત વનરાજી ભલી તિહાં અમ્હ સાતા નાણુ. ૨૭

॥ ઢાલ ॥

ચૈત્રિઈ તિ નાગ પુત્રાગ અંપક સહકાર કલિકાવંત,
કામી તિ રામાસ્થઈ જઈ વનકેલિ રસ પૂરંતિ;
ઘનસાર લાલ ગુલાલ સુંદર મૃગનાલિ વાસ સુહુતિ,
ઈમ વિષય સુખરસ ભોગવઉ પૂરઉ મનની ષંતિ રે. બંધવ જી. ૨૮

દૂહઉ.

ઉત્તરગુણુ તરૂવર ભલા કીડા સૂત્ર વિચાર;
વાસજાતિ નિર્મલપણુઉં મન ષંતી અવિકાર. ૨૯

[૭૯]

॥ ढाल ॥

वैशाखभासि वसंत मधुरउ गायति राग सतूर,
 षडोषदीर्घ जीलणुठ वर कुसुममाला पूर;
 गहुमूल उल्लङ्गल वस्त्र पहरण्णि दिननाथ अंड प्रताप,
 वरनारि परिणुवा तणुठ ये थापउ सूधउ थाप रे. अंधव ७. ३०
 दूडउ.

राग जिनागम वायीं क्षमा जीलणुठ छेक;
 कुसुममाला जिनगुणु लणुणु धीरिम वस्त्रविवेक. ३१

॥ ढाल ॥

जेठिं ति तइवर सवि इत्या जलकेलि कीज्जं षंति,
 वाचना अंहन लाययं कर्पूर नीतिह लंति;
 आवास सारण्णि जलकण्णिं वायरा सीतल हुंति,
 गहु लोहि नाटक जेययं हिव करिवउ मन अकंति रे. अंध. ३२

दूडा.

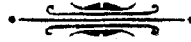
आसा तइवर हिव इत्ये जिन सेवा जलकेलि;
 अंहन गुरे निरवध धर समता वायु सडेल. ३३
 गार्ध वचन प्रमाणु मुज कीधउ मन अकंत;
 यारित लेवा कारण्णिं गुरे सेवउ गुणुवंत. ३४
 धम उतर आपी धणुा समजावी पुण्यवंत;
 अनुमति अंधव गहुनिनी हरण्णिं ताम लडंति. ३५
 सुभ अनेक संसारना जे सवि जण्णि असार;
 श्रीसमरअंह सूरी कण्डुं यारित त्यं गुणुधार. ३६
 लक्षणु वंजणु गुणु सडित हेपी श्रीगुराय;
 गच्छपति पदवी हरष धरि आपं मन उच्छाह. ३७
 अंध जेम अउती कला सागर जिम गंभीर;
 धंद्र तण्णी परि सोलता इपिं सुरगारि धीर. ३८
 श्रीरायअंह सूरीसरे जे सेवं नर नारि;
 गण्णि जयअंह धम उच्चरं तसु हुं जयज्यकार. ३९

इति श्रीगुरारभाससभासः
 लिखितं कुंयरेण अहुम्महावाहे ।

परिशिष्ट ' अ '

अग्यारबोलनी सज्जाय.

- प्रणुमी स्वामी वीरनिष्ठिंह नसु दरसणि हुध परमाणुंह;
 कडिसु संपेपध भोल धग्यार विगति सहित लडि शुर् आधार. १
- धर्म लडुध लव गिहु प्रकारि ते निसर्ग उपदेसि विचारि;
 नधसरणि निसर्ग ति लणुड हिव उपदेसं त्रिविध तुम्ह सुणुड. २
- त्रिहु उपदेशि प्रथम विधिवाह अरित यथास्ति नही विवाह;
 ज्ञेय हेय आदेय विचारि अे वंछु लवियणु अवधारि. ३
- धर्म अधर्म मिश्र सुय सूध पक्ष त्रिणि प्रवचनथी लद;
 अेवं नव निश्चय विवहार धणिपरि भोल्या भोल धग्यार. ४
- हिव कडियध छध अेहुनी विगति आगमभाडे ज्ञेय्यो नुगति;
 सूत्रि साभि विणु मानध नही डाहेरड डेध अम सडी. ५
- विधि डेतवि अर्थ उपदेस जिहं नही हिंस्या लवलेसि;
 करध करावध निणुवर जेय अनुभोदध वलि त्रिकरणु तेय. ६
- करणी करिवी अनुभति धं हं अछध अम्हारी धम छध जिहं;
 तिहुनड वदिवड ते विधिवाह मानड टादी वाहविवाह. ७
- अध्ययन नवमध पहिलध अंगि वलिय विचारड धीय डवंगि;
 लवियणु म करड मन लंललड धंहुनी साभि तिहं संललड. ८

॥ ઢાલ ॥

રાગ મેવાડઉ.

- સુધા સરીખી ભાષા જિનતણી ત્રિભુવન જસુ આધારિ;
નાવતણી પરિ ભાવઈ આદરી ઉત્તરવઉ ભવપારિ. ૯
- આગમ નયગમ ભાગિઈ પરિખિયઈ અલૂજ-વીઉ જેહિ;
નાન્હઉ સૂત્રિક તાણુતણી પરિઈ વલિય સલૂજઈ નેહિ.
આ૦ આંકણી૦ ૧૦
- નામ લેઈનઈ અમુક અમ કર્યઉ વિરૂઉ રૂકઉ કાજ;
મિશ્ર વલી જેય રિત છે તિહાં તિહાં ઈમ ભાષઈ જિનરાજિ. આ૦ ૧૧
- સૂયગડંગિઈ રાયપસેણિયઈ ઉત્તરાધ્યયને સાખિ;
પ્રવચન જાણી ગુરૂ મુખહની જે પૂછઈ તસ ભાખિ. આ૦ ૧૨
- જીવ અજીવાદિક જે જગિ જેહવા જિમ ભાખ્યા જગનાહિ;
તેહ જથાસ્થિત ત્રિહુ પક્ષે જાણિજે ચતુરતિ પ્રવચનમાહિ. આ૦ ૧૩
- પહેલઈ ખીજઈ અંગ વિચારિયઈ દસવૈકાલિક જાણિ;
ઈહાં જથાસ્થિત પદ છઈ ભાખિયા નિરતા હિયડે આણિ. આ૦ ૧૪
- જ્ઞેય તે કહિજઈ જે છઈ જાણિવઉ છાંડિવઉ તે હેય;
આદર કરીને ગ્રહીયઈ જે સહી તે જાણુઉ આદેય. આ૦ ૧૫

દૂહા.

- મૂલસૂત્ર છે એહની અંગ ઉવંગે સાખિ;
સ્વાદ લહિસિ જઈ અનુભવિસિ મીઠઉ ફલ જિમ આખિ. ૧૬
- મીઠા ફલ છઈ જગિ ગણા એ જામલિ નહુ કોઈ;
અતિ સેવ્યા તે હુઈ વિરસ એહ અધિક રસ હોઈ. ૧૭
- આગર નવમા રસતણુઉ જાણુઈ જે હુઈ જાણુ
જેહુને મને એ પરિણુમે તે પામઈ નિરવાણુ. ૧૮

[૮૨]

ઢાલ-ક્રમગની.

- ધર્મ અધર્મ જે મિશ્ર તિ પક્ષ ત્રિણિ હિવ જોઈ,
સાધુ પ્રથમ મિચ્છત્તિ અવિરત ખીજઉ હોઈ;
વિરત અનઈ મિચ્છાતી સમક્રિતધારક જેય,
દેશિવિરત એ યેવઈ મિશ્રપક્ષ ગિણિ તેય. ૧૯
- સમક્રિતધારી અવિરત જે અસંખ જગમાહિ,
તેય કહઉ જે જાણઈ જેમ લણઉ જગનાહિ;
શ્રાવક સાધુ સમાણા જિહુ યોડ્યા તે ઠાણુ,
રૂડીપરઈ વિમાસી જેને ચતુર સુજાણુ. ૨૦
- પઢમ ઉવંગિઈ ખીજઈ અંગિઈ દસાસુયખંધિ,
એ ત્રિહુ સૂત્રે ભાખીઉ સાધુતણે સંખંધિ;
વિરતિ કદાચિત લજના સમક્રિત મિશ્ર મ જોઈ,
ઈણિ કારણિ એ પહિલઈ પક્ષે લહી મલ ઘોઈ. ૨૧
- ખીજઈ અંગિ અઢારમ અધ્યયનઈ એ ઠાણુ,
પક્ષ ત્રિણિ જિનભાપિત જાણે જે હુઈ જાણુ;
સહુઅ મિલી ખહુમાહિ ગણિયઈ ધર્મ અધર્મ,
સમક્રિતધર મિચ્છાતી ગુરુમુખિ લાઘઉ મર્મ. ૨૨
- દેખીતઉ ખહુસમત પ્રગટ ગિણુઉ વિહાર,
અંતર છાનઉ જાણુઈ કેવલી ધણિય વિચાર;
એ નિશ્ચયઈ યેવઈ ભાખ્યા પંચમ અંગિ,
એહુ તણુઉ ભાવારથ ભવિયણુ સુણુઉ પ્રસંગિ. ૨૩
- મહુરઉ ગુડ કડુ સૂઠી તિકત લિખતરૂ જાણિ,
અરૂણુ મજાઠ હરી સુકપિચ્છ તિ હિયડઈ આણિ;
પીલઉ કંચણુ સસિકર ઘટઉ સુરહિ ઘનસાર,
છારી હુખઈ કેવઈ જાણેવઉ વવહાર. ૨૪
- નિશ્ચય પંચ હુ પંચરૂ વણુણુ ગિંધ રસ ક્રાસ,

સૂત્ર સામે કીધઉ ઝોલ ઇગ્યાર પ્રકાસ;
 જ્યે ધર્મ આદ્યે તિ ત્રિણિ મલિઈ વિધિવાંદિ,
 ચરિત્ર યથાસ્થિત ઇણિપરી પામ્યા સુચુર પ્રસાદે. ૨૫

દૂહા.

કામદેવ અરહનગિઈ મુણિવર ગજસુકુમાલિ;
 ચરિતિ પરીસહ જે સહ્યા તે વિધિસમ સંભાલિ. ૨૬

રાબ એડઈ કોણિકઈ જે કીધા સંગ્રામ;
 હેય ચરિત્ર આદ્યે તે જે ચારિત ગુણગ્રામ. ૨૭

જહુઠિય જિહુ તિહુ જાણિજો જ્યે હેય આદ્યે;
 હેય આદ્યે જિહાં નહી તે કેવલ ગિણિ નેય. ૨૮

પુઠવિંદીવ જલનિધિ ગગણુ નરય તિરિય નરદેવ;
 ઇત્યાદિક તઉ પમિયઈ જઈ કરિયઈ ગુરુસેવ. ૨૯

હેય અધર્મ તે જાણિજો ધર્મ તે આદ્યે એક;
 અસંજમ વિરતિ વલિ કમ જેવઈ ગિણિ એહ. ૩૦

પરમારથ ગ્રહિયઈ જિનગુણુ લહિયઈ આદરિ પ્રભુસરણુ;
 જિનસેવા કરિયઈ ભવજલ તરિયઈ ધરિયઈ હિયડઈ ગુરુવયણુ. ૩૧

ચ્યારિ અકૂહીની મહિમા નંદીસર મિલિ દેવ;
 કરઈ યથાસ્થિતિ મિશ્ર એ પંક્ષિઈ શ્રીજિનસેવ. ૩૨

ઇગ્યાર પદારથ ભાજ્યા સમરથ,
 સંભલિ ભવિયણુ સદહુ એ;
 જે થાએ એક એકચિત પામઈ,
 સમકિતિ પાસચંદ ઇમ ઊચરઈ એ. ૩૩

કાઠિયા શબ્દાર્થ-સંગ્રહ.

અ.

ક્રમ.	ક્રી.	શબ્દ.	અર્થ.
૩૪	૯૪	અંગેલિવંગ.	અંગોપાંગ.
૨૨	૭૫	અંગજ	દીકરો.
૨૯	૪૪	અંતેલરિ	અંત:પુરમાં રહેનારી, સ્ત્રી.
૪૯	૪	અકલિ	નહિ કળાતું, નહિ સમજાતું.
૫૬	૭૩	અણુહુતિ	ખીજા વગર.
૪૫	૪૫	અચિર	અસ્થિર.
૧	૨	અધિકારિ	વિષયમાં.
૨૭	૩૦	અનેષિ	ખીજો.
૩૦	૫૦	અમિય	અમૃત.
૩	૨૫	અરડક્રમલ્લ	ભૂપાલ, રાજા, ઓશવાલોનું ગિરિદ, શરવીર.
૫૧	૨૬	અરીઅણ.	અરિજન, શત્રુ, દુશ્મન.
૨૧	૭૦	અવદાત.	યશ, ગુણ.
૪૪	૩૬	અવધારલિ	ધ્યાનમાં લ્યો.
૨૮	૩૩	અવલોપયષ	અવલોપીએ, નોષએ.
૩૦	૫૨	અવિહડ	અવિહત, નહિ તૂટે તેવો.
૨૨	૭૫	અસુહ	અસુખ.

[૮૫]

આ

૪૧	૪	આગર	ભંડાર.
૨૪	૧૦૦	આગલા	આગલ પડતા.
૪૪	૩૬	આજીણુ	નીતરામણુ.
૨૧	૬૬	આણા	આઝા.
૪૫	૫૪	આદેસ	આઝા, આદેશ.
૧૧	૬	આપોપહિ	પોતાપણુ.
૨૫	૫	આવરત	લહેર, તરંગ.
૫	૪૮	આપછ	ખોલે.
૭	૭૪	આપેપ	આક્ષેપ.
૩	૩૪	આસના	પાસે.

ઘ

૧૪	૬	ઘક	ઝેક,
૧૪	૧૦	ઘહ	આ, અહિં.

ઉ

૬૨	૧૪૮	ઉડિ	ધરે.
૬૪	૧૭૫	ઉધેલા	ખર્ચ.
૪૨	૫	ઉપધ	ઓપે, શોભે.
૧૬	૩૧	ઉપાધ	ઉપખવે.
૪૧	૧	ઉમાહલઉ	હોંસ,
૪૨	૫	ઉલિ	ઓળ. [પાણુ હડાવો
૧૫	૨૨	ઉવેષઉ	ઉપેક્ષા કરં, ઉપેક્ષા કરવી,

ઊ

૨૭	૨૬	ઊમહહ	હોંસ રાખે, અલિલાખા રાખે.
----	----	------	--------------------------

એ

૨૬	૪૫	એકંતિ	એકલો.
----	----	-------	-------

ઓ

૩	૩૨	ઓડી	અર્પણ કરી, આગળ ધરી.
૨૪	૯૬	ઓદ્યો	ઉગ્યો.

ક

૨૩	૮૪	કંતિષ	કાન્તિવડે, રૂપવડે.
૩૩	૯૨	કડિ	કટિ, કડે.
૩૩	૯૨	કણુદોરઉ	કંદોરો.
૨૦	૫૭	કદાઅહ	કુરાઅહ.
૨	૧૭	કરલીષ	કમ્યવાય.
૭	૭૩	કરસણુ	વાવેતર.
૪૯	૪	કલિ	કળવામાં—સમજવામાં.
૧૦	૩	કાંહનાસોરી	હાની વાત, કાનમાં કહેવી.
૩૧	૬૭	કાપુરિસ	કાયર પુરુષ.
૨૨	૭૩	કામ્યઉ	કામનું.
૬૨	૧૪	કિહ	કોઇને.
૨૫	૧૦	કુમાગ	કુમાર્ગ.
૫૭	૮૩	કુર	ભાત.
૧૭	૪૦	કૂંચર.	કુંવર.
૨૮	૩૫	કેણુષ	કોઇએ.
૭૯	૨૬	કોઇલા	કોકિલા.
૨	૨૦	કોટિં	કોટે, ગળે.
૨૧	૬૯	કોડિ	અનેક, ઘણા.
૪૨	૫	કોસીસાં	કાંગરા.
૬૯	૪૭	કચવરાજ	કવિરાજ, કવિ.

ગ.

૪૮	૮૨	ગચણુ	ગગને.
૫૩	૫૧	ગલગરજત	ગાલગળવતા.

૧૬	૨૮	ગહગહીઆ	મુદ્ગલ થયાં.
૭૦	૫૬	ગુઝ	ગુણ.
૬૨	૧૫૨	ગુણુસંકલ	ગુણુની ભરપાઈ.
૪૨	૬	ગૂડી	ધવ્વ
૪૨	૧૪	ગેદિહ	ગેલ, ગમ્મત.

ચ.

૧	૬	ચક્રપતમઘ	ચોપતમે.
૬	૬૩	ચલુકાજિ	વીણીખાવા.
૬૧	૧૪૧	ચીત્રાવેલ	ધરિષ્ટ કળ આપનારી વેલી.
૨૫	૪	ચીપલ	કાદવ.
૬૦	૧૩૪	ચોલક	ચાલુક્ય.
૧	૭	ચ્યાસ્સયા	ચાસ્સેં.

છ.

૧૯	૫૩	છએ	હોય.
૧૫	૧૯	છડોતરછ	છ ઉપર છે નહેને તે.
૪૯	૪	છયલ	દક્ષ.

જ

૪૧	૨	જગિ	જગતમા
૩૨	૮૨	જગીસઘ	હોંસે
૧૭	૪૧	જવ	જન્હારે
૨૫	૬	જાધગ	જગા-સ્થાન
૪૩	૨૦	જાદર	આછાં
૧	૭	જાહાં કિણિ	જાહાં, જે હેકાણે
૩૧	૫૯	જપિવી	જાતવી.
૫૧	૨૬	જોઅણુ	જોજન, (૪ ગાઉ)

ઢ

૬	૬૨	સેહિઆ	ચોકીદાર, રક્ષક.
---	----	-------	-----------------

[૮૮]

ત.

૬૬	૧૦	તાઝ્ય	ત્યાગ, દાન.
૧૨	૧૪	તિં	તેં.
૧૯	૫૩	તિવારં	તે વારે, ત્હારે.
૯	૯૦	તુંગ	મોટી, ઉંચી.
૬૧	૧૪૧	તુઠો	સંતુષ્ટ થયો.
૮	૭૮	તુડિ	બોટ.
૧૮	૪૩	તુરિયં	ધોડ.
૪	૪૩	તૂરિ	ચારે પ્રકારે (સામ, દામ, દંડ, ભેદ.)
૬	૫૪	તે તઉ	તે ત્ર.

થ.

૨૮	૩૩	થવના	સ્તવના, સ્તુતિ.
----	----	------	-----------------

દ.

૫૯	૧૧૮	દણુચર	દિનકર, સૂર્ય.
૩૩	૮૪	દદામા	નગારાં.
૬૬	૧૫	દલધીર	દિલગીર.
૧૫	૨૩	દક્ષિણાવરતિઈ	દક્ષિણાવર્ત-જમણા વળવાળા.
૨૩	૮૪	દાસિદ	દારિદ્ર, નિર્ધનતા.
૭૭	૧૨	દિનનાહ	સૂર્ય.
૨૫	૬	દીપવિસ્તામ	દીવાદાંડી.
૧૦	૨	દીસઇ	દેશે.
૩	૨૬	દુષમાસમઇ	માઠા વખતમાં
૧૩	૨	દુહરાસિ	દુઃખરાશી, ધણો દુઃખી.
૨૨	૭૬	દેસન	દેશના, ઉપદેશ.
૭૮	૧૨૨	દોટી	પહેરવાતું વસ્ત્ર.
૧૫	૧૮	દોહલા	દોહદ, ગર્ભિણીના મનોરથ.

૧૨

[૯૯]

ધ.

૨૨	૭૨	ધણકણ્ય કંચણિયં	ધન ધાન્ય સુવર્ણ વડે.
૪૧	૧	ધરેવિ	ધરીને.
૮	૭૭	ધીવર	માછીમાર.
૧૮	૪૮	ધુરથી	પહેલેથી.
૧૭	૩૭	ધુલરઉં	હારડો.

ન.

૭	૬૫	નરતિ	તપાસ.
૬૯	૪૬	નખ્યેત્ર	નક્ષત્ર.
૧૮	૪૮	નહૂ	નહિં.
૧૯	૫૨	નાગઉર	નાગપુર.
૨૪	૯૯	નાણુ	જ્ઞાન.
૨૭	૩૦	નામીય	નમાવી.
૨૯	૪૨	નિટોલ	વિના કારણુ.
૨૨	૭૭	નિય	નિજ.
૪૬	૫૯	નિરજ્જણી	દૂર કરી.
૫૩	૫૨	નિરધુમ્	ધૂમાડા વગરનો
૨૮	૩૬	નિલઉ	વંતો, વાળો.
૧૬	૩૨	નિલાડ	લલાટ, કપાળ.
૨૨	૭૧	નિસિદ્ધીસ	રાત દિવસ.
૩૮	૨૧	નિસિંદ	ઝરણો.
૬	૫૬	નિસુણુઉ	સાંભળો.
૨૯	૪૨	નીકર	નિષ્કુર, કઠોર.
૭	૬૫	ગુહધ	ન હોય.

પ.

૧૯	૫૨	પદસઠિ	પાંસઠ.
૨૨	૮૦	પંચહુતરી	પંચોત્તર.

[૯૦]

४५	५०	पछेवउठि	पछेडो.
४५	४७	पठाविआ	पाठव्या, मोकल्या.
२७	२६	पउठितर	प्रतिठितर.
६	५५	पउवउठि	प्रसिद्ध, जहुर.
१४	५	पडिमोहणुओ	प्रतिमोहक.
२	८	पडूर	प्रख्यात.
४	४०	पथकिं	तालुकाभां.
५	४८	पभणुध	कहे
३३	६३	पयकभलि	पदकभले, पगे.
१६	३२	पर्व	टेरवां.
६६	६	परगडो	प्रकट, प्रसिद्ध.
१४	११	परतपि	प्रत्यक्ष.
२	१४	परवरी	प्रवर, महान.
२६	१६	परषद्	परिषद्, सभा.
७	७३	परिं	पेटे.
६	६१	परिधव	अतिशय
४२	११	परिडिठिं	धरुं.
१६	५१	परिसरि	पादरे.
११	११	पसाय	प्रसाद, कृपा.
६२	१४८	पसी	पंथी.
४३	२३	पहिरावठिअ	पहेराभणी आभुं.
२२	८२	पहूता	पहोत्या, गया.
४	३८	पांढिं	पासे.
२०	५७	पालिस्यठिं	पाणशो.
२२	७८	पाव	पाप.
२२	७६	पावी	भेणवी.
८	७७	पीवर	पुष्ट.
१४	४	पुइपरयणु	पुइपरत्त.
६	६२	पोष	पोषणु.
२०	५६	प्रकासठिं	प्रकाश करं, जहुर करं.

૮	૮૧	પ્રચુર	વિવિધ, ઘણું.
૨૫	૬	પ્રવહણુ	વહાણુ.
૨	૧૬	પ્રાણુ	ખળ, જખરાઇ.

ખ.

૩૧	૫૯	ખાંહખલિ	ખાહુખલે.
૭૮	૧૫	ખાપીયા	ખપૈયા (પક્ષી)

ભ.

૪૫	૫૧	ભટ્ટ	ભાટ.
૭૭	૧૨	ભડવાય	ચોદ્ધો.
૧૭	૪૨	ભણિવઉં	ભણુવું.
૧૬	૨૪	ભમહ	ભમર
૨૭	૨૩	ભવિયણુ	ભવ્યજન.
૧૪	૬	ભાષ	વચન, ભાષિત.
૪૯	૫	ભેય	ભેદ, મર્મી.
૨૪	૯૮	ભોલ	ભૂલ.
૯૭	૩૬	ભતિ	ભાતે.

મ.

૬૬	૩	મહ	હેહલાં.
૪૧	૪	મદ ભરિચ્ચ	મદ ભરિત, મદ ભર્યો
૮	૮૨	મનોહારિ	ખરદાસ.
૪૧	૪	મયગલ	હાથી.
૨૧	૬૧	મયણુ	મદન, કામ.
૯	૯૦	મહીચ્ચલિ	પૃથ્વીપર.
૧૪	૪	મહિમાનિલઉ	મહિમાવંત.
૪	૪૩	મહિમૂર	અતિશય.
૧૯	૫૧	મંડણિ	શોભા.
૩૫	૨૦૦	મંડેવા	માંડવા, આરંભવા.

[૯૨]

२	१४	मानि	अमाखु, माप.
२२	७८	मायताय	मात तात. (माता पिता)
८	८२	भुगतां	डिधाडां. (भरलुभां आवे ते क्ष
४१	२	मेदपाट	मेवाड. लेवा भाटे पुक्षां.
१५	२०	मेखी	मेणवी.
२८	३२	मेधोनमेध	पलकाशे

थ.

१५	१४	यसिधं	यशवडे.
----	----	-------	--------

२.

६६	१६	रखुअणे	सयेत अछ जय, डिस्केराय.
४४	३३	रमति	रमत.
३०	५६	रसवती	रसोअ.
४२	१७	राग वसिधं	रागवशे, प्रेमथी.
१८	४८	रातडि	राथ.
३२	८१	रातीजगा	रात्रे जगरखु.
७७	१४	रेह	रेभा.

३.

१२	२५	लअछी	लक्ष्मी.
१३	२	लअधि	लअधि, सिद्धि.
१८	४८	लहतडि	मेणवतो.
१२	२५	लडीअ	पाभे.
२२	७७	लडुवधि	लधुवये.
२४	८३	लाह	लाल.

४.

४४	३८	वअ	वत्स (दीकरे.)
२५	१०	वट	वाट, रस्तो.

[६३]

૨	૧૦	વડવખતી	મહોટો, વિખ્યાત.
૧૮	૪૪	વરતણાં	લેખણ.
૩૦	૫૬	વરમિત	ઊત્તમ મિત્ર.
૪૪	૪૧	વરસાલધ	વર્ષાઋતુમાં.
૪૫	૪૩	વસુહાં	(વસુધા) પૃથ્વીમાં.
૨૧	૬૮	વહતા	ધારણ કરતા.
૯	૮૮	વાંગડ	હલકા.
૪૫	૪૩	વાંનઉ	વાન, રૂપ.
૬૦	૧૨૬	વાન	મૂર્તિ.
૪૧	૨	વારૂચ	ઉત્તમ.
૬	૬૦	વારૂપરિં	સારીપેઠે.
૨	૧૫	વાસધ	ખોલે.
૪૧	૫	વાસી	મુગંધિતકરે.
૧૨	૨૩	વિધટધ	નષ્ઠ થાય.
૪૨	૯	વિચિહિં	વચ્ચે.
૩૦	૫૮	વિથારઉ	વિસ્તારો.
૧૬	૨૬	વિદ્રુમ	એકજાતનું રત્ન.
૧૬	૨૯	વિનાણુ	વિજ્ઞાન.
૪૧	૧	વિવાહલુ	વિવાહ.
૧૭	૩૭	વિશ્વા	વસા.
૩૩	૯૦	વિશ્વા વીસધ	વીશ વસા.
૭	૬૭	વિષધ	વિષે.
૬	૬૧	વિસરાલ	બૂલીજવાયલું.
૨	૧૦	વીસઉ	વીસો.
૬૬	૬	વેગડો	ખેગડો, ખે ગઢો.
૭	૭૦	વેધક	અસરકારક.
૧૯	૫૧	વંસમંડણુ	વંશને શોભાવનાર.
૨૪	૧	વ્યાપ	ફેલાવ.
૮	૭૮	શકદાર	હુકમદાર.

૨૧.

[૯૪]

૧૧	૫	શનુકાર.	સદાવત.
			૫
૬૬	૧૦	પાગ્ય -	ખડ્ગ, ખડ્ગ વાપરવામાં.
૧૮	૪૩	ધીરાદક	ઉજળાં દૂધ જેવાં ધોતીયાં.
૧૦	૯૮	ધેંપાવું	નંખાવું.
૨૦	૫૫	ધેસ	નષ્ટ

૨૧.

૧૮	૪૫	સઉંપઇ	સોંપે.
૨૫	૮	સખાઇયા	સોળતી.
૧૫	૨૩	સધન	સજ્જડ.
૪૩	૩૦	સણીળાં	સ્નેહી.
૬૬	૬	સતરસેંસ	સતર હળર.
૨૦	૫૯	સદહથુ	શ્રદ્ધા, આસ્તા.
૬૬	૩	સમજીંમીયાં	સાત માળના.
૩૬	૧૦	સમાહિ	સંતુષ્ટ કરે.
૨૨	૭૨	સમિદ્ધ	સમૃદ્ધ.
૨૨	૭૫	સયલ	સકલ.
૬	૬૨	સર	તળાવ.
૬૦	૧૨૪	સરતરૂ	કલ્પવૃક્ષ.
૨૦	૫૭	સરિ	માથે.
૬	૬૪	સરિ	સરોવર.
૨૩	૯૧	સરિસઉ	સરખું
૧૫	૧૭	સસિવયણિ	શશિવદની, ચંદ્ર જેવું મુખ.
૨૮	૩૩	સહસરસનિ	હળર જીભવડે.
૬૧	૧૪૬	સાયા	છાયા.
૪૧	૧	સામિણિ	સ્વામિની.
૩૭	૧૩	સારદ	શરદઋતુના.
૪	૩૬	સાહણુ	વાહનનાં જનાવર.
૮	૭૯	સાહલાદ	ખુશી થઇને.

१८	५२	साङ्ख्येषु	साङ्ख्येत्न.
५८	१२०	सिं	छे.
४४	४१	सिअ	शीत-डं डी.
२०	६१	सीलसनाह	शीलरूपी यभर
२७	२३	सुरगो	कामधेनु.
२६	४८	सुरधट	द्वैवी धडो, मनवांछित आपे तेवो.
२६	४०	सुरसुत	देवपुत्र.
५७	८४	सुरहां	रसवाणां, सुगंधित.
२५	१०	सुहड	सुभट, योद्धा.
३	२२	सुहुंलुध	स्वप्ने.
१६	३२	सूपिम	सूक्ष्म.
६१	१४६	सोडि	छोडी.
४६	२	सोहग	सोबाग.
३३	८४	संअ	संअ्या.
२७	३०	संथव	संस्तव, स्तुति.
२६	४७	संअवडि	भातु.
१६	५२	संआवियडि	संआवित.

छ.

५	५२	हराणु	आश्चर्यचकित.
४१	५	ह्रिअउभभोटडि	भोटामनना, मेलाहृदयना.
१५	१८	हुंति	थते.
४६	५	हेण	हेत-भ्रीत.
६६	७	हेंभर	उत्तम धोडा.
४१	३	हेलां	सहजभां.
२१	६१	हेलिधं	सहजभां.

[८६]

ॐ थोऽग वખતમાં ખહાર પડશે. ॐ

ઐતિહાસિકરાસ-સંગ્રહ.

(ભાગ ૨ ને.)

આ સંગ્રહમાં, કવિવર લાવણ્યસમયકૃત પિમન્ડપિ, ખસિભદ્ર અને યશોભદ્રસૂરિના રાસો છે. આની સાથે સંબંધ ધરાવતા હસ્તિકુંડી અને નાડલાઇના શિલાલેખો અને રાસકર્તા કવિવર લાવણ્યસમયના જીવન સંબંધી શ્લોકો પણ આપી છે.

ઐતિહાસિકરાસ-સંગ્રહ.

(ભાગ ૩ ને.)

આ સંગ્રહમાં નવ રાસો છે. ૧ વિનયદેવસૂરિ, ૨ વિદ્યાસાગરસૂરિ, ૩ વૃદ્ધિ-વિજયગણિ, ૪ કાપડહેડા, ૫ વૃદ્ધિસાગરસૂરિ, ૬ જિનોદયસૂરિ, ૭ કર્મચંદ્રમંત્રી, આણુંદવિમલસૂરિ અને ૯ કમલવિજયગણિ રાસ.

ઐતિહાસિકરાસ-સંગ્રહ.

(ભાગ ૪ થો.)

આ સંગ્રહમાં કેવળ વિજયતિલકસૂરિનો જ રાસ આપ્યો છે.

ઉપરના તમામ ભાગોમાં આ પ્રથમભાગમાં આપ્યા પ્રમાણે પ્રત્યેક રાસનો સાર, ઐતિહાસિક ટિપ્પણીઓ અને કઠિણશબ્દાર્થસંગ્રહ વિગેરે આપી તેની ઉપયોગિતામાં વધારો કર્યો છે.

ઐતિહાસિક-સંજ્ઞાયામાળા.

(ભાગ ૧ લો.)

આ સંજ્ઞાયામાળામાં તપાગચ્છમાં થયેલા સુપ્રસિદ્ધ આચાર્યો-અ
વિમલસૂરિ, સોમવિમલસૂરિ, હીરવિજયસૂરિ, વિજયસેનસૂરિ, વિજયતિલ
વિજયદેવસૂરિ, વિજયાણુંદસૂરિ, વિજયપ્રભસૂરિ, વિજયરત્નસૂરિ, મેઘવિજય
ધ્યાય, વિજયક્ષમાસૂરિ, વિજયદયાસૂરિ, વિજયદાનસૂરિ, વિજયસિંહસૂરિ,
યરાજસૂરિ, મુનિસુંદરસૂરિ, સોમસુંદરસૂરિ, ભાનુચંદ્ર ઉપાધ્યાય અને વિજય
સૂરિ વિગેરેની ઐતિહાસિકવૃત્તાન્તોવાળી સંજ્ઞાયો આપવામાં આવી
તેમ ગચ્છનાયકપટ્ટાવલી કે જે સંજ્ઞાય રૂપેજ છે, તે પણ આપી છે. આની
સંજ્ઞાયોના કર્તા અને તહેમાં આવતાં બીજા આચાર્યોનાં નામો વિગેરેના
ધમાં ઐતિહાસિક નોટો આપી ઇતિહાસની દૃષ્ટિએ પણ એક ઉપયોગી
બન્યો છે. સંજ્ઞાયોના ગાનારાઓને તો આ પુસ્તક ઉપયોગી છે,
કહેવુંજ શું.

ઉપર બતાવેલ રાસસંગ્રહ ભાગ ૨-૩-૪ અને સંજ્ઞાયમાળાનો
ભાગ છપાઈ ગયેલ છે. જે થોડાજ વખતમાં બહાર ૧૩શે.

આ સિવાય અમારા તરફથી 'પ્રાચીનલેખસંગ્રહ' (જહેની
અપ્રસિદ્ધ પ્રતિમાઓ ઉપરના ૫૦૦ લેખો આપ્યા છે. તેમ તેની
આવેલ ગચ્છ-આચાર્યો વિગેરેનું વૃત્તાન્ત આપ્યું છે.) 'તીર્થમાળ
ગ્રહ' વિગેરે ઐતિહાસિક પુસ્તકો પણ છપાય છે. જહારે અપ્રસિદ્ધ 'ચોવી
સંગ્રહ', 'પ્રાચીનસ્તવનસંગ્રહ' વિગેરે પુસ્તકો પણ તૈયાર થાય છે
ક્રમશઃ છપાઈ પ્રકટ થશે.

શ્રીયશોવિજયજ્ઞાનગ્રંથમાળા

આરગેટ-ભાવનગર

(કાડીયાવાડ)